

**TERMELŐI CSOPORTOK ÉS
A ZÖLDSÉG-GYÜMÖLCS ÁGAZATBAN
MŰKÖDŐ TERMELŐI SZERVEZŐDÉSEK
MAGYARORSZÁGON**

**Budapest
2010**

Kiadja:

az Agrárgazdasági Kutató Intézet

Főigazgató:

Udovecz Gábor

Szerkesztőbizottság:

Biró Szabolcs, Juhász Anikó, Kapronczai István,
Kemény Gábor, Mihók Zsolt (titkár), Popp József,
Potori Norbert, Udovecz Gábor

Szerkesztette:

Dorgai László

Szerzők:

Barta István
Dorgai László
Dudás Gyula
Varga Eszter

Közreműködött:

Ady István

Opponensek:

Szabó G. Gábor, tudományos főmunkatárs, MTA KTI
Szerdahelyi Péter, tudományos főmunkatárs, AKI

Tartalomjegyzék

Bevezetés	5
1. Termelői csoportok a mezőgazdaságban.....	7
1.1. A termelői csoportok működése és támogatásuk rendszere	
Magyarországon és az Európai Unióban	8
1.1.1. A csoportok működésének jogi szabályozása	8
1.1.2. A támogatási lehetőségek jogi keretei	12
1.1.3. Közösségi támogatási források az Európai Unió	
új tagállamaiban 2007-2013 között.....	12
1.2. A termelői csoportok működése Magyarországon	14
1.2.1. A létrehozásukra és működésükre irányuló intézkedéseink és	
a támogatásuk pénzügyi forrásai.....	14
1.2.2. Termelői csoportok „minősített elismerési” rendszere	16
1.2.3. Gazdasági tevékenységük Magyarország EU csatlakozását követően	18
1.2.3.1. Gazdálkodásuk főbb mutatói	24
1.2.3.2. A működő termelői csoportok térségi-területi jellemzői	28
1.3. A termelői csoportok fejlődését segítő és hátráltató tényezők	
a „szakmai közvélemény” alapján	31
2. Termelői szerveződések a zöldség-gyümölcs ágazatban	35
2.1. Közös piacsabályozás a zöldség-gyümölcs ágazatban	35
2.1.1. Az Európai Unió zöldség-gyümölcs piacsabályozási rendszere	36
2.1.2. A zöldség-gyümölcs ágazat termelői csoportjainak és termelői szervezeteinek	
elismerésére és működésére vonatkozó jogszabályok Magyarországon	38
2.2. Termelői Értékesítő Szervezetek az Európai Unióban	40
2.2.1. A szervezetek száma és tevékenységük mérete	40
2.2.2. A szervezetek taglétszámának alakulása	45
2.2.3. Legfontosabb értékesítési csatornák	47
2.2.4. Pénzügyi alap a működésük támogatására	49
2.3. Termelői Értékesítő Szervezetek Magyarországon	50
2.3.1. A szervezetek kialakulásának folyamata és főbb jellemzői	50
2.3.2. Számuk, taglétszámuk és a szervezetek által koordinált termőterület.....	54
2.3.3. Termékforgalmazásuk és a fontosabb értékesített termékeik	58
2.3.4. Az igénybe vett támogatások alakulása.....	65
2.3.5. A termelők elvárásai az általuk létrehozott szervezettel szemben	67
2.3.6. A termelői szerveződések fejlődését gátló tényezők	68
Összefoglalás	71
Irodalomjegyzék	75
A témakörhöz kapcsolódó fontosabb jogszabályok.....	79
Táblázatok jegyzéke.....	83
Ábrák jegyzéke	84
Mellékletek	85
Mellékletek jegyzéke	87

Bevezetés

Hazánk mezőgazdaságában a rendszerváltás előtt a termelők integrálásának több formája létezett, melyek a tulajdoni és szervezeti változások során gyakorlatilag megszűntek. Az agrárpolitika – esetenként elsősorban politikai, máskor gazdasági megfontolásból fogant – folyamatos próbálkozása a termelők szerveződéseinek kibontakoztatására nem járt igazi sikerrel. Az Európai Unióhoz történő csatlakozás – már a csatlakozást előkészítő fázisban is – új lendületet adott a szövetkezőknek, de ebből az időből sem tud látványos sikereket felmutatni a gyakorlat. Pedig a szövetkezők, az integrációkat ellenző álláspont nem fogalmazódott meg, bár a konkrét forma pártfogolása tekintetében markáns véleménykülönbségek is jelentkeztek. **Elvi síkon** a termelők egyetértenek azzal, hogy a jóval erősebb és szervezettebb egyéb piaci szereplőkkel (felvásárlók, forgalmazók, feldolgozók) való kapcsolatban csak úgy képesek egyenrangú fellépésre, a termékpiacán keletkező jövedelemnek a termelők szempontjából is méltányos megosztására, ha legalább a termékértékesítést (jobb esetben az eszközbeszerzést is) **összefogva és koordináltan** végzik.

Intézetünk fontos problémakörnek tekinti a termelők összefogásának vizsgálatát, már 2005-ben készült egy tanulmány¹, amely akkor a jövőre nézve a mai valóságnál optimistább kicsengetésű volt. Ebben az anyagban egyébként meglehetősen részletesen tárgyaltuk a témakör szakirodalmi hátterét, továbbá az integrációk fejlesztésének, kiterjesztésének szakmapolitikai indokait is.

Mostani munkánk elsődleges célja, hogy **átfogó képet adjon azokról a címben jelzett integrációs folyamatokról**, amelyek az Európai Unió elveit, szabályait és gyakorlatát követve – és nem melleleg támogatási forrásait felhasználva – teremtik meg a termelők összefogását általában a mezőgazdasági termelésben, különösképp pedig (az ágazati sajátosságok miatt) a zöldség-gyümölcs ágazatban. A „szakmai közvélemény” álláspontját is vázoltuk – a szervezetek tagjaival, a vezetéssel, a szakminisztérium illetékeseivel, továbbá az érdekképviseltek szakembereivel folytatott konzultációk alapján – abban a tekintetben: **milyen tényezők segítik, illetve gátolják** a termelői szerveződéseknek a fejlődését, gyarapodását? Információs kiadványaink jellemzően nem túl széleskörűen foglalkoznak a tárgyalt téma szakirodalmi hátterével, jelen kiadványunkban viszonylag sok szakirodalmi forrásra utalunk, főként a legfontosabb megállapításaikra koncentrálva.

A hazai szerveződésekre vonatkozó számszerű adatok túlnyomó többsége a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól (a szervezetek éves jelentései), cégbirósági adatokból, a nemzetközi adatok pedig az EU különböző adatközléseiből származnak. Minden esetben a legújabb adatok megszerzésére törekedtünk, ennek ellenére – ritka kivételtől eltekintve – 2008-ra vonatkozó adataink a legfrissebbek.

A tanulmány szerkezete követi azt a logikát, ahogyan a termelői szerveződések működnek (működhetnek) a mezőgazdaságban. Az első nagyobb szerkezeti egységben a termelői csoportokat tárgyaljuk, a másodikban pedig a zöldség-gyümölcs ágazat szervezeteit.

Munkánkban a termelői csoportok és a zöldség-gyümölcs ágazat termelői szervezeteit érintő uniós és hazai jogi szabályozást is áttekintjük. A hazai szabályozásban az elismerésre és a működésre vonatkozó szabályokat kiemelten kezeljük. A szerveződések gazdasági súlyát több mutatóval, elsősorban a szervezeteken keresztül forgalmazott termékek (mennyiség, illetve érték) arányával számszerűsítjük.

¹ Dorgai László, Hamza Eszter, Miskó Krisztina, Székely Erika, Tóth Erzsébet: Termelői szerveződések, termelői csoportok a mezőgazdaságban. Agrárgazdasági Tanulmányok, 2005. 4. szám.

Intézetünk **fontosnak tartja a szakkifejezések szabatos használatát**, különösen, ha azok jogszabályokban is megjelennek. A zöldség-gyümölcs ágazat termelői szerveződéseivel kapcsolatban azonban hajlik némi kompromisszumra, hiszen vannak olyan kifejezések, amelyeket a hatályos jogszabályok már nem használnak, de meghonosodtak, a hazai szakmai nyelvben és a gyakorlatban is általánosan használt kifejezések. A Termelői Értékesítő Szervezet (TÉSZ), illetve annak kétfajta működési formájára vonatkozó elnevezésről (előzetesen elismert, véglegesen elismert) van szó. A zöldség-gyümölcs ágazat piacsabályozása vonatkozásában az Európai Unió 1997-től használja a **Termelői Értékesítő Szervezet (Producer Organisation)** elnevezést, és ez az elnevezés honosodott meg nálunk is **TÉSZ rövidítéssel**. Az akkori hazai jogi szabályozás a TÉSZ kétféle státuszát használta, volt előzetesen elismert és véglegesen elismert TÉSZ. Az újabb jogszabály² – hivatkozva a hatályos EK tanácsi és bizottsági rendeletekre – viszont már nem használja ezeket az elnevezéseket, hanem bevezeti a „**zöldség-gyümölcs termelői csoport**” és „**termelői szervezet**” elnevezéseket [rendelet 2. § (1) a és b pontja]. **A „termelői szervezet” szinonimájaként a korábbi „véglegesen elismert TÉSZ” ma is használatos, a tanulmányban mi is használjuk.** Az „előzetesen elismert TÉSZ” megfelelője pedig a hivatkozott rendelet életbe lépése óta a „zöldség-gyümölcs termelői csoport”.

A termelői szerveződések kutatásával kapcsolatos intézeti munkatervi feladat témafelelőse induláskor Tóth Erzsébet tudományos főmunkatárs volt, aki tevékenyen közreműködött a munka elindításában. Kollégánónk év közben nyugdíjas lett, a feladat teljesítésében vállalt munkáját a szerzők ezúton is megköszönik.

² 19/2008. (II. 19.) FVM rendeletet a zöldség-gyümölcs termelői csoportok és termelői szervezetek nemzeti szabályozásáról.

1. Termelői csoportok a mezőgazdaságban

Minden ország mezőgazdasági termelői előbb-utóbb szembetalálkoznak azzal a problémával, hogy önállóan (egy-egy termelő) méretüknél fogva szükségszerűen alárendelt (kiszolgáltatott) pozícióba kerülnek a felvásárlókkal, az eszközforgalmazókkal, a feldolgozókkal, vagy más piaci szereplőkkel szemben. Kiszolgáltatottságuk mérséklésére, a nagyobb méretből eredő előnyök kihasználására **különböző termelői szerveződések** hoznak létre. Ezeknek a szerveződéseknek a megalakulását és működését az agrárpolitika és a kapcsolódó jogi szabályozás támogatja, kifejezetten ösztönzi. A termelői csoportok a termelői együttműködések sajátos formái, jellemzően egy-egy terméket vagy termékcsoporthoz érintve, a termékpálya termelési fázisának, és az ahhoz közvetlenül kapcsolódó tevékenységeknek (eszközbeszerzés, értékesítés, elsődleges feldolgozás) a koordinálására szerveződnek. A termelői csoportok, szerveződések **egy része tartósan sikeresen működik, prosperál, másik részük csak épp vegetál**, vagy megszünteti tevékenységét. Az agrárpiacon együttműködések sikerének titkát természetesen már több kutató (kutatás) igyekezett feltárni, ezekből említünk külföldi példákat.

Az Egyesült Államokban Bruynis és társai egy 2001-es tanulmányukban (Bruynis et al., 2001) a siker kulcstényezőit próbálták azonosítani az agrárpiacon értékesítésre szakosodott amerikai szövetkezetek körében. Kutatásuk során 52 véletlenszerűen kiválasztott (18 esetben már nem működő) szövetkezet vezetőjével készítették interjút.

Sikerként valaminek a kielégítő elvégzését, illetve a kívánt cél elérését határozták meg. Egy szövetkezet üzleti sikerét a tanulmány szerint az élettartama, a tagjai üzleti növekedése, profitabilitása és a tagok elégedettsége jelzi. A kutatók a szakirodalom segítségével 27 független változóból képzett 3 olyan csoportot azonosítottak (szövetkezeti alaptényezők, formai és szervezeti tényezők, működési menedzsment-tényezők), amelyek befolyásolhatják a sikerességet.

A szerzők szerint a tényezők **nagyon hasonlóak a más üzleti körben működő, nem-agárjellegű vállalkozások sikertényezőihez**. A szövetkezet sikerét a következő összetevők alkotják:

- Megfelelő *értékesítési volumen* elérése, hogy a szövetkezet gazdaságilag életképes maradjon, a működés költségei megtérüljenek.
- A vezetőség (menedzser és a tanácsstagok) részére kidolgozott *képzési* eljárás megvalósítása a korábbi menedzsment tapasztalatok szintjétől függetlenül.
- Amennyiben az értékesítési volumen és a sajáttőke nagysága megengedi, egy olyan *főállású általános menedzser* alkalmazása, aki gyakorlattal rendelkezik a szövetkezeti működési struktúrák terén.
- *Pontos pénzügyi nyilvántartások* időben való elkészítése és elküldése a vezetőségi tagok részére – hogy azokat felhasználva hatékonyan tudjanak döntéseket hozni.
- A vállalkozásnak elégséges *saját tőkével* kell rendelkeznie a szövetkezeti működés megkezdése előtt. A megvalósíthatósági tanulmány elkészítése és a megfelelő tervezési folyamat segítenek meghatározni a saját tőke kritikus szintjét.
- A szövetkezeteknek már a működés megkezdése előtt értékesítési *megállapodások* keretében gondoskodniuk kell az üzleti volumenre vonatkozó kötelezettségvállalásokról a tagok vagy a vásárlók részéről.

Lengyelországban Ilona Banaszak 2005-ben a fenti kutatáshoz hasonló vizsgálatot végzett, (Banaszak, 2008) melynek eredményeit több részletben tette közzé. Elemzése a Wielkopolska régió 62 olyan elismert termelői csoportjának vizsgálatán alapul, amelyek fő célként tagjaik egyénileg

előállított terményeinek közös értékesítésére szövetkeztek. A vizsgált csoportok **egy része hatékonyan működött**, míg mások alapvető rendeltetésüket már nem töltötték be, vagy korábban feloszlottak. A 132 kérdésből álló interjút a szervezetek vezetőivel készítették.

A válaszok statisztikai elemzése alapján a termelői csoport sikerességének valószínűségét legszignifikánsabban a tagok *korábbi üzleti kapcsolatok* alapján történő *kiválasztása* növelte. Ez az eredmény magyarázatot adhat a (szak)tanácsadók kezdeményezésére létrejött lengyel termelői csoportok gyakori kudarcára. Ilyenkor ugyanis a cél rendszerint az adott területen gazdálkodó valamennyi termelő csatlakozásra ösztönzése, nem pedig a „megszűrésük” volt.

A *csoport mérete* is jelentősen befolyásolta a termelői csoport sikerességének valószínűségét. Minél nagyobb volt a termelői csoport, annál nagyobb eséllyel működött sikeresen. Feltehetően a méret növekedésével csökkentek az egységnyi tranzakciós költségek, valamint a belső járadékvadászat és az opportunistá magatartás kockázata is.

Végül az *erős vezető* irányította csoportok is nagyobb valószínűséggel bizonyultak sikereesebbnek a többieknél. Az ilyen vezető képes a belső tranzakciós költségek csökkentésére, ezáltal a szervezet versenyképesebbé tételére.

Ilona Banaszak egy másik, Volker Beckmannal közösen jegyzett publikációjában (Banaszak – Beckmann, 2008) arra mutat rá, hogy a termelői csoportok feloszlásának **leggyakoribb okaként a megkérdozett vezetők az „emberek mentalitásának” problémáját** nevezték meg. Ez a vezető és a tagok iránti elkötelezettséggel, hűséggel és bizalommal – pontosabban ezek hiányával hozható összefüggésbe. Két csoport például nem akarta az addigi vásárlóit lecserélni a vezető által kiválasztottakra, három esetben pedig a tagok nem akarták megfizetni a vezető munkáját, és menedzsert sem akartak alkalmazni. A termelői csoport kudarcának oka két ízben is a vevők megtalálásának nehézsége volt, egy csoportot pedig egy közvetítőnek a csoporton kívüli értékesítés esetére ígért magasabb áránlata ingatott meg. Olyan helyzet is előfordult, hogy egy termelői csoport két falu konfliktusának keresztüztüzebe került, és az egyik falu lakosai alaptalan rágalmatokat terjesztettek a csoport vezetőjéről a csoport szétverésének szándékával. Végül, olyan is előfordult, hogy miután a termelői csoport vezetője a csoport pénzét elsikkasztotta, a tagok már nem akarták folytatni az együttműködést.

1.1. A termelői csoportok működése és támogatásuk rendszere Magyarországon és az Európai Unióban

A csoportok működéséhez kapcsolódó állami szerepvállalás lényegében három szálon mozog, nevezetesen: megteremtik a termelői csoportok működésének jogi háttérét, pénzügyi forrásokkal segítik az együttműködések megszilárdulását, és olyan szaktanácsadási rendszert működtetnek, amely a termelőket eligazítja a jogi szabályozás és a gazdasági ösztönzés rendszerében.

1.1.1. A csoportok működésének jogi szabályozása

A jogi szabályozást csak a legszükségesebb mértékig tárgyaljuk (a változás szempontjából leglényegesebbnek ítélt, továbbá a hatályos rendelkezésekre koncentrálunk), de az irodalomjegyzékben minden fontosabb jogszabályt feltüntetünk.

A rendszerváltás után hazánkban **a korábbi termelői együttműködések megszűnése miatt kialakult úrt** a beszerző, értékesítő és szolgáltatást nyújtó szövetkezetek megalakulásának ösztönzésével kívánta betölteni az agrárpolitika. A termelőket szövetkezeti formában összefogó szervezetek

1999-től egészen 2007-ig támogatást kaptak (kaphattak), ha vállalták bizonyos – évről évre emelkedő – árbevételi szint teljesítését. Ezek a szervezetek (máig használt, köznapi nevükön BÉSZ-ek) lettek a később alakuló termelői csoportok bázisai.

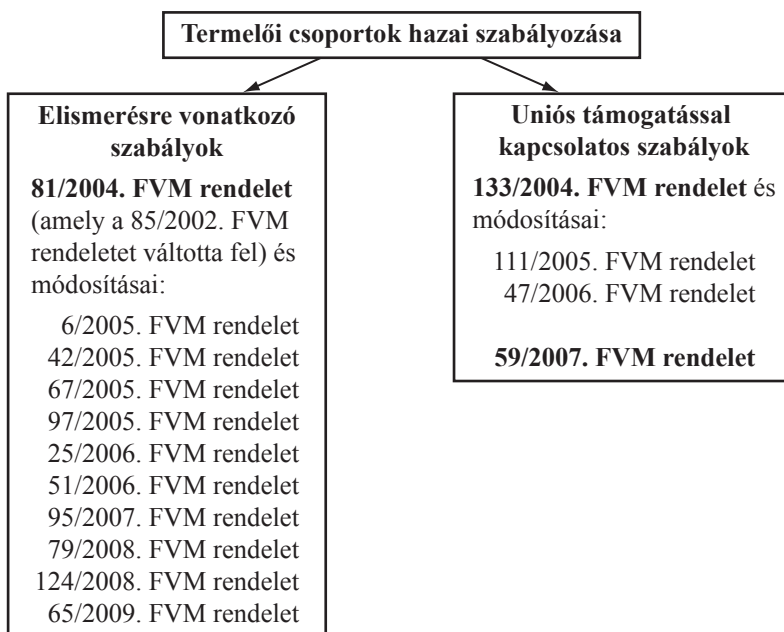
Az agrárgazdaság fejlesztéséről szóló 1997. évi CXIV törvény alapján aztán megszülettek a *termelői csoportok elismerésének* feltételeit szabályozó rendeletek is. Az első a 85/2002. (IX. 18.) FVM rendelet volt, amelyet a szaktárca **az Európai Unióhoz való csatlakozásra való felkészülés jegyében és az ottani szabályozás mintájára** alkotott. Az ebben foglaltak alapján a mezőgazdasági, erdészeti vagy halászati alaptervekenységet folytató termelők – érdekvényesítési képességük, alkupozíciójuk erősítése érdekében – szövetkezeti, korlátolt felelősségű társasági, illetve zártkörű részvénytársasági formában termelői csoportokat hozhattak létre egy adott termékre, vagy termék-csoportra szakosodva. A támogatási jogosultsághoz előzetes vagy végleges elismerést kellett szerezniük, ahhoz viszont bizonyos feltételeknek meg kellett felelniük (a legfontosabbak: minimális árbevétel és taglétszám).

Magyarország Európai Unióhoz való csatlakozását követően a termelői csoportokkal kapcsolatos jogi szabályozás még szorosabban illeszkedik a közösségi szabályozáshoz. A jogszabályok egyrészt a termelői csoportok *állami elismerésének rendszerét*, másrészt a csoportok létrehozásához és működéséhez nyújtott *támogatás elnyerésének feltételeit* tartalmazzák (ld. 1. ábra).

Az **állami elismerés** a jelenleg is hatályos 81/2004. (V. 4.) FVM rendelet alapján történik. Az említett rendelet **a kihirdetése óta többször változott** (2005-ben négyszer módosult), megváltoztak az elismerés feltételei (tagok száma, választható működési forma, minimális árbevétel, az árbevétel kiesés igazolása), az elbírálás folyamata, a termelői csoport működési programjának módosítása, valamint a termelői csoportok társulási lehetőségének előírásai is.

1. ábra

A termelői csoportok jogi szabályozása Magyarországon 2004-től

A hatályos jogszabály alapján a termelői csoport **azonos termék vagy termékcsoport szerint szerveződő termelők olyan együttműködése, amelyben a tagok a piaci pozícióik megerősítése érdekében az általuk önállóan végzett mezőgazdasági, erdészeti vagy halászati alaptevékenységükhöz illeszkedő tevékenységre önkéntesen társulnak.** A társulás elsősorban az általuk előállított növényi és állati termékek:

- termelési folyamatának elősegítésére (és az azzal kapcsolatos beszerzésre a 6/2005. (I. 24.) FVM rendelet alapján),
- feldolgozásra való átvételére,
- tárolására,
- piacképes áruvá történő előkészítésére, valamint
- közös értékesítésére irányul.

Az állami elismerésre vonatkozó rendelkezés (81/2004. (V. 4.) FVM rendelet) a zöldség-gyümölcs termelői értékesítő szervezetekre nem vonatkozik, a dohánytermelő csoportok tevékenysége pedig kizárólag nyersdohány termesztésére korlátozódhat, a csoportok elsődleges feldolgozást sem végezhetnek.

A termelők összefogásának termelői csoportként való **állami elismerésének több alapfeltétele** is van. A szervezet:

- *taglétszáma* legalább **tizenöt termelő (természetes személy, jogi személy, jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság)** legyen,
- szövetkezeti, vagy korlátolt felelősségű társasági *formában* működjön, továbbá,
- előírt *minimális árbevételt* érjen el,
- az árbevételen belül a természetes személyektől származó bevételi arányra, valamint
- a tagoktól származó termékek értékesítéséből származó bevétel arányára is vonatkozik előírás.

Az előírt *minimális tárgyévi árbevétel* összege (a tagok által megtermelt, illetve feldolgozott – az elismeréssel érintett – termék értékesítéséből származó bevételre vonatkozóan) **háromszázmillió forint**. Bizonyos termékeknél a minimális árbevétel százmillió forint. Ilyen a juh, a kecske, a nyúl, a strucc, a sertés, a baromfi, a szürkemarha, a prémesállat, a szőlő, bor, a tökmag, a bio-termékek, a tönköly- és durumbúza, a szója, és rizs. Ebbe a kategóriába sorolható továbbá a faiskolai, a szaporítóanyag-, az erdő-, és a bioenergetikai ültetvénygazdálkodás, valamint a virág- és dísznövénytermesztés, fűszer- és gyógynövénytermesztés és -gyűjtés, a dohánytermesztéssel és a méhészettel együtt.

Az árbevétel minimális összegére vonatkozó előírást a szaktárca a 2004-es rendelkezéshez képest mára lényegesen csökkentette.

Engedékenyebb lett a szaktárca az árbevétel kiesést magyarázó, elfogadható okok tekintetében is. A jogszabály 2004-ben még csak a természeti katasztrófát említi elfogadható okként, ami 2005-ben az intervencióra való felajánlással bővül, 2007-től „elháríthatatlan külső ok (vis maior) - különösen természeti katasztrófa”, lehet az árbevétel-kiesések elfogadott oka (amit megfelelő hatóság igazol).

A **természetes személy tagjaitól** származó árbevétele – az elismerés tárgyát képező termék értékesítéséből származóan – az adott évben nem lehet kevesebb, mint az összes értékesítési árbevétel 10%-a. Bizonyos termékek esetén pedig – mint például gabona, olajnövény, cukorrépa, rizs, tehéntej, baromfi- és sertésenyésztés, valamint dohánytermesztés – az összes értékesítési árbevétel³ 3%-a. Ezek az előírások is „puhultak” 2004-hez képest!

A hatályos rendelet szerint az állami elismerés egy további feltétele, hogy a termelői csoportnak a tagjai által termelt (illetve az azt feldolgozott) termékek értékesítéséből származó árbevétele nem lehet kevesebb, mint az összes *értékesítési árbevétel* hetven százaléka. Ezzel a termelői csoportok eredeti funkciójának megőrzését, azaz a saját tagok által előállított termények, termékek értékesítésének elsődlegességét kívánja biztosítani a jogalkotó.

A további előírások közé tartozik, hogy:

- a tagoknak a létesítő okiratban vállaltak alapján szerződést kell kötniük a termelői csoporttal az értékesítésre;
- be kell tartaniuk a szervezet által meghatározott termelési és környezetvédelmi szabályokat;
- működési költség-hozzájárulást kell fizetniük,
- adatszolgáltatási kötelezettségük van, és
- vállalniuk kell, hogy három évig nem lépnek ki a csoportból.
- Ezen felül egy termék (termékcsoporthoz) értékesítésére csak egy termelői csoportnak lehetnek tagjai, és annak legfőbb szerve hozzájárulása nélkül – az állami elismeréssel érintett – ártermelésük száz százalékát a termelői csoporton keresztül kell forgalmazniuk. A legfőbb szerv ugyanis hozzájárulhat, hogy a tagok közvetlenül a fogyasztók számára értékesítsék termékeik egy meghatározott részét (de maximum huszonöt százalékát), vagy, hogy a piac rendellenes működése esetén önállóan (esetleg egy kijelölt másik termelői szervezeten keresztül) értékesítsék az el nem adott árumennyiséget. Ezt az előírást a 25/2006. (III. 31.) FVM rendelet a dohánytermelői csoportokra is kiterjeszti, melyek esetében ez addig nem volt alkalmazható.
- A korlátolt felelősségű társasági formában működő termelői csoportok esetében a tagok az üzletrész kívülálló személyre történő átruházásához is a termelői csoport legfőbb szerveinek beleegyezését kell, hogy megszerezzék.
- E társasági formánál egyetlen tag sem rendelkezhet tizenöt százalék feletti részesedéssel és szavazati joggal (amely kikötésnek a 95/2007. (IX. 4.) FVM rendelet óta ugyanazon személy több jogcímét összeadva is teljesülnie kell). Az elismerés feltétele, hogy ez a társasági szerződésben is rögzítésre kerüljön.
- **A 65/2009. (VI. 4.) FVM rendelet lehetőséget teremtett arra, hogy meglévő termelői csoportok – egyfajta sajátos bővülés révén – további támogatási jogosultságot szerezzenek az úgynevezett „minősített elismerés”⁴ keretében.**

A 95/2007. (IX. 4.) FVM rendelet alapján az elismerés iránti kérelmet a szakminisztériumhoz kell benyújtani, a benyújtott kérelemmel kapcsolatban a miniszter jár el. A 65/2009. (VI. 4.) FVM rendelet **teljes értékűnek fogadja el az elektronikus ügyintézés**, sőt minden esetben kötelező elektronikusan is beküldeni a kérelmet és mellékleteit. Ez a rendelet lehetőséget biztosít az elismerés kategóriájának módosítására is. A módosítás csak a kisebb kategória (például: búza) felől a nagyobb kategória felé (például: gabona) történhet. **Az elismerési kérelemhez kezdettől fogva csatolni kell a termelői csoport tervezett működési programját is.**

³ Összes értékesítési árbevétel: a 65/2009 (VI. 4.) FVM rendelet alapján a főkönyvi kivonat „Termékértékesítési árbevétel” rovata (9-es számlaosztály) alatti – az állami elismeréssel érintett termékekre vagy termékekre vonatkozó – sorok összege.

⁴ A minősített elismerés indokait és gyakorlati megvalósulását részletesebben az 1.2.2. fejezetben tárgyaljuk.

1.1.2. A támogatási lehetőségek jogi keretei

A termelői csoportok létrehozásához és működtetéséhez az EU tagországok számára a Közös Agrárpolitika (KAP) úgynevezett második pillérének (vidékfejlesztési támogatások) pénzügyi alapjai szolgáltatnak lehetőséget. A támogatások elnyerésének szigorú előírásait tanácsi rendelet tartalmazza. A csatlakozásunk idején hatályos 1257/1999 EK tanácsi rendelet a régi tagországokban már nem tette lehetővé a termelői csoportok támogatását. Magyarország, mint újonnan csatlakozott tagország, a Csatlakozási Szerződés 33d cikkely és II. sz. Melléklete, valamint a 1783/2003 EK Tanácsi Rendelettel módosított 1257/1999 EK Tanácsi Rendelet vonatkozó szakaszai és a 817/2004 EK Bizottsági Rendelet alapján volt jogosult a termelői csoportok támogatására 2006-ig.

A 2007-2013 közötti programozási időszakra vonatkozóan az 1698/2005/EK Tanácsi Rendelet teremtette meg a közösségi támogatás lehetőségét az úgynevezett 1. tengely („A mezőgazdasági és erdészeti ágazat versenyképességének javítása”) intézkedései között. Az egyik alkalmazható intézkedés a „termelői csoportok támogatása az élelmiszer-minőségi rendszerek keretébe tartozó termékekre vonatkozó tájékoztatási és promóciós tevékenységek terén” (20. cikk d és ii pontjai). A másik pedig, mint átmeneti intézkedés a „Termelői csoportok” (35. cikk) cím alatt. A hivatkozott rendelet szerint – ez utóbbi esetben – termelői csoportok létrehozásának és adminisztratív működésének elősegítésére lehet támogatást adni, nevezetesen: a csoportok tagjai termelésének és teljesítményének a piaci követelményekhez való igazítása, az áruk közös forgalmazása, valamint egyéb közös szabályok létrehozása érdekében. A támogatást átalányösszegű támogatásként, éves részletekben kell nyújtani, a termelői csoport elismerésének napját követő első öt éven keresztül. Összegét a csoport éves értékesített termelése alapján kell kiszámítani, a rendelet mellékletben megállapított felső határértékek mértékéig. A támogatásban olyan termelői csoportok részesülnek, amelyeket a tagállam hatáskörrel rendelkező hatósága legkésőbb 2013. december 31-ig hivatalosan elismer.

Az előző programidőszakban (2004-2006) a nemzeti előírásokat a 133/2004. (IX. 11.) FVM rendelet részletezi. A Nemzeti Vidékfejlesztési Terv pénzügyi keretéből (az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap Garancia Részlege és a nemzeti költségvetés társfinanszírozása, 80% és 20% arányban) 2004-ben, 2005-ben és 2006-ban nyílt lehetőség a termelői csoportok támogatására.

Az 1698/2005/EK tanácsi rendelethez illeszkedő 59/2007. (VII. 10.) FVM rendelet a jelenlegi programozási időszakra (2007-2013), az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtandó – az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program keretében társfinanszírozott – támogatások feltételeit tartalmazza. Az ÚMVP egyébként azzal számol, hogy az NVT keretében 5 évre szóló vállalatok kifizetéseit 2006 után az ÚMVP forrásaiból teljesítik, mintegy 200 termelői csoport részére. A jelenlegi programozási időszakban pedig 100 új termelői csoport létrehozását tervezi, így **300 működő termelői csoportot** prognosztizál.

1.1.3. Közösségi támogatási források az Európai Unió új tagállamaiban 2007-2013 között

Mint már jeleztük, a termelői csoportok létrehozásának és működtetésének támogatását az 1698/2005/EK Rendelet átmeneti intézkedésként teszi lehetővé az újonnan csatlakozott tagállamok számára. A tizenkét új tagország közül Litvánia kivételével valamennyien ki is használták a lehetőséget, és a 2007-2013 időszakra vonatkozó vidékfejlesztési terveikbe beépítették ezt az intézkedést, tagországokként eltérő pénzügyi kötelezettségvállalással (1. táblázat).

Az intézkedés EMVA forrásainak támogatásból való részesedését tekintve Ciprus jár az élen, ahol az EMVA források 2,46 százalékát tervezik a termelői csoportok létrehozására fordítani. **Magyarország e rangsor tekintetében a harmadik helyet foglalja el**, de másik három országhoz képest (Románia, Észtország és Szlovákia) nem jelentős különbséggel.

1. táblázat

A termelői csoportok létrehozásának EMVA forrásból tervezett támogatási aránya az összes intézkedésen belül tagállamonként (2007-2013)

Megnevezés	Támogatási arány (%)
Ciprus	2,46
Románia	1,38
Magyarország	1,36
Észtország	1,34
Szlovákia	1,09
Málta	0,97
Lengyelország	0,79
Lettország	0,62
Cseh Köztársaság	0,45
Bulgária	0,37
Szlovénia	0,24
Litvánia	0,00

Forrás: Rural Development in the European Union - Statistical and Economic Information: Report 2009.

Az EMVA pénzügyi forrásaihoz – a társfinanszírozás elve szerint – nemzeti forrás is társul (együtt: közkiadás). Az EMVA hozzájárulás mértéke az I. tengely esetében a nem konvergencia régiókban 50 százalékos, míg a konvergencia régiókban 75 százalékos lehet. A közkiadásokon belül a nemzeti forrás aránya tehát mindig adott ország régiótípusainak is a függvénye, így az első tengelyhez tartozó termelői csoportok támogatása esetében 25% és 50% között mozog, jellemzően 25%.

A tervezett támogatási összegekből **2008 végéig Magyarországon történt a legnagyobb összegű kifizetés** (12,3 millió euró, ami a programidőszakra tervezett teljes összeg 23,7%-a). Ezen kívül csak Lengyelországban (5,3 millió euró, 5,1%), Csehországban (1,5 millió euró, 12,3%), Lettországon (24,6 ezer euró, 0,4%), valamint Szlovéniában (10,3 ezer euró, 0,5%) fizettek ki összegeket erre az intézkedésre a jelzett időpontig (Agriculture in the European Union, 2009).

Érdeemes összehasonlítani a termelői csoportok tervezett támogatásának területegységre vetített összegeit is. Az egy hektár hasznosított mezőgazdasági területre eső EMVA támogatás, valamint közkiadások összegeit a 2. táblázat mutatja. A táblázat alapján világosan látszik, hogy nagy eltérések vannak a tagországok között. A sort Málta vezeti (ott a közkiadások egy hektárra jutó összege **99 euró**) és Bulgária zárja a hektáronkénti **2 eurós** támogatással. Magyarország ebben a rangsorban a negyedik (EMVA 9 euró, közkiadás 12,4 euró egy hektárra vetítve).

A termelői csoportok területegységre (ha) jutó támogatási összege tagállamonként

Megnevezés	EMVA forrásból (€)	EMVA és nemzeti forrásból együtt (közkiadások) (€)
Málta	74,3	99,0
Ciprus	23,7	47,3
Észtország	12,6	16,8
Szlovákia	11,1	15,0
Magyarország	8,9	12,4
Románia	7,9	9,8
Lengyelország	6,6	8,8
Szlovénia	4,4	5,9
Cseh Köztársaság	3,5	4,7
Lettország	3,5	4,1
Bulgária	1,9	2,3
Litvánia	0,0	0,0

Forrás: saját számítás a *Rural Development in the European Union - Statistical and Economic Information: Report 2009*; valamint az *Agriculture in the European Union - Statistical and Economic Information 2008* alapján.

1.2. A termelői csoportok működése Magyarországon

1.2.1. A létrehozásukra és működésükre irányuló intézkedéseink és a támogatásuk pénzügyi forrásai

A termelői csoportok szervezése nemzeti hatáskörben már **az EU csatlakozásunk előtt elindult**, jobbára a közösségi szabályozás és támogatási rendszer mintájára. A csatlakozás előtt már **225 termelői csoport nyert előzetes elismerést** a 85/2002. (IX. 18.) FVM rendelet alapján. A csoportok szervezésében új mérföldkövet jelentett (jelenthetett volna?) az, hogy az EU a csatlakozás előtt, 1998-ban speciális pénzügyi alapot hozott létre a csatlakozás elősegítésére, melyet közösségi jogszabály alapján meghatározott célokra lehetett felhasználni. A mezőgazdaság-vidékfejlesztés terén a SAPARD program keretében kellett (lehetett) megtervezni intézkedéseket. Magyarország SAPARD Terve (FVM, é.n.) a **termelői csoportok létrehozására és működtetésére irányuló intézkedést is tartalmazta**. A program szerény pénzügyi forrásai és a célok rangsorolása következtében azonban ezt az intézkedést nem hirdették meg, noha a tervben szövetkezési kedv erősödésével számoltak, konkrétan a termelői szervezetek és szövetségeik számának hétszeres növekedését prognosztizálták (FVM, 2007b).

A csatlakozást követően induló, a 2004-2006-os időszakra vonatkozó Nemzeti Vidékfejlesztési Terv (FVM, 2004) **ugyancsak tartalmazta ezt az intézkedést** („Termelői csoportok létrehozásának és működtetésének támogatása”), elsősorban a kifejezetten árutermelő gazdaságok (77 ezer gazdaság) és a részben árutermelő gazdaságok (302 ezer gazdaság) összefogását remélve tőle. A csatlakozást követően megalkotott 81/2004. (V. 4.) FVM rendelet szerint a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv (NVT) forrásaiból azonban csak a véglegesen elismert szervezetek kaphattak támogatást. Végleges elismerésre természetesen az előzetesen elismert csoportok is pályázhattak. Az

intézkedés a 2004-2006-os programidőszakban 155-165 szervezet támogatását prognosztizálta (2004-ben 80-90, 2005-ben 45-55, 2006-ban 20-30 új szervezettel számolva), mintegy 5000 fő természetes személy (egyéni gazdálkodó) részvételével. Ez az intézkedés alapvetően a termelői csoportok létrehozására és adminisztratív működtetésük elősegítésére irányult, de a megalakult szövetkezet (mint jogi személy) egyéb, például fejlesztési támogatásokra is jogosult volt.⁵

Az NVT ex-post értékelése megállapította, hogy **az intézkedés iránt az első évben igen mérsékelt volt az érdeklődés**, a tervezett 80-90 szervezet helyett csupán 7 db kérelmet hagytak jóvá (a benyújtott kérelmek száma kilenc volt). Feltehetően hátráltató tényező volt, hogy a végleges elismerésről szóló rendelet májusban jelent meg, a támogatásra viszont már novemberben be kellett nyújtani a pályázatot. A rendelet az előzetes elismerés feltételeinél szigorúbbakat írt elő – például az árbevétel-határokat illetően – ezeket az előzetesen elismert csoportoknak csak egy része tudta teljesíteni.

A **következő évben** (2005) jelentősen megnőtt a támogatást igénylő szervezetek száma, **155 új támogatási kérelem** érkezett a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatalhoz, a feltételeknek 144 csoport megfelelt. A szaktárca kimutatása szerint **2005. november 1-ig 157 termelői csoport megszerezte az állami elismerést**.

Az érdeklődés továbbra is megmaradt az intézkedés iránt (2006-ban 59 támogatási kérelem jelentkezett), de a megfelelési arány romlott (csak harminchármat bíráltak el pozitívan), **a támogatott csoportok száma 177-re emelkedett**. 2007-ben új támogatási kérelmeket már nem lehetett benyújtani, a korábban benyújtott (áthúzódó) elbírálásokkal összesen 205 termelői csoport támogatására került sor.

A NVT-ben összesen 34 millió eurót (8,8 milliárd Ft) terveztek az intézkedésre költeni (előirányzott összeg), ténylegesen azonban csak 19,9 millió euró (5,2 milliárd Ft) kifizetésére került sor, ebből 2005-ben 0,9 millió euró, (234 millió Ft); 2006-ban pedig 19 millió euró (5 milliárd Ft) került kifizetésre.

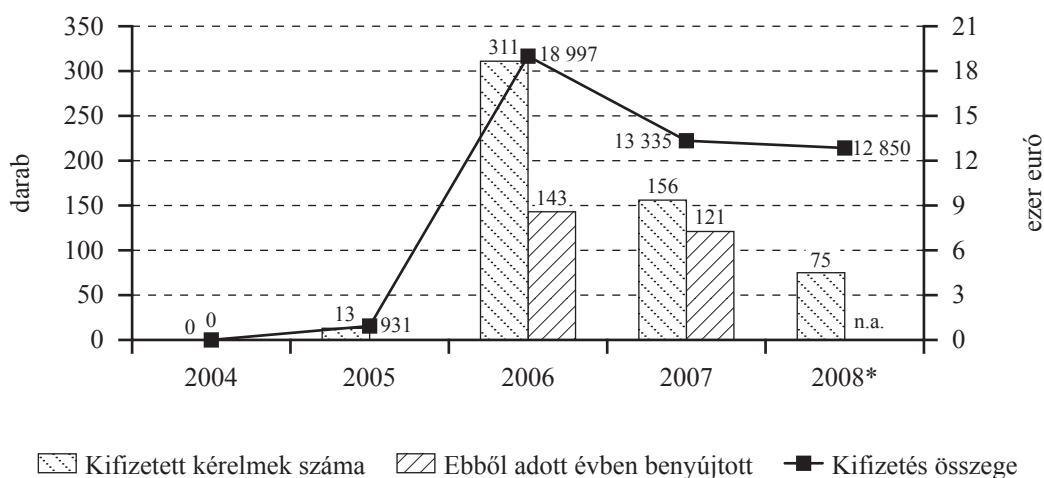
Miután az NVT forrásai 2006-tal bezárólag álltak rendelkezésre, az áthúzódó kötelezettségek teljesítése, valamint az ezt követően alakult csoportok támogatása az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (FVM, 2007a) keretében folytatódik az 1320/2006/EK bizottsági rendelet alapján.⁶ Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP) kötelezettségvállalása az előző programozási időszakban megítélt támogatások alapján 21,8 millió euró (5,7 milliárd Ft).

Az **ÚMVP hétéves céljai között** – mint arra már utaltunk – **300 termelői csoport támogatása szerepel, amelynek egyharmada új szerveződés lenne**. Az ÚMVP keretében meghirdetett új intézkedésre 2007-ben 28 db, 2008-ban 22 db támogatási kérelem érkezett az MVH-hoz. A jogosulatlanság miatt elutasított kérelmek száma 2007-ben egy, 2008-ban kettő volt. A termelői csoportok támogatására a 2007. évi 13,3 millió euró (3,5 milliárd Ft), a 2008. évi 12,9 millió euró (3,3 milliárd Ft) kifizetés már az ÚMVP pénzügyi forrásainak a terhére történt (FVM 2008a és FVM 2009a). Az uniós társfinanszírozással megvalósult kifizetések alakulását a 2. ábra mutatja.

⁵ A 2004-2006-os időszakban a termelői csoportok részére az AVOP keretében lehetőség volt további támogatásokra is pályázni (pl. mezőgazdasági beruházás támogatására, a mezőgazdasági termékek feldolgozására és értékesítésének fejlesztésére). Hasonló lehetőségek a 2007 utáni időszakban is léteznek, sőt az elismert termelői csoportok és tagjaik részére az ÚMVP több támogatási jogcímének pontozási rendszere preferenciát is nyújt.

⁶ Az 1320/2006/EK bizottsági rendelet az 1698/2005/EK tanácsi rendeletben előírt vidékfejlesztési támogatásra történő átmenet részletes szabályait állapítja meg.

Termelői csoportok részére kifizetett támogatás (2004-2008)

* A 2008-ban kifizetett kérelmek számáról nem áll rendelkezésünkre pontos adat, ezért a jóváhagyott kérelmek számát tüntettük fel (ebből az adott évben benyújtott kérelmek számát még nem ismerjük).

Forrás: FVM (2009b)

Termelői csoportok egyébként – az előírásoknak megfelelően – öt éven keresztül részesülhetnek támogatásban, normatív rendszerben, az árbevétel arányában. Ezért aztán, ha az újonnan alakult csoportok száma a korábbi évekhez képest (különösképp az induló évhez viszonyítva) kevesebb, és a csoportok árbevétele lényegesen nem növekszik, az egy évre jutó támogatás kifizetés egyre kisebb. Ha pedig új csoportok nem alakulnak, öt éven belül megszűnik a támogatási igény. Magyarországon már ehhez közeli helyzet előállt, de az állami elismerés jogi szabályozásának megváltozása – amiről a következő alfejezetben szólnunk – feltehetően gyorsítja a nagyobb termelői csoportok megalakulását, jórészt a régi csoportok növekedése, átalakulása révén. A kifizetések természetesen a csoportok regionális eloszlását is követik.

1.2.2. Termelői csoportok „minősített elismerési” rendszere

A termelői csoportok támogatását az Európai Unió a strukturális lemaradások kezelésének eszközeként kínálta fel 2004-ben (a csatlakozási szerződésben) az új tagországoknak, amit a 2007-2013 közötti időszakra a vidékfejlesztési intézkedések részeként továbbra is megtartott.

A támogatási ciklus elején (2004-2005-ben) megalakult termelői csoportok 2009-től már elérik (elérték) azt az „életkort”, mely alapján további támogatásra (az árbevételhez kapcsolódva) nem jogosultak. Ezek a szervezetek nem akartak beletörődni a támogatások megszűnésébe és – bizonyos jelzések szerint – egyfajta „spekuláció” révén igyekeztek (igyekeznek) a jövőre nézve is támogatási jogosultságot szerezni. Ennek egyik módja, hogy – végelszámolással, vagy anélkül – „kiüresítik” a meglévő szervezetet, és azonos, vagy bázisát tekintve nagyon hasonló tagsági körrel egy új szervezetet (csoportot) hoznak létre. Természetesen a név, cím, képviselők megváltoztatásával, hogy az „átszervezés” ne legyen szembetűnő. Az **eredeti hazai jogszabályok értelmében** a támogatás igénybevétele után kiüresedő szervezetet **nem sújtja semmiféle szankció**, mint ahogyan annak sincs akadálya, hogy egy „új” szervezet egy régi szervezet tagjaival belépjen a rendszerbe. Amennyiben a bírálatot végző szakbizottságnak ez a fonákság feltűnne, akkor sincs jogalap a támogatási kérelem elutasítására.

A szaktárca álláspontja ebben a kérdésben az volt, hogy megelőzi az említett „spontán átalakulásokat”, **jogi eszközökkel⁷ (új szabályokkal) tereli az eseményeket a szakmailag kedvezőnek, morálisan pedig helyesnek ítélt irányba.**

A termelői csoportok elismerésére vonatkozó szabályozás teljes egészében nemzeti hatáskörben történik. Ez kínálta a lehetőséget egy következő elismerési szint megalkotására, mint arra már utaltunk, az úgynevezett minősített elismerés bevezetésével. A többszintű elismerés egyébként a hazai és az EU gyakorlatban sem ismeretlen. Termelői csoportokkal kapcsolatban a rendszer kidolgozása társadalmi egyeztetéssel indult, az egyeztetés elsősorban megfelelő követelmények megfogalmazását célozta. Túl szigorú követelmények esetén ugyanis fennáll a veszély, hogy azokat a termelők nem tudják teljesíteni, nem alakulnak újabb csoportok (illetve a meglévő csoportok bővülve, megújulva nem folytatják tevékenységüket). Túl enyhe feltételrendszernek pedig csak a szövetező gazdák számára lenne rövid-távú és közvetlen előnye (a támogatás elnyerése), az ágazat, illetve az élelmiszergazdaság ebből nem sokat profitálna (csak látszólag javulna a termelők szervezettsége).

A feltételrendszer alapkövetelménye a növekedés, a taglétszámban vagy/és termékgazdálkodásban. Az úgynevezett **minősített elismerés** feltételrendszere hármas követelményre épül – közülük legalább egynek a teljesülése szükséges – az alábbiak szerint:

a) Egyesülés

A minősített elismerés egyik feltétele a termelői csoport egyesülés, beolvadás útján történő bővülése, amely történhet legalább egy

- másik termelői csoporttal, vagy
- korábban előzetesen elismert termelői csoporttal, vagy
- 1999. és 2007. évek között a nemzeti agrártámogatások rendszerében beszerző, értékesítő vagy szolgáltatást nyújtó szervezeteknek (BÉSZ-eknek) nyújtott támogatásban részesült szervezetekkel.

Ezzel az egyesülési lehetőséggel tehát a korábbi BÉSZ szervezetek is lehetőséget kaptak arra, hogy további támogatási jogosultságot szerezzenek. Ebben a formációban a kettő vagy több szervezet egyesülésének eredményeképpen a befogadó termelői csoport taglétszámának legalább 15 taggal bővülnie kell. A bővülés tehát nem valósítható meg kiüresedett, tagság és valós gazdasági tevékenység nélküli szervezetekkel.

b) A taglétszám növelése

A szervezet megelőző két évi (év végi) taglétszámának átlaga képezi a bázist, ehhez mérten kell végrehajtani a fejlesztést, amelynek mértéke a baromfi-, nyúl-, sertés-, szőlő-bor-, rizs-ágazatban minimum 10%, a többi ágazatban 20%. A 150 főnél nagyobb taglétszámú termelői csoportok esetében a bővítés mértéke legalább 15%.

⁷ 65/2009 (VI. 4.) FVM rendelet a minősített elismerésről.

Kiegészítő szabályok:

- a taglétszám bővítése utáni természetes mértékegységben megadott tagi értékesítés nem lehet kevesebb a megelőző évinél (nem lehet tagbővítés az értékesítés növelése nélkül),
- a taglétszám bővülése nem valósítható meg olyan tagok felvételével, akik, vagy amelyek a megelőző két évben valamely azonos termék vagy termékcsoport szerint elismert termelői csoportban tagsági jogviszonnyal rendelkeztek (nem lehetséges bővítés „tagcsere” révén).

c) Az értékesítési volumen növelése

Az értékesítési volumen növelés mértékének meg kell haladnia a 10 százalékot, a megelőző évről készített beszámoló jelentésben megjelenő bázisadathoz képest. A tagi termék értékesítésének bővítése történhet a termelés természetes mértékegységben megadott bővítésével, vagy a tagi termék értékesítéséből származó összes értékesítési árbevételének növelésével (például a feldolgozottsági fok növelésével, minőségjavítással, tagok termelésének bővülésével, hatékonyabb gazdálkodás elsajátításával, termelő beruházások kivitelezésével, növekvő termelési alappal a tagoknál, hozzáadott érték növelésével, megvalósult termékfejlesztéssel, stb.). A kérelem elbírálása csak az igazolt növekedés alapján történhet.

A feltételek közül az új szervezeteknek ugyan elég egyetlennek megfelelni, viszont az elért bővülést fenn kell tartani az elismerés és a támogatás öt éves időszakának végéig.

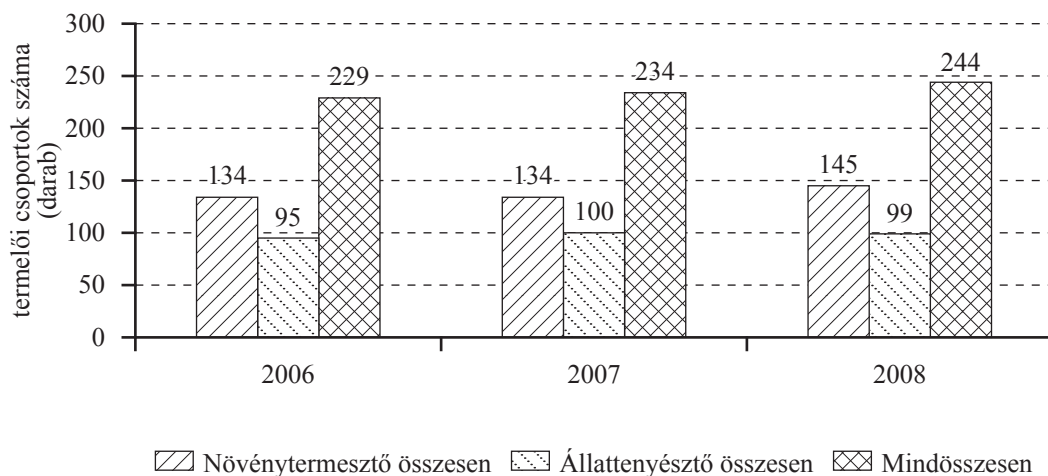
Az úgynevezett minősített elismerésre már 2009. év utolsó napjaiban érkeztek be kérelmek (24 db) a szaktárcához. Ezek a tárgyévet már a 2009. évre definiálták (a szabályozás ezt a lehetőséget nem zárta ki) és ezzel az év közben megvalósult növekedést, vagy a korábbi év kedvezőtlen adatát előnyösen lehetett kihasználni.

A kérelmezők többsége (83%-a) a tagság bővítésének útját választotta, a tagfelvétel mértéke mintegy 2,8 szorosra a rendelet szerint minimálisan elvártak. A jelentős többletet a méz és az olajosnövény ágazatban tevékenykedő csoportok adták. A beérkezett kérelmek közül **csupán 4 választotta a volumen (bevétel) növekedés feltételének teljesítését.**

1.2.3. Gazdasági tevékenységük Magyarország EU csatlakozását követően

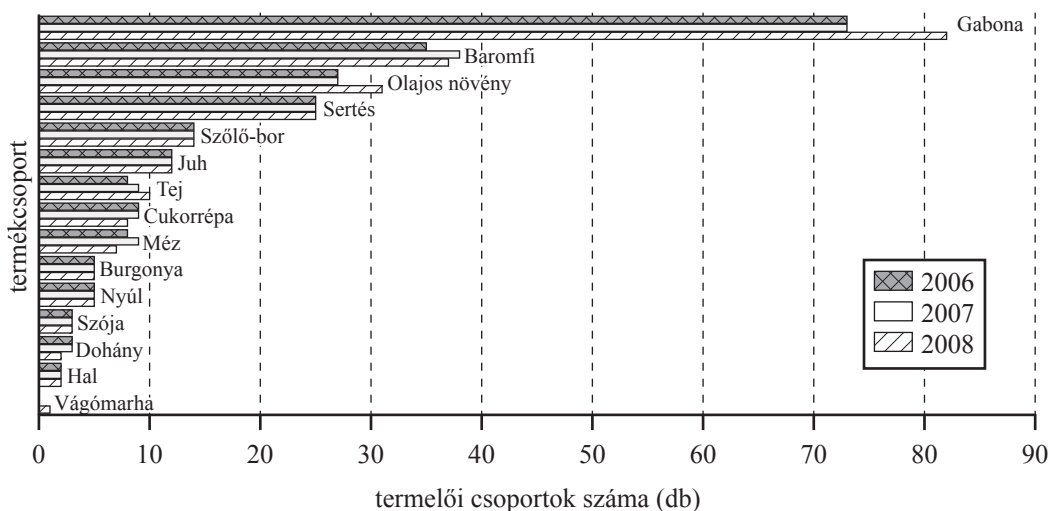
Magyarország EU csatlakozása évében az új rendszer szerint elismert termelői csoportok még nem működtek (nem működhettek), 2005-ben alakult meg a csoportok zöme, közös tevékenységük igazi éve azonban 2006-ban kezdődött. Gazdasági tevékenységük súlyát egyrészt az elismert csoportok száma, a tagok száma, valamint a csoportok által elért árbevétel (az általuk forgalmazott termékek) alapján érzékeltetjük.

A végleges elismeréssel rendelkező termelői csoportok száma csak kisebb mértékben növekedett az évek során, **2008-ban 244 csoport igényelt (és kapott) támogatást** (3. ábra).

A támogatott termelői csoportok számának alakulása ágazatonként (2006-2008)

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján

A támogatásban részesülő csoportok közel **60%-a a növénytermesztési főágazatban** tevékenykedik. Számarányukat tekintve **az összes termelői csoport mintegy harmada a gabona ágazat⁸ részese**, őket a rangsorban a baromfitartók (15-16%), az olajosnövény termesztők (12-13%), majd a sertéstartók (10-11%) követik. Ezek együttesen a termelői csoportok közel háromnegyed részét adják, a fennmaradó negyedrészt kisebb ágazatok csoportjai teszik ki (4. ábra, 1. melléklet).

A támogatott termelői csoportok számának alakulása termékcsoportonként (2006-2008)

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján

⁸ Az egyszerűsítés érdekében a csemegekukoricát is ide soroltuk.

A növénytermelési csoportok átlagos taglétszáma lényegesen magasabb, mint az állattenyésztési csoportoké, az összes tag 77%-a növénytermelő, 28-32%-a a gabona-, 20-21%-a olajosnövény-, 12-15%-a a szőlő-bor termékcsoporthoz, 9%-a pedig a dohány ágazathoz tartozik (3. táblázat).

3. táblázat

**A termelői csoportok tagjainak száma és megoszlása termékcsoporthoz szerint
(2006-2008)**

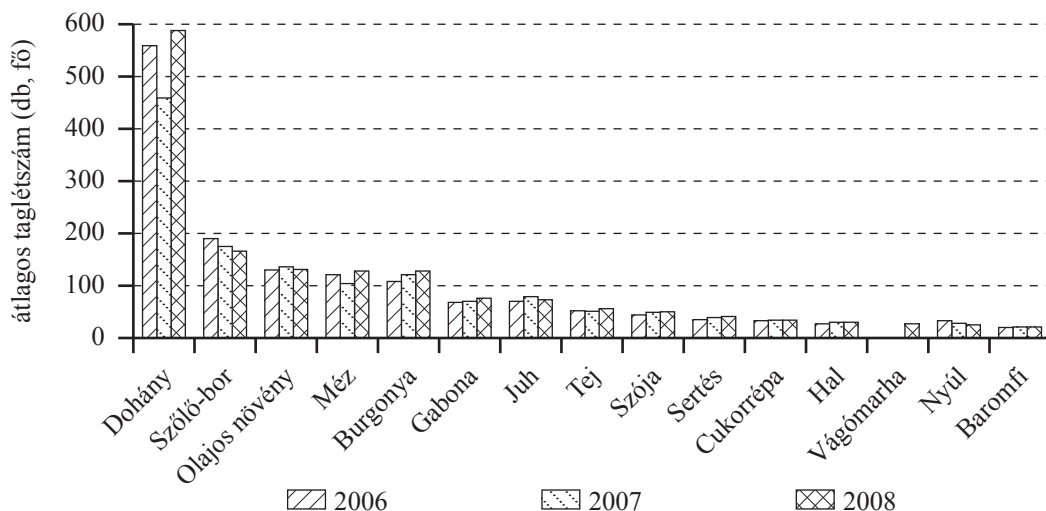
Megnevezés	A csoport tagjainak					
	száma	megoszlása	száma	megoszlása	száma	megoszlása
	fő, db	%	fő, db	%	fő, db	%
	2006		2007		2008	
Gabona	4 969	27,9	5 079	28,3	6 212	32,2
Olajos növény	3 515	19,7	3 673	20,5	4 071	21,1
Cukorrépa	301	1,7	306	1,7	270	1,4
Dohány	1 677	9,4	1 378	7,7	1 175	6,1
Szója	132	0,7	148	0,8	150	0,8
Burgonya	542	3,0	604	3,4	638	3,3
Szőlő-bor	2 653	14,9	2 448	13,6	2 325	12,1
Növénytermelésben összesen	13 789	77,4	13 636	75,9	14 841	77,0
Tej	414	2,3	463	2,6	558	2,9
Vágómarha	0	0,0	0	0,0	27	0,1
Sertés	884	5,0	987	5,5	1 033	5,4
Juh	836	4,7	943	5,3	969	5,0
Baromfi	704	4,0	795	4,4	777	4,0
Nyúl	166	0,9	140	0,8	123	0,6
Méz	964	5,4	936	5,2	898	4,7
Hal	54	0,3	60	0,3	60	0,3
Állattenyésztésben összesen	4 022	22,6	4 324	24,1	4 445	23,0
Mindösszesen	17 811	100,0	17 960	100,0	19 286	100,0
A taglétszámból természetes személy	15 180	85,2	15 173	84,5	16 406	85,1

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján

Kiugróan magas – a nagyszámú „kistermelő” egyéni gazdaság miatt – a két dohánytermelő csoport taglétszáma, a három év átlagában 535 regisztrált taggal.

A csoportok **átlagos taglétszáma három év alatt mintegy 8%-kal növekedett**, jobbra a növénytermelésben. Csökkenés csak minimális mértékben jelentkezett, említésre érdemes arányban csak a nyúl (26%) és a szőlő-bor termékcsoporthoz (12%) (5. ábra).

A termelői csoportok átlagos taglétszámának alakulása termékcsoportok szerint (2006-2008)

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján

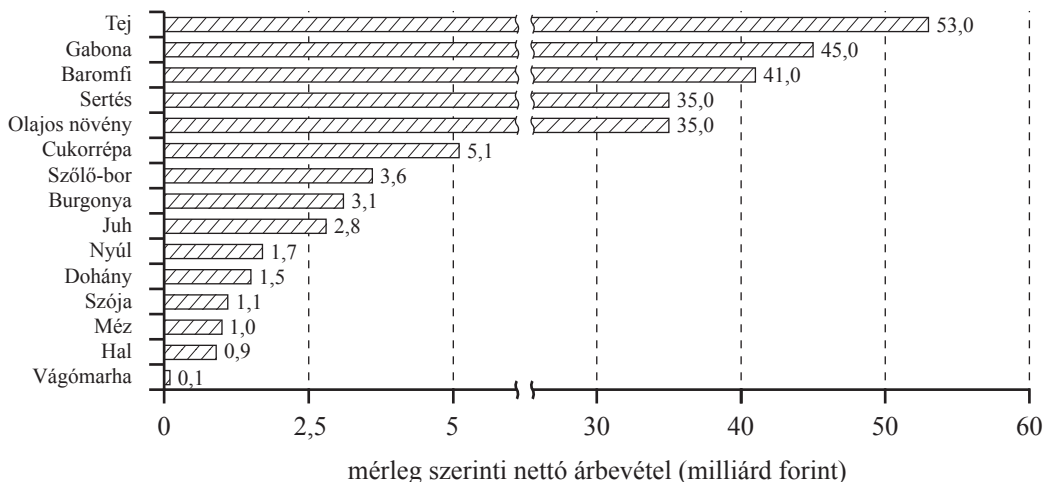
A tagság összetételében nyilvánvalóan mindenhol **a természetes személyek aránya jelentősebb**, a méz, a szőlő-bor, valamint a dohány termékcsoportokban a tagok több mint 95 százalékát ők teszik ki, de valamennyi termék esetében az arányuk meghaladja az 50 százalékot (2. melléklet).

A termelői csoportok folyamatosan növelték a mérleg szerinti nettó árbevételüket, három év alatt átlagosan mintegy 30%-kal (kivétel a tej ágazat, ahol gyakorlatilag stagnálás tapasztalható, valamint a cukorrépa ágazat, ahol a csoportok nettó árbevétele mintegy negyedére visszaesett⁹) (3. melléklet).

Az árbevétel volumene alapján öt ágazatcsoport kiemelkedik: tej, baromfi, gabona, olajosnövény, sertés (6. ábra). Jellemzően ezekben az ágazatokban található a legnagyobb áruforgalmat lebonyolító csoportok is. Az egy csoportra jutó árbevétel általában az állattenyésztési csoportoknál magasabb, kiemelkedik – stagnáló teljesítmény ellenére – a tej ágazathoz tartozó termelői csoportok átlaga, 6 milliárd forint körüli összeggel. Az árbevételi átlag a sertés- és olajos növény ágazatban egy és kétmilliárd forint közé esik, a legtöbb ágazatban azonban félmilliárd forint alatt van (4. táblázat).

⁹ Magyarország cukorrépa termelése – a feldolgozó kapacitások megszűnése és az ezzel kapcsolatos közösségi támogatatok hatására – drasztikusan visszaesett.

**A termelői csoportok mérleg szerinti nettó árbevétele termékcsoportonként
(2006-2008 évek átlaga)**

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján

4. táblázat

**Termelői csoportok mérleg szerinti nettó árbevételének átlaga és
annak változása termékcsoportonként (2006-2008)**

Termékcsoport	mérleg szerinti nettó árbevétel átlaga, millió forint/csoport			az átlag változása, 2006 = 100%
	2006	2007	2008	
Tej	5 923	5 979	5 832	98
Sertés	1 244	1 340	1 609	129
Olajos növény	1034	1 260	1 427	138
Baromfi	751	1 176	1402	187
Dohány	428	463	880	206
Burgonya	450	712	713	158
Gabona	528	630	624	118
Hal	412	522	484	118
Vágómarha	-	-	422	-
Szója	358	326	410	115
Nyúl	338	357	345	102
Juh	227	215	248	109
Szőlő-bor	258	273	230	89
Cukorrépa	828	688	224	27
Méz	95	126	173	183
Növénytermesztésben összesen	613	716	737	120
Állattenyésztésben összesen	1 166	1 385	1 593	137
Mindösszesen	842	1 002	1 085	129

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján

A termelői csoportok súlya az egyes ágazatokon belül is eltérő, amit – a rendelkezésünkre álló adatok alapján – a termelői csoportok által **elért árbevétel és az ágazatok bruttó termelési értékének arányával** érzékeltethetünk (5. táblázat). Az adatok szerint egy ágazat van (dohány), ahol a termelés kizárólag termelői csoportokban történik, a 2008. évi adatok alapján két ágazatban a csoportok árbevétele a bruttó termelési értéknek mintegy 40%-a (nyúl, tej), de vannak ágazatok, ahol csak 5%-a körül alakul (szőlő-bor, vágómarha). Termelői csoportok forgalmazzák a főbb növényi termékek bruttó termelési értékének 12%-át, az állattenyésztés termékeinek 25%-át. (Részletesebb adatok a 4. mellékletben.)

5. táblázat

A termelői csoportok nettó árbevételének aránya a bruttó termelési értékhez viszonyítva (2006-2008)

Termékcsoport	A termelői csoportok nettó árbevételének aránya a bruttó termelési értékhez** viszonyítva, %		
	2006	2007	2008
Dohány*	100,0	100,0	100,0
Nyúl	43,7	40,3	51,9
Tej	41,0	40,8	39,2
Cukorrépa	32,0	48,1	33,9
Juh	21,6	21,6	27,7
Sertés	17,2	20,5	23,1
Olajos növény	33,7	26,9	22,3
Baromfi	14,1	20,4	20,3
Szója	24,5	25,1	19,7
Burgonya	8,0	10,0	13,0
Hal***	10,8	13,6	12,7
Méz***	6,1	9,1	9,8
Gabona	9,7	10,2	8,6
Szőlő-bor	5,5	4,7	4,2
Vágómarha	-	-	1,6
Növénytermesztés összesen	13,6	13,5	11,7
Állattenyésztés összesen	20,3	24,0	24,7
Mindösszesen	16,8	18,2	17,1

* A dohány esetében a nettó árbevétel rendre nagyobb volt, mint az adott évre vonatkozó bruttó termelési érték, ami valószínűleg az előző évekről maradt készletek értékesítésével magyarázható. A táblázatban ugyanakkor 100%-kal jelöltük a részesedést – ami az összesített adatok arányszámait nem befolyásolja.

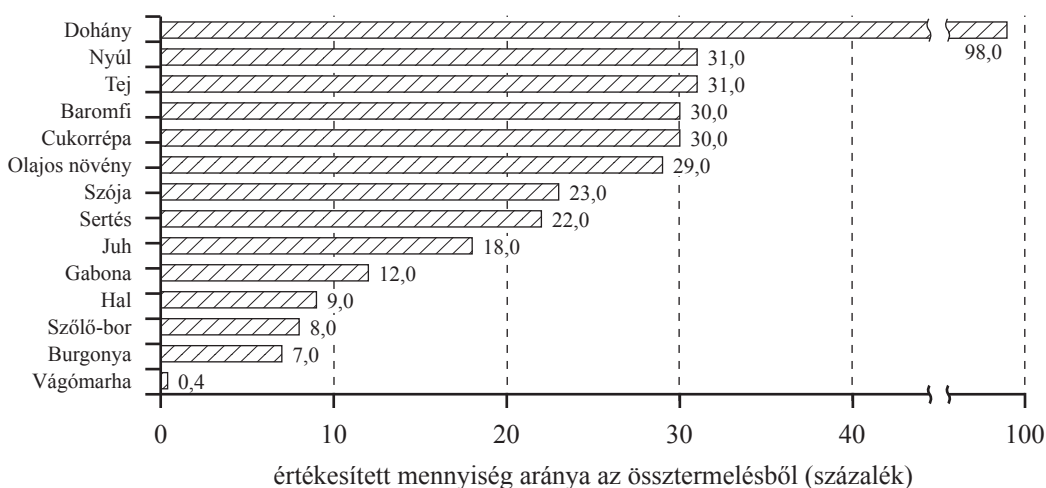
Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján, valamint a következők szerint: ** A BTÉ adatforrása stADAT, KSH, Mezőgazdaság: éves idősoros adatai. *** A megjelölt termékek BTÉ adatai 2005-re vonatkoznak. Mezőgazdasági Évkönyv 2005. KSH 2006.

A termelői csoportok termékértékesítését tekintve azt mondhatjuk, hogy termékcsoporttól függően az **összes termelés mennyiségének eltérő hányadát érintik, és minden ágazatban jelentősek a növekedési tartalékok** (7. ábra)! A legnagyobb értékesítési arányt az össztermelésből a dohány termékcsoport érte el, a vizsgált három év átlagában annak 98%-a termelői csoportokon keresztül került piacra. A nyúllal és a tejjel foglalkozó termelői csoportok az össztermelés 31 szá-

zalékát adták el, megelőzve a baromfival és a cukorrépával foglalkozókat, akik külön-külön 30 százalékát értékesítették, valamint az olajosnövény csoportokat, akik 29 százalékos részesedéssel rendelkeznek. A 2006-ról 2008-ra történő változást vizsgálva szembevetően a dohány, valamint az olajosnövények termelői csoportokon keresztüli értékesítési arányának csökkenése (5. melléklet). A dohány esetében ez 16 százalékos volt, az olajosnövények esetében pedig meghaladta a 10 százalékot. 7%-kal nőtt viszont a baromfi, 5,4%-kal a sertés, 4%-kal a cukorrépa éves össztermelésének termelői csoportokon keresztüli értékesítési aránya.

7. ábra

Termelői csoportok által értékesített mennyiség aránya az össztermelésből három év (2006-2008) átlagában

Forrás: stADAT táblák, KSH, Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján saját szerkesztés

A termelői csoportok összes nettó árbevételének kisebb részét (2008-ban 40,4 százalékát) a növénytermesztési ágazatban tevékenykedő csoportok realizálták.

1.2.3.1. Gazdálkodásuk főbb mutatói

A termelői csoportok pénzügyi-gazdasági eredményességét alapvetően befolyásolja:

- a csoport működése, a gazdálkodás színvonala,
- legalább ennyire az egyes ágazatok jövedelmezőségi pozíciója és annak változása (például az értékesítési árak alakulása) is, továbbá
- a csoport és a tagok közötti elszámolási rendszer (értékesítésre átvett termékek).

A termelői csoportok gazdálkodásának eredményességét az EU csatlakozást követő években, 2006-tól érdemes vizsgálni, mert 2004-ben még csak néhány csoport működött, 2005 pedig még jobbra csak a számszerű gyarapodásuk éve volt.

Az eredményesség megítéléséhez a rendelkezésre álló adatok alapján megnéztük:

- az adózás előtti eredmény alakulását, ehhez kapcsolódva a nyereségesen, illetve veszteségesen működő csoportok számát, illetve arányát,
- a támogatások összegét és az árbevételhez, valamint az eredményhez viszonyított arányát,
- az értékesítés alakulását, valamint
- a saját tőke alakulását.

A 6. táblázat erről ad egy összefoglalást.

6. táblázat

**Termelői csoportok gazdálkodásának főbb adatai
(2006-2008 évek átlaga)**

Megnevezés	Mennyiség
Nettó árbevétel, ezer Ft	230 667 216
Adózás előtti eredmény, ezer Ft	1 141 252
100 Ft nettó árbevételre jutó adózás előtti eredmény, Ft	0,49
Elnyert támogatás, ezer Ft*	3 281 193
100 Ft nettó árbevételre jutó támogatás, Ft	1,42
Támogatás nélkül kalkulált eredmény, ezer Ft	-2 139 941
A támogatásból működésre felhasznált összeg, ezer Ft	1 252 147
Beruházási, fejlesztési költség a csoportoknál, ezer Ft	4 913 272

* A táblázatban közölt támogatási adatok eltérhetnek az egyes jelentésekben, vagy az MVH által közzétett – adott évről – vonatkozó – támogatási adatoktól. Ennek oka a kimutatás megközelítési módjában keresendő, amely bizonyos esetekben pénzforgalmi, máskor eredményszemléletű.

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján

A csoportok **együtt egy év alatt átlagosan 231 milliárd Ft nettó árbevételt értek el**, az adózás előtti eredményük 1,1 milliárd Ft volt, az árbevétel arányos jövedelmük (adózás előtti eredmény) nem érte el az egy százalékot. A támogatások meghaladják az ágazati eredményt, így ha az adózás előtti eredményt az igénybe vett támogatások nélkül kalkuláljuk, mintegy 2 milliárd forintnyi **veszteséget** tudunk kimutatni. Fontos hangsúlyozni: a csoportok bemutatott gazdálkodási adataiból az előbbi kalkuláció révén **nem lehet azt a következtetést levonni, hogy támogatás nélkül a csoportok veszteségesek lennének**. A csoportok által kimutatott eredmény ugyanis nagymértékben attól függ, hogy a tagoktól értékesítésre átvett termények, termékek a mérlegkészítés idejére hogyan, pontosabban milyen áron lettek elszámolva. Ha a tagok felé a csoport olyan áron számol el, ami alig alacsonyabb a támogatással növelt ténylegesen elért értékesítési árnál, a mérlegben csak minimális eredmény jelentkezik, **a nyereség a csoport tagjainál realizálódik**.

Hogyan alakultak a pénzügyi mutatók **egy termelői csoportra vetítve**? Egy csoportra évente egy milliárd forint körüli nettó árbevétel (2008. évi adat), 14 millió Ft támogatás jutott, ebből a működési költség fedezésére „elment” 5,7 millió forint. Beruházásra, fejlesztésre pedig 18,7 millió forint forrás került felhasználásra (7. táblázat).

A termelői csoportok gazdálkodásának főbb mutatói egy csoportra vetítve

Megnevezés	Mennyiség
2006	
Nettó árbevétel, ezer Ft	842 263
Adózás előtti eredmény, ezer Ft	4 511
100 Ft nettó árbevételre jutó adózás előtti eredmény, Ft	0,54
Elnyert támogatás, ezer Ft/	13 600
100 Ft nettó árbevételre jutó támogatás, Ft	1,61
Támogatás nélkül kalkulált ágazati eredmény, ezer Ft	-9 089
A támogatásból működésre felhasznált összeg, ezer Ft	4 490
Beruházási, fejlesztési költség a csoportnál, ezer Ft	29 379
2007	
Nettó árbevétel, ezer Ft/csoport	1 001 983
Adózás előtti eredmény, ezer Ft/csoport	6 486
100 Ft nettó árbevételre jutó adózás előtti eredmény, Ft	0,65
Elnyert támogatás, ezer Ft/csoport	14 262
100 Ft nettó árbevételre jutó támogatás, Ft	1,42
Támogatás nélkül kalkulált ágazati eredmény, ezer Ft	-7 776
A támogatásból működésre felhasznált összeg, ezer Ft	5 762
Beruházási, fejlesztési költség a csoportnál, ezer Ft	14 741
2008	
Nettó árbevétel, ezer Ft/csoport	1 084 669
Adózás előtti eredmény, ezer Ft/csoport	3 578
100 Ft nettó árbevételre jutó adózás előtti eredmény, Ft	0,33
Elnyert támogatás, ezer Ft/csoport	13 901
100 Ft nettó árbevételre jutó támogatás, Ft	1,28
Támogatás nélkül kalkulált ágazati eredmény, ezer Ft	-10 323
A támogatásból működésre felhasznált összeg, ezer Ft	5 656
Beruházási, fejlesztési költség a csoportnál, ezer Ft	18 699

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján

Az adózás előtti eredmény alapján vizsgálva megállapítható, jelentős arányban vannak nulla eredményt realizáló, de veszteségesen gazdálkodó csoportok is! A csoportok többsége nyereséget realizál, de nyereségesek aránya nem növekszik, sőt 2008-ra látványosan csökkent: a 2006-os 79,5%-ról 66%-ra (6. melléklet). Megfigyelhető azonban, hogy a sikeres csoportok közül „kihullók” nem váltak törvényszerűen veszteségesekké, nagy részük a „nulla eredményt realizálók” kategóriájába került. Sőt, a másik oldalról, a veszteségesen gazdálkodó csoportok közül is számottevő volt a „nulla-eredményű” kategóriába való átlépés, így végső soron a veszteséges csoportok 2006. évi 14 százalékos aránya 2008-ra 6%-ra csökkent. E folyamatok eredményeként a „nullás csoportba” tartozók száma a 2006-os 15-ről 2008-ban 52-re ugrott, ami már a csoportok 21 százalékát jelentette. Az említett változások mindkét főágazat esetében megfigyelhetők.

A termékcsoporthoz közl a nyúl és a hal termékcsoporthoz minden egyes csoporttagja nyereséggel zárta a 2008-as évet. 2007-ben még a dohány, a szója és a burgonya is hasonlóan sikeres terméknek számított (az egyik hallal foglalkozó termelői csoport ekkor még veszteséges volt.)

Az egy nyereséges termelői csoportra jutó nyereség változása nagyjából hasonló ütemű volt mindkét főágazat esetében: 2007-ben növekedett az összege, míg 2008-ban a 2006-os szint alá csökkent. A legmagasabb átlagos nyereséget realizáló termelői csoportok sorrendje 2008-ban a következő volt: hal (11,4 millió Ft), olajosnövény (10,5 millió Ft), gabona (8,6 millió Ft), szója (7,5 millió Ft), burgonya (7,1 millió Ft). A legkisebb átlagos nyereséggel a méztermelő csoportok rendelkeztek (268 ezer Ft).

Az egy veszteséges termelői csoportra jutó veszteség tekintetében összetettebb a kép. Az állattenyésztési főágazatban 2006-tól (átlagosan 26 millió forintról) **folyamatosan csökkent az egy veszteséges csoportra jutó veszteség mértéke** (2008-ban 1,8 millió forint körül alakult). A 2006-os átlagos veszteség magas összege valójában **egyetlen tejtermelői csoport (közel 300 millió forint) negatív eredményéből adódik**. Amennyiben e csoport adatát figyelmen kívül hagyjuk, már csak 6,2 millió forint az átlagos veszteség mértéke a vizsgált időszak első évében. A növénytermesztési főágazat veszteségeinek vesztesége 2008-ban nagymértékű (átlagosan közel 20 millió forint) hirtelen növekedést mutat csoportonként. Ez esetben is egyetlen (burgonyára specializálódott) termelői csoport 104 millió vesztesége határozza meg ezt az eredményt. Ezt a csoportot nem számítva az átlagos veszteség 7,9 millió forintra csökken csoportonként, ami kevesebb, mint az előző év átlaga.

Az egységnyi árbevételre jutó nyereség jellemzően **nagyon alacsony (2% alatti)** és mindkét ágazatban csökkent a vizsgált időszakban. A növénytermesztésben 1,6 forintról 1 forintra, az állattenyésztésben pedig 0,7 forintról 0,3 forintra.

A saját tőke nagysága is utal a csoportok gazdasági súlyára (8. táblázat). **A csoportok saját tőkéje 2008-ban mintegy 10 milliárd forint** volt, három év alatt közel negyedével gyarapodott. A saját tőke összege a gabona esetében volt a legnagyobb (2008-ban 3,7 milliárd forint), ezt követte a tej (2,5 milliárd forinttal), majd pedig az olajosnövények 2,1 milliárd forinttal. Az átlagos összeg tekintetében a növénytermelés főágazat csoportjai jelentősebbek, az állattenyésztők csoportátlagát a **tejtermelők kiemelkedően magas csoportátlaga** alakítja (7. melléklet).

A termelői csoportok a szövetkezés előnyei közül mindenképp kihasználják (kihasználhatják) a nagy-volumenű termékforgalmazásból eredő árelőnyt és az „ártámogatásokat” (az árbevétel alapján kapott támogatást). Az ártámogatás – mint már tárgyaltuk – csak öt éven át jár egy csoport részére, évente csökkenő mértékben. Érdemes megnézni, hogyan alakultak az ártámogatások az eredményhez képest. Ha ugyanis a támogatás nélkül kalkulált eredmény negatív előjelű (a csoport veszteségesen gazdálkodik), akkor fennáll annak a veszélye, hogy – a támogatási jogosultság megszűnése után – a tagok nem a csoporton keresztül fognak értékesíteni, és ez a csoport megszűnéséhez vezet.

A termelői csoportok pénzügyi helyzetének vizsgálata (8. melléklet) azt mutatja, hogy az **árbevétel arányában elnyert támogatási összegnek átlagosan 41 százalékát a csoport működésére fordítják** a termelői csoportok!

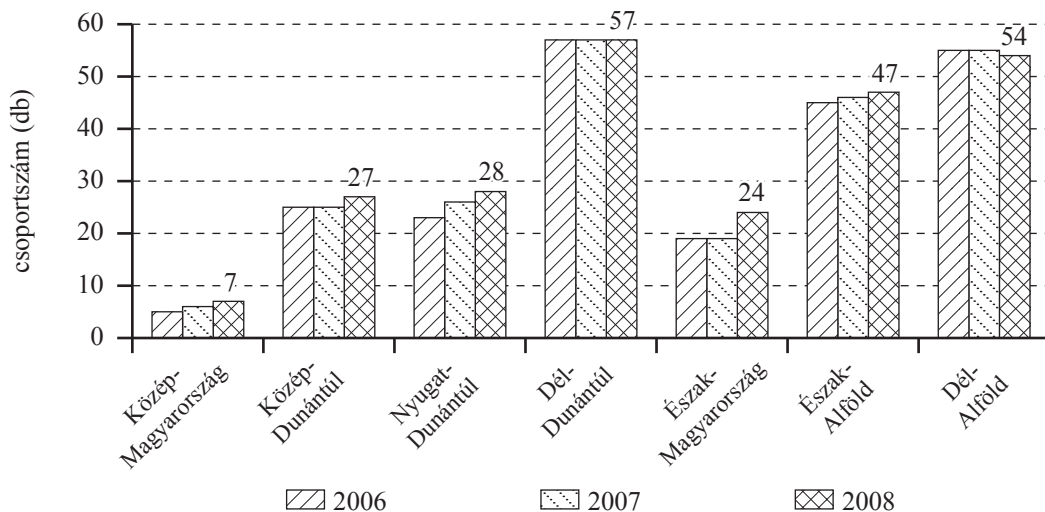
A termelői csoportok saját tőkéjének átlaga termékcsoportonként (2006-2008)

Megnevezés	Saját tőke, millió Ft			A saját tőke változása, 2006 = 100%	Saját tőke átlaga, millió Ft/csoport		
	2006	2007	2008		2006	2007	2008
Gabona	2 703	3 610	3 677	136,1	37,0	49,4	44,8
Olajos növény	1 357	2 118	2 149	158,4	50,3	78,5	69,3
Cukorrépa	258	347	163	62,9	28,7	38,5	20,3
Dohány	71	102	75	105,8	23,6	34,1	37,5
Szója	99	108	116	117,0	33,0	36,1	38,6
Burgonya	-31	-8	-84	266,9	-6,3	-1,7	-16,7
Szőlő-bor	308	328	262	85,0	22,0	23,4	18,7
Növénytermesztés összesen	4 764	4 694	6 358	133,5	35,6	32,4	43,8
Tej	2 104	2 551	2 547	121,0	263,0	283,4	254,7
Sertés	363	493	463	127,6	14,5	19,7	18,5
Juh	119	157	138	116,3	9,9	13,1	11,5
Baromfi	847	1 121	725	85,6	24,2	29,5	19,6
Nyúl	32	35	40	126,3	6,3	6,9	8,0
Méz	122	132	111	91,0	15,2	14,7	15,8
Hal	22	29	45	205,3	10,8	14,7	22,3
Állattenyésztés összesen	3 608	3 679	4 069	112,8	38,0	35,0	41,1
Mindösszesen	8 372	8 372	10 427	124,5	36,6	33,5	42,7

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján

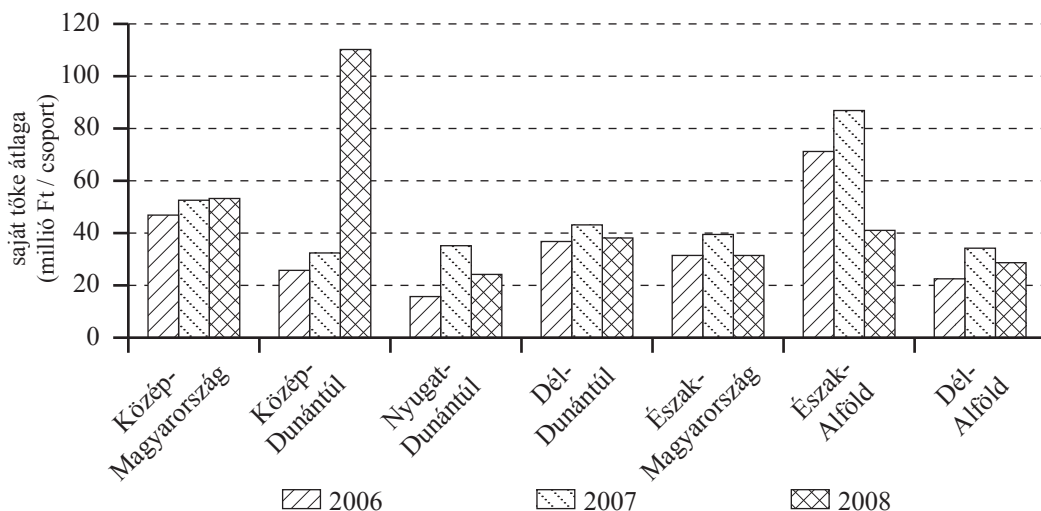
1.2.3.2. A működő termelői csoportok térségi-területi jellemzői

A termelői csoportok számának területi megoszlása alapján a Dél-Dunántúl (főként Baranya megye) és a két alföldi régió vezet (kiemelkedik Bács-Kiskun, Hajdú-Bihar és Jász-Nagykun-Szolnok megye) (8. ábra). Taglétszáma szempontjából az észak- és a dél-alföldi régiók vezetnek a képzeletbeli versenyt, e két régióban található a tagok több mint fele. 2008-ban a természetes személyek legkisebb aránya (72%) Fejér megye esetében jelentkezik (9. melléklet). A saját tőke alapján a közép-dunántúli, valamint az észak-alföldi csoportok kiemelkedők (9. ábra, 10. melléklet).

Termelői csoportok száma régióként (2006-2008)

* Az ábrán feltüntetett számok a 2008-as adatokat mutatják.

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján

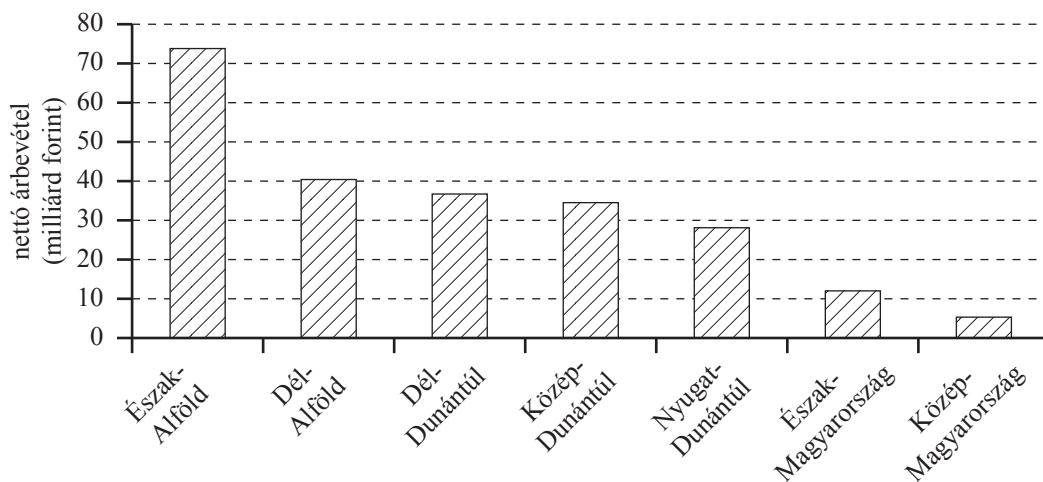
A saját tőke átlagának alakulása régiók szerint (2006-2008)

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján

A nettó árbevétele alapján a két alföldi régió és Dél-, valamint Közép-Dunántúl csoportjai a „legerősebbek”. A legtöbb támogatás az alföldi régiókba és a Dél-Dunántúlra került (10. ábra). Az egy csoportra jutó támogatási összeg tekintetében Közép-Magyarország mellett a dunántúli régiók állnak jobban (11. ábra). Egy átlagos termelői csoport főbb pénzügyi adatairól a 11. melléklet ad részletesebb tájékoztatást.

10. ábra

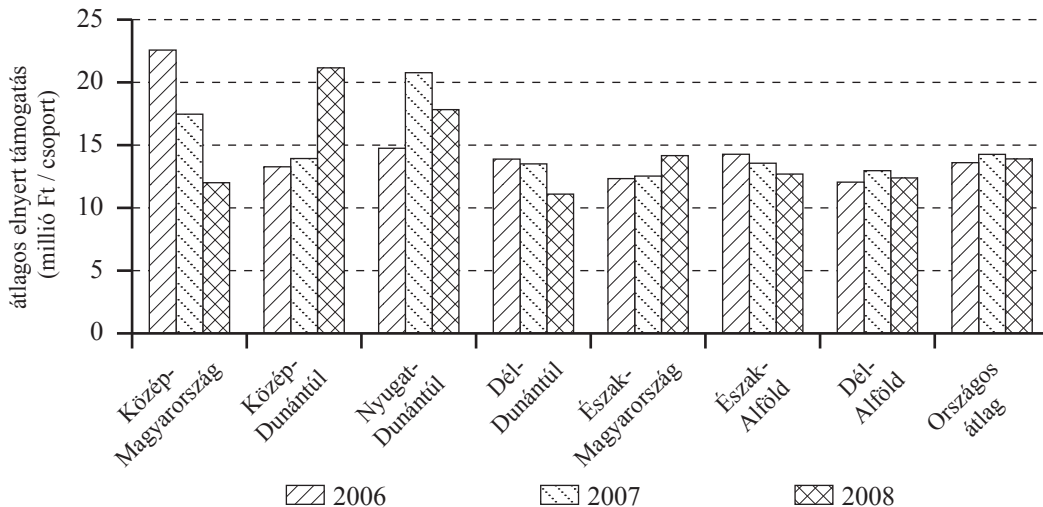
A nettó árbevétel alakulása régiók szerint három év átlagában (2006-2008)

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján

11. ábra

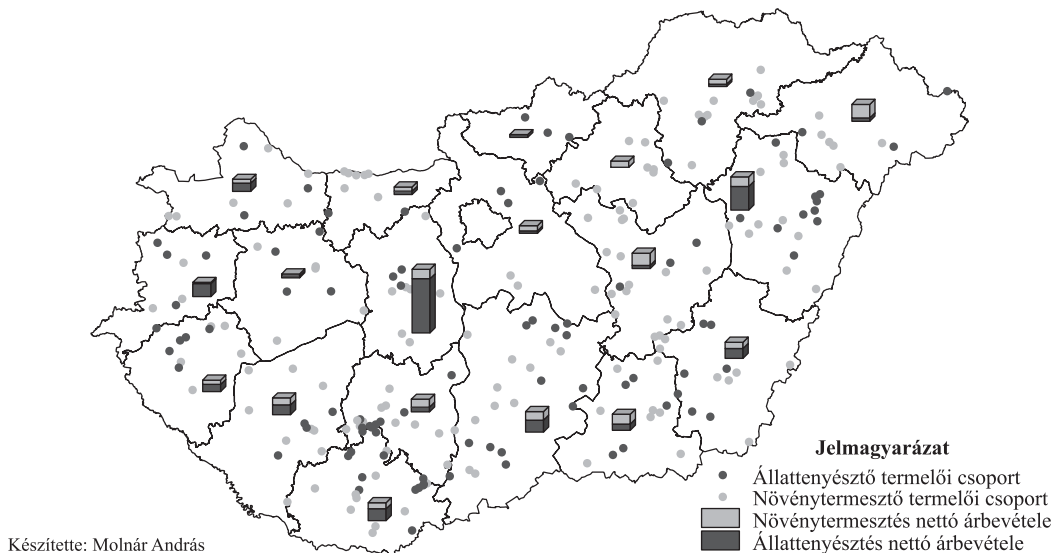
Az elnyert támogatás alakulása régiók szerint (2006-2008)

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján

A termelői csoportok területi elhelyezkedését a csoport jellege szerint, valamint a csoportok áruforgalmazási (értékesítési) adatait a 12. ábra szemlélteti.

A termelői csoportok földrajzi elhelyezkedése és árbevételük

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján

1.3. A termelői csoportok fejlődését segítő és hátráltató tényezők a „szakmai közvélemény” alapján

A segítő és gátló-hátráltató tényezők tekintetében ugyan nem végeztünk széleskörű kutatást, vagy reprezentatív felmérést, de a termelők (a szervezetek tagjai), a szervezetek vezetői, a szakminisztérium és az érdekképviseletekkel való napi kapcsolat révén folytatott konzultációkból leszűrt tapasztalatok összegzését („szakmai közvélemény”) közreadását célszerűnek tartjuk, már csak a gondolatébresztés okán is. Ezek szerint számos tényező említhető mindkét oldalon (segítő-gátló), olyanok, amelyek hatása ugyan nem számszerűsíthető, de régóta érződik és feltehetően még sokáig érződni fog, mint ahogyan más új tagországokban is tapasztalható.

A segítő tényezők száma kevesebb, mint a hátráltató tényezőké, de az általános megítélés szerint hatásuk erősebb.

A csoportok megalakulására legjelentősebb hatása egyértelműen a **pénzügyi támogatásnak** van. A rendszerváltás után nagy számban nem alakultak termelői szervezetek, de amikor 1999-ben a tárca nemzeti forrásból biztosított támogatást a beszerző, értékesítő szövetkezetek megalakulásához, majd 2003-ban az előzetesen elismert termelői csoportok megalakításának segítésére, hirtelen emelkedett a szervezetek száma.

Nem elhanyagolható – de a gyakorlati tapasztalatok szerint **még nem elégséges** – ösztönző erő a csoportos értékesítés révén remélhető **értékesítési biztonság** és a nagybani értékesítésből származó árelőny. A termelési eszközök közös beszerzésekor elérhető árelőny már jelentősebb, esetenként meghaladja az elnyert támogatási összeget. A közös beszerzés járulékos előnye többek között, hogy egységes fajtapolitika és agrotechnika kialakítására ösztönzi a termelőket, termelői csoportok tagjait, ezáltal homogenizálja a piacon megjelenő árualapot.

A tapasztalatok szerint, ahol a gazdák, gazdálkodók éveken át látják a szervezet működését, közvetlenül értesülnek a sikerekről (esetleg a kudarcokról) és a fejlődésről, ott – különösen kiélezett piaci szituációkban – egyre nagyobb számban veszik fel a kapcsolatot a csoportokkal. Arra is van példa, hogy egy szervezet tagsága, amely az egyik ágazatban sikeresen működtet termelői csoportot, másik ágazatban is csoportalakítás mellett döntött.

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program – különösen annak I. tengelye – keretében meghirdetett támogatási jogcímeik többségénél a bírálati pontok között – már rendszer szinten – **a termelői csoport, vagy a termelési csoporthoz való tartozás kiemelten preferált**. Ilyen a fiatal agrárvállalkozók induló támogatása (25 szakmai bírálati pontból 5 adható a termelői csoport tagságért), a különböző fejlesztési-beruházási támogatások (épület, gép), bizonyos termelői infrastruktúra fejlesztések (bekötő utak) támogatása és a félig önellátó gazdaságok szerkezetátalakításához nyújtandó támogatások. Van olyan termelői csoport, melynek taglétszáma az említett támogatási előnyök hatására megduplázódott.

Természetesen szép számmal akadnak a szövetkezést gátló tényezők is. Közülük talán a legjelentősebb a múltban gyökeredzik. Elsősorban a kistermelők, közülük a korosabbak – az 1960-as-70-es évek szövetkezési „élménye” miatt – **nehezen meggyőzhető** a termelői csoportba tömörülés előnyeiről. Már csak azért is, mert a termelői csoportok nagyobb része szövetkezeti formában működik. Az egyéni gazdálkodók körében nem tudatosult a szövetkezetek jogi háttérében beállt gyökeres változás, amely markánsan és összetéveszthetetlenül elkülönül a korábbi időszak azonos néven nevezett, termelési típusú modelljeitől.

A szervezetek számára nehézséget okoz, hogy **új szereplőként kell megjelenniük a piacon**, új szervezet elfogadtatása mindig vet fel nehézségeket. Különösen igaz ez azokban az ágazatokban, ahol a termék megítélése nem mérhető paraméterek, hanem bizalom, vagy ízlés alapján dől el.

A termelői csoportok formálódását sok esetben **a kezdeményező, irányító személlyel szembeni bizalmatlanság**, ellenszenv, vagy politikai szembenállás akadályozza. A koncentrációt, a csoportok összeolvadását pedig rendszerint az hátráltatja, hogy a régi szerveződések vezetői nem könnyen adják át a „hatalmat”.

A csoportok **tagsága nem mindig kellően fegyelmezett**. A szervezet belső szabályainak betartását formailag ugyan vállalja, ténylegesen azonban nem tartja meg. Jó példa erre **az értékesítési fegyelem** kérdése. A tagok természetesen vállalják, hogy terméküket a csoporton keresztül értékesítik, a gyakorlat szerint azonban – akár minimális gazdasági előnyért – különböző „trükkökkel” más értékesítési csatornákat is igénybe vesznek. Ennek a magatartásnak elvileg lehet szankciója, például a szervezetből történő kizárás lehetősége. Ebben az esetben a kizárt tag üzletrésze, részjegye ugyan a szervezetben marad, de ez a néhány ezer forint nem visszatartó erő.

A termelői csoportok a legálisan, bizonylatokkal alátámasztott értékesítés után kapnak támogatást. A mezőgazdasági termelő számára azonban felmerül a **számla nélküli értékesítés lehetősége** is, amely egyrészt azonnali készpénzt jelent, másrészt bizonyos adóterhek elkerülését is lehetővé teszi – amely a tapasztalatok szerint nem elhanyagolható mérlegelési szempontként jelentkezik.

A csoportok ellen ható erő **a piaci szereplők esetenként nem tisztességes küzdelme** (árak alakítása), a termelői csoportokkal szembeni negatív kampány, vagy a termelői csoport kiszorítása a piacról, akár pénzügyi veszteség árán is.

Természetesen az is előfordul, hogy egy csoport éppen csak vegetál, rosszul gazdálkodik, netán megszűnik, mert a vezetés, vagy a tagok, vagy mindkettő nem vette komolyan a gazdálkodást. Az ilyen csoport súlyos **negatív példa**, ellenérzést hagy maga után nem csak a tagokban, hanem akár egy nagyobb térségben is, és elriasztja a termelőket más – esetleg évek óta sikeresen működő – szervezetektől.

Hasonlóan új tag belépését nehezíti az önzés egyfajta megnyilatkozása az eredményfelelősségben, illetve a közösen megteremtett vagyon vonatkozásában. Sok csoport azért választja a korlátolt felelősségű társasági formát, mert a tagok csak így látják biztosítottak az erőviszonyoknak megfelelő döntési és eredmény felosztási rendszert. Ha közös fejlesztést is megvalósítottak, **féltik az így létrehozott vagyont az új (és gyakran ismeretlen) belépőktől**, nem is szívesen vesznek fel új tagot.

Az előbbieken alapján leegyszerűsítve azt mondhatnánk, hogy a gazdálkodók számára a termelői **csoportok sikeres működése jelenthet igazi vonzerőt**, mozgósító tényezőt. A csoportok működésének tárgyilagos megítélése, a siker mérése azonban nem csak a tagok, hanem a kívülálló számára sem egyszerű feladat.

2. Termelői szerveződések a zöldség-gyümölcs ágazatban

2.1. Közös piacszabályozás a zöldség-gyümölcs ágazatban

Magyarországon az EU csatlakozás előtt a zöldség-gyümölcságazatban a közös piacszervezés, pontosabban a piac kínálati oldalának, az értékesítésnek a közös szervezésével foglalkozó szervezetek megnevezésére megszületett a **Termelői Értékesítő Szervezet (TÉSZ)** elnevezés. Az akkori jogi szabályozás a TÉSZ kétféle státuszát használta, volt előzetesen elismert és véglegesen elismert TÉSZ. A 19/2008. (II. 19.) FVM rendeletet a zöldség-gyümölcs termelői csoportok és termelői szervezetek nemzeti szabályozásáról – hivatkozva a hatályos EK tanácsi és bizottsági rendeletekre – viszont már **nem használja ezeket az elnevezéseket**, hanem bevezeti a „**zöldség-gyümölcs termelői csoport**” és „**termelői szervezet**” elnevezéseket [rendelet 2. § (1) a és b pontja]. A „termelői szervezet” szinonimájaként azonban a TÉSZ elnevezés ma is használatos, még a szakmai nyelvben is (ebben az anyagban is TÉSZ elnevezést használjuk!), lényegében a korábbi „véglegesen elismert TÉSZ” helyett. Az „előzetesen elismert TÉSZ” megfelelője pedig a hivatkozott rendelet életbe lépése óta a „zöldség-gyümölcs termelői csoport”.

Mindkét típusú termelői szerveződés – melyek működhetnek szövetkezetként vagy gazdasági társaságként – jogosult támogatásra, ehhez mindkettőnél alapkritérium, hogy az érintett ágazatba tartozó egy-vagy több termék előállításával foglalkozzanak, legyen elismerési tervük vagy működési programjuk, és rendelkezzenek FVM miniszteri elismeréssel.

A TÉSZ nem egy önálló cégjogi forma, hanem egy elismerési eljárás keretében megszerezhető cím, ami kifejezi az Európai Unió zöldség-gyümölcs ágazati szabályozásában és a termelők koordinálásában betöltött meghatározó szerepét. A TÉSZ alapja egy jól működő gazdasági szervezet, ami általában szövetkezet, de emellett korlátolt felelősségű társaság vagy részvénytársasági formában is működhet. A TÉSZ minősítés megszerzéséhez szigorú követelményeket kell teljesíteni. **Legfontosabb feladatai** közé az alábbi tevékenységek tartoznak:

- Biztosítja a termelésnek a kereslethez történő igazítását elsősorban a mennyiség és minőség vonatkozásában.
- A termék kínálatot koncentrálja, a termelői árakat stabilizálja.
- Kiépíti bel- és külföldi kapcsolatrendszerét.
- Nyilvántartja tagjai növénytermelési tevékenységét.
- Ajánlásokat tesz tagjai részére fajta, technológia, finanszírozás és minden olyan kérdésben, amellyel a tag gazdálkodását és a TÉSZ működését elősegíti.
- Beszerzi a tagok termeléséhez szükséges anyagokat és eszközöket.
- Biztosítja a termékek tárolásához, áruvá történő előkészítéséhez és értékesítéséhez szükséges technikai hátteret.
- Biztosítja a működéshez szükséges szaktudással rendelkező vezetőket, alkalmazottakat.
- Folyamatosan kapcsolatot tart a tagok és a szövetkezet tevékenységére és működésére hatással lévő intézményekkel.
- Elősegíti olyan különböző környezetbarát termesztési módszerek és hulladékkezelési eljárások alkalmazását, amelyek védik a környezet minőségét és/vagy javítják a környezet biológiai állapotát.

2.1.1. Az Európai Unió zöldség-gyümölcs piacsabályozási rendszere

Az Európai Unió zöldség-gyümölcs piacának szabályozásával, ezen belül a termelői szervezetek szerepével számos publikáció, illetve EU szakértői anyag foglalkozik [Erdészné - Radócsné (2000); Fodor (2003); Medina (2005); Felföldi (2005); Erdészné (2008); Erdészné et al. (2009); Juhász - Kozak (2009)], melyek lényege a következőkben összegezhető.

Az EU-ban a friss zöldségek, gyümölcsök és a feldolgozóipari alapanyagok piacsabályozása a kevésbé szabályozott termékek közé tartoznak. A piacsabályozás nem állít fel korlátokat, kvótákat, kizárólag szigorú minőségi követelményeket szab meg, ami azt jelenti, hogy az EU egységes piacon elsősorban a piaci versenyben kell helytállnia a termelőnek. **A zöldség-gyümölcs piacsabályozási és támogatási rendszer napjainkban a termelői szervezetekre épül**, de sok év telt el, amíg az Unió idáig eljutott. Ennek a sokéves folyamatnak három, évszámhoz is köthető állomása volt:

- 1972: az intervencióra épülő első piacsabályozás,
- 1996: a piacsabályozás alapkövei a TЭСZ-ek lettek,
- 2007: a TЭСZ-ek reformja – jogszabály a termelői szervezetekről és zöldség-gyümölcs termelői csoportokról.

Az Európai Unió (akkor még „Európai Gazdasági Közösség”) **először 1972-ben** az 1035/72 EGK rendeletével szabályozta részletesen a zöldség-gyümölcs piac működését. Ekkor a piaci egyensúlyt elsősorban az árukivonással, **intervencióval** kívánták megteremteni. Az intervenció felvásárlás a termelők számára valóban biztonságot teremtett, ugyanakkor nagy termékmennyiségekre terjedt ki, ami hatalmas költséget jelentett. A garantált áras felvásárlás elvileg utólagos kárenyhítő vérszintézkedés volt, de a gyakorlatban azt eredményezte, hogy az össztermelés akár 50 százaléka, ezzel együtt a **jelentős termékfelesleg** épp a garantált áras felvásárlás következtében, a garantált bevétel miatt jelentkezett.

A szabályozásban **a következő lépés 1996-ban** történt, amikor a Közösség kétéves egyeztetést követően megalkotta a zöldség-gyümölcs piacsabályozási alaprendeletnek tekintett 2200/96/EK Tanácsi Rendeletet a friss gyümölcs- és zöldségpiac közös szervezéséről, valamint a 2201/96/EK Tanácsi Rendeletet a feldolgozott gyümölcs- és zöldségtermékek piacának közös szervezéséről, továbbá a 2202/96/EK Tanácsi Rendeletet az egyes citrusfélék termelői részére közösségi támogatási rendszer bevezetéséről.

Az **1997-től** életbe lépett új piacsabályozás a **Termelői Értékesítő Szervezeteket (Producer Organisation)** tette a piaci rendtartás alappillérvé, deklaráltan is segítve a kínálat koncentrációját, vagyis a termelők piaci alkupozíciójának erősítését. A támogatások címzettek ezek után is a termelők maradtak, de csak az elismert termelői szervezeteken keresztül juthattak támogatáshoz.

Az új formációk, a termelői szervezetek néhány tagállamban (pl. Hollandiában, Belgiumban, az Egyesült Királyságban) sikeresen működtek, máshol nehezen indult a tevékenységük. Az EU 25 tagállamában a termelői szervezetek száma 2004 elején mintegy 1500, az általuk forgalmazott áru aránya a zöldség-gyümölcs árucsoportban megközelítőleg 34% volt. Ezek a számok lényegében nem változtak az előző évekhez képest. A stagnálással az Európai Bizottság elégedetlen volt, ezért 2007-ben célul tűzte ki, hogy **2013-ra 60%-ra növekedjen a termelői szervezeteken keresztül forgalmazott zöldség- és gyümölcsfélék aránya** (Európai Bizottság, 2007).

Természetesen az árak, a termelői jövedelmek viszonylagos stabilizálása, a kereslet-kínálat összehangolása továbbra is prioritás maradt, ami mellett **a termelői szervezeteket próbálják vonzóbbá tenni** a termelők számára, és a szabályozást összehangolni a KAP céljaival. Mindezeket azáltal szeretnék elérni, hogy egyszerűsítik a szabályokat, illetve a szabályozást, és a cél érdekében még számos intézkedést hoztak (Európai Bizottság, 2007). Az újabb reform:

- Nagyobb szabadságot ad a tagállamoknak a termelői szervezetek elismerése tekintetében.
- Lehetővé teszi az egyidejű tagságot különböző termelői szervezetekben (egy termék - egy szervezet elvének betartása mellett).
- Többlettámogatást nyújt az alacsony szintű szervezethez tartozó területeknek és az új tagállamoknak (így Magyarországnak is).
- Előmozdítja a termelői szervezetek összeolvadását, nemzetközi termelői szervezetek létrehozását.
- Kiegészítő támogatást nyújt a biogazdálkodásnak.
- Támogatja a válságmegelőző programokat.
- A konyhai fűszernövényeket is bevonja a közös piacszervezésbe.
- Környezetvédelmi tevékenységek kötelező végrehajtását írja elő a termelői szervezetek számára.
- Megszünteti az exporttámogatásokat.

A reform miatt 2008-tól megszűnt az ipari paradicsom, az őszibarack és a körte feldolgozó-ipari támogatása (Erdészné, 2008).

A reform következtében minden tagállamnak a saját céljainak megfelelő **Nemzeti Stratégiát kellett kidolgoznia**, ami tartalmazza az ágazat fejlesztési lehetőségeit és a termelői szervezetek által teljesítendő feladatok megvalósításának eszközeit is. A Nemzeti Stratégiában szereplő célok megvalósításához a termelői szervezetek működési programot dolgozhatnak ki 3-5 éves időtartamra. (A végleges TÉSZ elismeréshez nem szükséges működési program benyújtása, de ebben az esetben nem igényelhet támogatást.) A működési programokban rögzített **fejlesztések 50 százalékát az EU finanszírozza**, másik felét maga a termelői szervezet. A termelői szervezeteknek nyújtott támogatás a termelői szervezet által értékesített tagi árbevétel 4,1%-ára korlátozódik, amit meghatározott válságkezelési tevékenységek esetén további 0,5%-kal lehet kiegészíteni.

A közös piacszervezés reformjának újabb szakasza tehát 2007-ben indult, ennek következtében változott a jogi szabályozás is. A Tanács 1182/2007/EK Rendelete a gyümölcs- és zöldség-ágazat új különleges szabályait rögzíti, és egyben módosított korábbi rendeleteket, többek között a friss gyümölcs- és zöldségpiac (2200/96/EK), valamint a feldolgozott gyümölcs- és zöldségtermékek (2201/96/EK) piacának közös szervezéséről szóló rendeleteket. A tanácsi rendelet a termékek osztályozását (minőségi szabványok), a termelői szervezetekkel szembeni követelményeket, a szakmaközi szervezetekkel és megállapodásokkal kapcsolatos szabályokat, valamint a harmadik országgal folytatott kereskedelemre vonatkozó szabályokat határozta meg. A végrehajtási szabályokat a Bizottság 1580/2007/EK 2007 december 21-i Rendelete tartalmazza.

A Tanács 2007-ben megalkotta az egységes közös piacszervezésről szóló rendeletet is (1234/2007/EK Rendelete), melynek melléklete tartalmazza azokat a termékeket, melyekre az egységes szabályozás kiterjed. A jogi szabályozás ezután még többször módosult, legutoljára 2008 júniusában az 590/2008/EK bizottsági rendelettel.

Természetesen a reform eredményéről csak néhány év múlva lehet pontos képet kapni, de az már most látszik, hogy a törekvések ellenére **a termelői szervezetek adminisztrációs terhei nem csökkentek, inkább növekedtek.** A termelők számára az sem vonzó, hogy a jogi szabályozás gyakran változik, bizonyos megfogalmazásai (működési programok által finanszírozható tevékenységek meghatározása) pedig nem egyértelműek.

2.1.2. A zöldség-gyümölcs ágazat termelői csoportjainak és termelői szervezeteinek elismerésére és működésére vonatkozó jogszabályok Magyarországon

A zöldség-gyümölcs termelői csoportok és termelői szervezetek nemzeti szabályozása az EU szabályozást követi a változások gyakorisága tekintetében is! A hatályos jogi szabályozást 2009-ben a 67/2009. (VI. 9.) FVM rendelet tartalmazta. A hivatkozott rendelet 3. § szerint „A zöldség-gyümölcs közös piacszervezésben való részvételhez és támogatás igényléséhez termelői szervezetként vagy zöldség-gyümölcs termelői csoportként történő elismerés szükséges.” ... „Az elismerés iránti kérelemről és az elismerési terv elfogadásáról a miniszter dönt.”

A rendelet 5. § (1) szerint „Termelői szervezetként történő elismerés iránti kérelmet nyújthat be az a szövetkezet vagy jogi személyiséggel rendelkező gazdasági társaság, amelynek taglétszáma legalább tizenöt termelő és a szövetkezet vagy jogi személyiséggel rendelkező gazdasági társaság bizonylatokkal igazolt, értékesíthető termékeinek értéke az elismerési kérelem benyújtását megelőző egy évben meghaladta a kettőszázötvenmillió forintot.” A (3) pont szerint „Az elismerés bármely, a tanácsi rendelet hatálya alá tartozó zöldségre, gyümölcsre, gombára, feldolgozóipari céllal termesztett zöldségre és/vagy gyümölcsre, illetve ezek tetszés szerinti csoportjára kérhető.”

Abban az esetben, ha a szervezet nem rendelkezik megalakuláskor a „termelői szervezet” elismeréshez szükséges feltételekkel, akkor maximum 5 éves időszakra **elismerési tervet készíthet**, amivel kérheti – az előbb felsorolt termékek esetében – a **zöldség-gyümölcs termelői csoportként** történő elismerést. Az elismerési tervnek éves bontásban tartalmaznia kell, hogy a szervezet az elismerési időszak alatt hogyan teljesíti a végleges elismeréshez szükséges feltételeket. Elismerési tervet olyan szervezet (szövetkezet vagy gazdasági társaság) nyújthat be, amelynek taglétszáma legalább tíz termelő és a bizonylatokkal igazolt, értékesített termékének legkisebb értéke legalább évi százötvenmillió forint, illetve ha az elismerést csak egy termékre kéri, akkor 75 millió Ft.

A termelői szervezet más termelői szervezettel történő társulással új szervezetet (termelői szervezetek társulása) hozhat létre, így például közösen végezhetnek promóciós tevékenységet vagy szervezhetnek szaktanácsadást. „Az így létrehozott társulásnak – a termelői szervezeteken kívül – tagja lehet zöldség-gyümölcs termelői csoport, valamint termelői szervezetek, illetve zöldség-gyümölcs termelői csoportok leányvállalata, továbbá köztestület, ha a társulás nem termelői szervezet tagjai vállalják, hogy szavazatuk összesített aránya nem haladja meg a leadható szavazatok harminc százalékát, valamint elfogadják, hogy nem szavazhatnak a részleges működési programokat érintő kérdésekben.”

A hivatkozott FVM rendelet a termelői szervezetek és a zöldség-gyümölcs termelői csoportok szervezeti **működésére vonatkozó közös szabályokat** is megállapít, mely szerint a szervezeteket és tagjaikat is különböző kötelezettségek terhelik. Ezek:

- A szervezet által meghatározott termelési jelentéstétellel, termeléssel, forgalmazással, környezetvédelemmel, kapcsolatos szabályok betartása.
- Tagi termelési adatok szolgáltatása a szervezet felé (termőterület, betakarított termékmennyiség, hozam).

- Tagsági jogviszonyával érintett zöldség- és gyümölcstermékek termelése tekintetében csak egyetlen termelői szervezetben lehet tag.
- Tagsági jogviszonyával érintett zöldség- és gyümölcstermékek termelése tekintetében zöldség-gyümölcstermésük száz százalékát saját TЭСZ-en keresztül forgalmazzák, ez alól kivételt képeznek azok a javak, amelyeket
 - a) közvetlenül a gazdaságukban és/vagy azon kívül a fogyasztók személyes szükségleteinek kielégítésére értékesítenek, de ez nem lehet több mint termésük és/vagy termékeik maximum 25%-a,
 - b) a TЭСZ által forgalmazható termelési mennyiséghez képest csekély jelentőségű termékmennyiségeket értékesíthetnek, akár saját maguk, akár a saját termelői szervezetük által kijelölt másik termelői szervezeten keresztül,
 - c) akár saját maguk, akár a saját termelői szervezetük által kijelölt másik termelői szervezeten keresztül olyan termékeket értékesíthetnek, amelyek tulajdonságaik révén rendszerint nem tartoznak a TЭСZ kereskedelmi tevékenységébe.
- Az alapszabályban meghatározott mértékű működési költség hozzájárulás fizetése.
- A tagság nem lehet rövidebb egy évnél. A kilépés a tárgyévi kötelezettségek teljesítésével a gazdasági év végén, december 31-én lép hatályba.
- A termelői szervezetből való kilépést követő hat hónapon belül a termelő nem létesíthet tagsági viszonyt zöldség-gyümölcs termelői csoportban ugyanazon termék vagy termékek tekintetében.

A termelői szervezet az általa értékesített tagi zöldség-gyümölcs termelés értéke alapján **működési (operatív) programja finanszírozásához igényelhet támogatást** (a 361/2008/EK rendelet 103b cikke szerint). A működési alapot a tagok működési hozzájárulásából, valamint magának a szervezetnek a pénzügyi hozzájárulásából finanszírozhatják, és a szervezetek ehhez vehetnek igénybe közösségi pénzügyi támogatást.

Az értékesített tagi zöldség-gyümölcs termelés értéke alapján megszerezhető támogatás maximális mértéke a termelői szervezet által értékesített tagi zöldség-gyümölcs termelés értékének 4,1%-a. Ez a százalékarány 4,6%-ra emelhető, amennyiben a 4,1 százalékot meghaladó részt csak válságkezelési intézkedésekre használják fel.

A 3-5 évre szóló működési program finanszírozására – az elfogadott működési programmal és működési alappal rendelkező termelői szervezetek részére – **kiegészítő nemzeti támogatás nyújtható**, amely nem haladhatja meg a tagok által befizetett hozzájárulás nyolcvan százalékát (a 69/2009. (VI. 18.) FVM rendelet alapján).

A **működési (operatív) programokban** – melyeket az FVM hagy jóvá – számos konkrét intézkedés tervezhető. Így a termelés megtervezése, a termékminőség javítása, a termékek kereskedelmi értékének növelése, a friss vagy feldolgozott termékek promóciója, a környezetvédelmi intézkedések, valamint a válságmegelőzés- és kezelés. A környezetvédelmi intézkedésen kívül legalább kettő célnak kell teljesülnie. A válságkezelő intézkedések közé tartozhat: a piacról történő árukivonás, a zöld szüret vagy be nem takarítás, a promóció és kommunikáció, valamint a képzési intézkedések. A működési programnak legalább két környezetvédelmi intézkedést kell tartalmaznia, amit egy intézkedésre lehet csökkenteni, ha annak kiadása meghaladja a működési program összes kiadásának 10 százalékát.

Termelői szervezetek **működési program nélkül is működhetnek**, a jogszabályok ugyanis nem írják elő kötelezően a működési program kidolgozását és a hozzá kapcsolódó működési alap létrehozását. Program nélküli működés akkor fordulhat elő, ha a termelői szervezet teljesíti a végleges elismerés feltételeit, de a bonyolult adminisztráció, vagy a gazdasági nehézségek miatt nem kockáztatja meg a működési program előfinanszírozását.

A **zöldség-gyümölcs termelői csoportok** működésük elősegítésére is kapnak támogatást. Az Európai Unióhoz 2004. május 1-jén vagy az után csatlakozott tagállamokban (az új tagállamokban) az értékesített tagi zöldség-gyümölcs termelés értéke alapján 5 év alatt folyamatosan csökkenő, de a régi tagállamokhoz képest kétszeres nagyságú **működési támogatást** kapnak. Ennek mértéke 1 millió euró tagi zöldség-gyümölcs forgalmig öt éven át a tagi zöldség-gyümölcs árbevétel 10-10-8-6-4%-a. Az 1 millió euró feletti részre a tagi zöldség-gyümölcs árbevétel 5-5-4-3-2%-a. A támogatási összeg felső értékhatára minden egyes termelői csoport vonatkozásában éves szakaszonként 100 ezer euró. A korábbi évekhez képest kétszeres működési támogatást először 2008. január 1-je utáni tagi zöldség-gyümölcs árbevétel után kapták meg a zöldség-gyümölcs termelői csoportok Magyarországon.

A zöldség-gyümölcs termelői csoportok **beruházási támogatást** is kaphatnak az elismerési tervükben jóváhagyott beruházásokra, aminek mértéke legfeljebb 75% (az Európai Unió támogatása 50%, a tagállamé minimum 5%, de maximum 25%). Magyarország az EU támogatást évente változó mértékben, 5 vagy 10% nemzeti forrással egészítette ki, így a hazai **zöldség-gyümölcs termelői csoportok 55% vagy 60 százalékos beruházási támogatással fejleszthettek** 2004 és 2008 között.

2.2. Termelői Értékesítő Szervezetek az Európai Unióban

Az elmúlt években már több magyar szerző (Padisák 2002a, 2002b; Erdészné – Padisák 2003; Dorgai 2005; Felföldi 2005; Dudás 2007) vizsgálta a TÉSZ-ek zöldség-gyümölcs ágazatban betöltött szerepét az Európai Unió tagállamaiban. A következő fejezetben az Európai Bizottság adatbázisát felhasználva kívánjuk bemutatni a TÉSZ-ek számokkal kifejezhető jellemzőit a 2006-os évre vonatkozóan. A 12-18. mellékletekben közöljük a 2002-re és 2004-re vonatkozó adatokat is.

2.2.1. A szervezetek száma és tevékenységük mérete

Az EU 25 tagállamaiban 2006-ban a TÉSZ-ek száma együttesen meghaladta az 1800 szervezetet (9. táblázat). A TÉSZ-ek három csoportba sorolhatók. A legtöbb TÉSZ (1574 db) a véglegesen elismert (Termelői Szervezet) kategóriába tartozott, amelyek főleg a régi tagállamokban működtek. A 2004. május 1-je után csatlakozott tagállamokban jellemzően még az előzetesen elismert TÉSZ-ek (240 db) (Zöldség-Gyümölcs Termelői Csoport) voltak többségben. A véglegesen elismert TÉSZ-ek által létrehozott TÉSZ szövetségeket (21 db) 2006-ban még csak a régi tagállamokban ismertek el.

A TÉSZ-ek száma az Európai Unióban, 2006

Tagállam	TÉSZ-ek száma			
	Véglegesen elismert	Előzetesen elismert	TÉSZ-ek szövetségei	Összesen
	db			
Belgium	18	1	4	23
Csehország	4	6	0	10
Dánia	8	0	0	8
Németország	35	2	0	37
Görögország	121	28	0	149
Spanyolország	621	25	3	649
Franciaország	296	8	3	307
Írország	8	0	0	8
Olaszország	260	31	10	301
Ciprus	7	7	0	14
Magyarország	7	57	0	64
Málta	4	0	0	4
Hollandia	21	0	0	21
Ausztria	5	0	0	5
Lengyelország	8	63	0	71
Portugália	70	7	0	77
Szlovénia	1	0	0	1
Szlovákia	2	5	0	7
Finnország	6	0	0	6
Svédország	8	0	0	8
Nagy-Britannia	64	0	1	65
Összesen	1 574	240	21	1 835

Forrás: Saját szerkesztés az Európai Bizottság, valamint az FVM adatai alapján

A legtöbb TÉSZ Spanyolországban található (649 db), emellett Franciaországban (307 db) és Olaszországban (301 db) is kiemelkedően magas a számuk. Az újonnan csatlakozó országok közül Magyarországon 64, míg Lengyelországban 71 TÉSZ működött. A 3 balti államban (Észtország, Lettország, Litvánia) és Luxemburgban nem működött TÉSZ 2006-ban.

Az EU 25 együttes zöldség-gyümölcs kibocsátásának értéke (a tényleges értékesítés mellett tartalmazza az árukivonás, feldolgozóipari támogatás és a TÉSZ jóváhagyásával a tag által máshova csekély mennyiségben értékesített termékek értékét) 2006-ban meghaladta a 48 milliárd Eurót, amiből **a TÉSZ-ek 44,1%-kal részesedtek** (10. táblázat). A ténylegesen értékesített termékek értéke alapján a véglegesen elismert TÉSZ-ek, valamint a TÉSZ-ek szövetségeinek együttes részesedése 36,1% volt.

A TÉSZ-ek zöldség-gyümölcs kibocsátása, 2006

Tagállam	A zöldség-gyümölcs kibocsátás értéke	A TÉSZ-ek zöldség-gyümölcs kibocsátása*				Egy TÉSZ átlagos kibocsátása	A zöldség-gyümölcs kibocsátás aránya
		Véglegesen elismert TÉSZ-ek	Előzetesen elismert TÉSZ-ek	TÉSZ-ek szövetségei	TÉSZ-ek összesen		
millió euró							%
Belgium	1 104,4	110,7	43,9	822,8	977,3	42,5	88,5
Csehország	142,5	16,0	7,2	0,0	23,2	2,3	16,3
Dánia	181,1	99,9	0,0	0,0	99,9	12,5	55,2
Németország	2 749,0	845,2	19,9	0,0	865,0	23,4	31,5
Görögország	3 012,0	357,6	43,2	0,0	400,9	2,7	13,3
Spanyolország	13 800,0	5 837,9	42,9	356,0	6 236,8	9,6	45,2
Franciaország	6 077,8	2 928,0	11,9	324,7	3 264,6	10,6	53,7
Írország	221,0	178,0	0,0	0,0	178,0	22,3	80,5
Olaszország	11 366,8	3 673,3	49,8	1 431,1	5 154,2	17,1	45,3
Ciprus	151,9	26,0	13,2	0,0	39,2	2,8	25,8
Magyarország	722,0	42,0	72,0	0,0	114,0	1,8	15,8
Málta	20,5	7,0	0,0	0,0	7,0	1,7	33,9
Hollandia	2 455,0	2 277,0	0,0	0,0	2 277,0	108,4	92,7
Ausztria	478,0	122,9	0,0	0,0	122,9	24,6	25,7
Lengyelország	1 564,0	12,5	35,4	0,0	47,9	0,7	3,1
Portugália	1 451,6	138,4	11,5	0,0	149,9	1,9	10,3
Szlovénia	14,8	2,9	0,0	0,0	2,9	2,9	19,6
Szlovákia	151,0	6,3	2,5	0,0	8,8	1,3	5,8
Finnország	251,5	36,2	0,0	0,0	36,2	6,0	14,4
Svédország	227,9	101,1	0,0	0,0	101,1	12,6	44,4
Nagy-Britannia	2 050,2	1 081,3	0,0	57,3	1 138,6	17,5	55,5
Összesen	48 192,9	17 900,1	353,3	2 991,9	21 245,3	11,6	44,1

* A ténylegesen értékesített termékek mellett, tartalmazza az értékesítésből ingyenes szétosztásra kivont termékek értékét, a feldolgozóipari támogatások összegét, valamint a csekély mennyiségben a TÉSZ jóváhagyásával a tag által máshova értékesített termékek értékét az 1433/2003/EK rendelet 3. cikkelye szerint. Ugyanakkor nem tartalmazza a tagi burgonya és csemegekukorica kibocsátás értékét, valamint a nem tagi áruforgalom értékét.

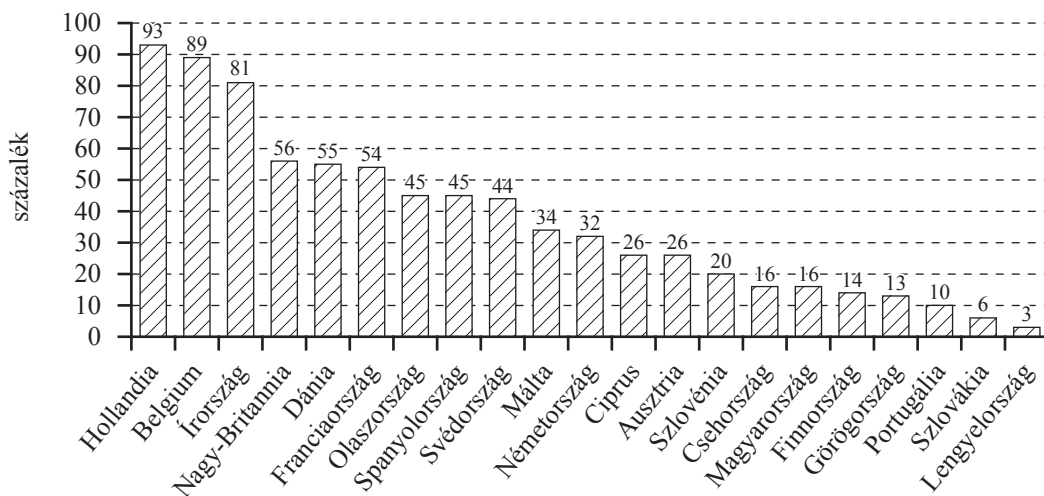
Forrás: Saját szerkesztés az Európai Bizottság, valamint az FVM adatai alapján

Az egyes tagállamok között ugyanakkor jelentős különbségek mutatkoznak. **Hollandiában és Belgiumban a legmagasabb a TÉSZ-en keresztüli kibocsátás aránya 92,7 és 88,5 százalékkal.** A meghatározó zöldség-gyümölcs termelő országok közül Spanyolország (45,2%) és Olaszország (45,3%) az EU átlaggal csaknem azonos értéket képvisel, míg Franciaország meghaladja az 50 százalékot. Görögország 13,3 százalékos részesedésével **Magyarországhoz (15,8%)** hasonló nagyságrendet mutat, míg Lengyelországban mindössze a kibocsátás 3,1 százalékát koordinálták. Az EU 25 együttes zöldség-gyümölcskibocsátásából a 2004. május 1-jén csatlakozott tagállamok (EU 10) mindössze 6 százalékot képviseltek 2006-ban. Az EU 10-en belül Magyarország és Lengyelország a két legjelentősebb zöldség-gyümölcs termeléssel rendelkező ország (13. ábra).

A legnagyobb átlagos kibocsátással (108,4 millió euró, mintegy **28 milliárd Ft**) a holland TÉSZ-ek rendelkeznek, ezek a **magyar átlagnál ötvenszer nagyobbak!** A hollandoktól jelentősen elmaradva a belga TÉSZ-ek következnek 42,5 millió euróval. 20 millió euró körüli átlagos kibocsátást értek el az osztrák (24,6 millió euró), a német (23,4 millió euró), az ír (22,3 millió euró), a brit (17,5 millió euró) és az olasz (17,1 millió euró) TÉSZ-ek. Franciaországban és Spanyolországban 10 millió euró körül mozgott az átlagos kibocsátás. Görögországra (2,7 millió euró) és Portugáliára (1,9 millió euró) a **magyarországihoz (1,8 millió euró, 0,5 milliárd Ft)** hasonló nagyságrendű átlagos kibocsátás jellemző. A legalacsonyabb átlagos kibocsátás Lengyelországban mutatható ki 0,7 millió euróval.

13. ábra

A TÉSZ-ek zöldség-gyümölcs kibocsátásának aránya az EU tagállamaiban, 2006-ban

Forrás: Saját szerkesztés az Európai Bizottság, valamint az FVM adatai alapján

Az Európai Unió kimutatásai az előzetesen elismert TÉSZ-ek taglétszáma, termőterületre és értékesítési csatornára vonatkozó adatait nem tartalmazták 2006-ban. Ennek ellenére érdemes megvizsgálni a TÉSZ-ek ezen adatait figyelembe véve azt, hogy az 1835 TÉSZ közül 1595 TÉSZ (véglegesen elismert TÉSZ-ek, TÉSZ-ek szövetségei) adatait tartalmazzák a következő kimutatások. **Magyarország esetén 2006-ban 7 véglegesen elismert TÉSZ adata jelent meg.**

A TÉSZ-ek által koordinált terület 2006-ban több mint **1 millió hektár** termőterület, ebből 566 ezer hektáron gyümölcsöt, 486 ezer hektáron zöldséget termeltek a TÉSZ tagok. A legnagyobb koordinált terület Olaszországban (260,8 ezer ha) és Franciaországban (233,6 ezer ha) található. Spanyolországgal és Görögországgal kiegészülve a TÉSZ-ekhez tartozó zöldség-gyümölcs terület 72%-a az előbbi 4 országhoz tartozott.

Az egyes tagországokban különböző a TÉSZ-ek által koordinált zöldség és gyümölcsstermő terület aránya. Gyümölcsös területből Görögországban és Ausztriában 80%, Spanyolországban és Olaszországban 68% a részesedésük. Zöldségfélék területéből igen magas a részesedésük Írországban (92%), Nagy-Britanniában (88%), de igen jelentős Hollandiában (69%) és Belgiumban (67%), Franciaországban (61%) és Németországban (57%) is. Területei arányát nézve mindenütt a szabadföldi zöldségtermelés a domináns (93%-a), a hajtattott (termesztő berendezés alatti) területek viszonylag magas aránya a nagyobb zöldségtermő területtel rendelkező országok között Spanyolországra (19%), Olaszországra (9%), Franciaországra (4%) és Hollandiára (17%) jellemző (11. táblázat).

A TЭСZ-ek által koordinált termőterület, 2006*

Tagállam	A TЭСZ-ek területéből															
	A TЭСZ-ek területe összesen		gyümölcsös				ebből:				zöldség		ebből:			
	ha	%	ha	%	ültetvény (min. 5 év)		egyéb		ha	%	ha	%	szabadföldi		termesztő berendezés alatti	
					ha	%	ha	%					ha	%	ha	%
Belgium	45 622	32,7	14 912	0,0	14 912	100,0	0	0,0	0	30 711	67,3	28 086	91,5	2 625	8,5	
Csehország	4 044	80,1	3 240	100,0	0	0,0	0	0,0	803	19,9	803	100,0	0	0,0		
Dánia	5 599	26,9	1 507	829	678	45,0	29 320	55,0	4 092	73,1	4 050	99,0	42	1,0		
Németország	77 437	42,7	33 089	87,6	3 770	11,4	88 884	99,6	323	12,4	43 740	98,6	608	1,4		
Görögország	101 838	87,6	89 207	91,7	9 283	8,3	102 873	94,3	5 232	60,9	136 048	95,7	6 098	4,3		
Spanyolország	163 806	68,5	112 156	39,1	86 189	7,7	1	3,1	40	92,3	478	96,3	19	3,7		
Franciaország	233 567	67,9	177 162	76,5	1 920	96,5	1 113	66,6	57	32,1	75 929	90,8	7 708	9,2		
Írország	539	7,7	42	7,7	40	96,9	497	92,3	478	96,3	19	3,7	3,7			
Olaszország	260 798	67,9	177 162	76,5	1 920	96,5	1 113	66,6	57	32,1	75 929	90,8	7 708	9,2		
Ciprus	2 603	76,5	1 990	38,1	1 890	84,6	343	15,4	3 622	61,9	3 187	88,0	435	12,0		
Magyarország	5 854	29,5	170	29,5	113	66,6	57	33,4	408	70,5	319	78,3	88	21,7		
Málta	578	30,9	13 188	82,1	4 881	100,0	0	0,0	1 063	17,9	777	73,1	286	26,9		
Hollandia	42 743	7,6	191	100,0	0	0,0	0	0,0	2 315	92,4	2 286	98,7	29	1,3		
Ausztria	5 944	41,4	9 656	86,8	1 462	13,2	15 712	58,6	15 632	99,5	80	0,5	80	0,5		
Lengyelország	2 505	80,9	225	0,0	225	100,0	53	19,1	53	100,0	0	0,0	0	0,0		
Portugália	26 830	98,7	761	100,0	0	0,0	10	1,3	10	100,0	0	0,0	0	0,0		
Szlovénia	278	38,3	160	56,0	126	44,0	460	61,7	423	92,0	37	8,0	37	8,0		
Szlovákia	771	6,4	169	93,4	12	6,6	2 662	93,6	2 536	95,3	126	4,7	126	4,7		
Finnország	747	12,1	5 005	61,6	3 123	38,4	59 175	87,9	57 227	96,7	1 948	3,3	1 948	3,3		
Svédország	2 843	53,8	520 741	92,0	45 347	8,0	486 163	46,2	450 584	92,7	35 579	7,3	35 579	7,3		
Nagy-Britannia	67 303	53,8	520 741	92,0	45 347	8,0	486 163	46,2	450 584	92,7	35 579	7,3	35 579	7,3		
Összesen	1 052 251	53,8	566 088	92,0	45 347	8,0	486 163	46,2	450 584	92,7	35 579	7,3	35 579	7,3		

* Az előzetesen elismert TЭСZ-ek adatait nem tartalmazza a táblázat.
 Forrás: Saját szerkesztés az Európai Bizottság, valamint az FVM adatai alapján

2.2.2. A szervezetek taglétszámának alakulása

Az Európai Unióban a TÉSZ-ek több mint 300 ezer termelőt koordináltak 2006-ban. A legtöbb TÉSZ tag Spanyolországban (105791) és Görögországban (90728), a legkevesebb pedig Szlovéniában (5) található. A legmagasabb koncentrációval rendelkező Hollandiában 5992, míg Belgiumban 16614 termelőt koordináltak a TÉSZ-ek (12. táblázat).

Az **egy tagra jutó átlagos kibocsátás Írországbán a legmagasabb 1,3 millió euróval** (340 millió Ft). Nagy-Britannia szerepel a 2. helyen 732,2 ezer euró átlagos tagi kibocsátással. Jelentősen a 68 ezer eurós EU átlag felett teljesített Hollandia (380 ezer euró) és Olaszország (259,3 ezer euró) is. Franciaországban is csaknem elérte a 100 ezer eurót. Amíg Spanyolországban 58,5 ezer euró egy átlagos tag kibocsátása, addig Görögországban mindössze 3,9 ezer euró. **A 7 végleges magyar TÉSZ esetén 5332 termelő átlagosan 7,9 ezer euró kibocsátást ért el.** Görögország után Magyarországon a legalacsonyabb az egy termelőre jutó kibocsátás értéke. Portugália (19,9 ezer euró) és Lengyelország (12,5 ezer euró) is megelőzte Magyarországot ebben a mutatóban.

Az egy végleges TÉSZ-re jutó átlagos taglétszám Magyarországon volt a legmagasabb (762 tag). Azonos nagyságrendet mutat Belgium (755 tag) és Görögország (750 tag) is. A legnagyobb átlagos tagi kibocsátással rendelkező Írországbán és Nagy-Britanniában mindössze 18, illetve 24 tag alkot átlagosan egy TÉSZ-t. Spanyolországban 170, Franciaországban 109, míg Olaszországban 72 termelő tagja átlagosan egy TÉSZ-nek.

Elméletben 2006-ban egy magyar TÉSZ-nek minimum 126 átlagos tagra volt szüksége ahhoz, hogy teljesíteni tudja a végleges TÉSZ minősítéshez szükséges minimális tagi árbevételt (250 millió Ft). Összehasonlításként Írországbán és Nagy-Britanniában 1-2, Hollandiában és Olaszországban 3-4, Franciaországban 10, Spanyolországban 17 tag teljesítette volna a magyar árbevétel követelményeket. Portugáliában 50, Lengyelországban 80 termelő lett volna ehhez szükséges. A magyarországi TÉSZ-ek jellemzően kisebb volumenben gazdálkodó termelőket koordinálnak, a nyugat-európai társaik jellemzően nagyobb volumenben termelőket.

Az átlagosan 2 millió Ft-os kibocsátást teljesítő magyar TÉSZ tagok jelentősen megnehezíthetik a TÉSZ-nek a termelés koordinálását, hiszen kis volumen előállítás esetén a termelő megpróbálkozhat termékeinek önálló értékesítésével is (nagybani, fogyasztói piac), mivel két betakarítás között eltelt idő ezt lehetővé teszi. Ezzel szemben az ír, a brit, a holland, az olasz, a spanyol és a francia termelőknek már kevésbé van erre lehetőségük, hiszen olyan nagyságú árulapot állítanak elő, ami már folyamatosan rendelkezésre álló értékesítési lehetőséget igényel. Ebből kifolyólag kevésbé érzékenyek a TÉSZ-ek által elért árak ingadozásával szemben, mint a magyar TÉSZ tagok.

A TЭСZ-ek taglétszáma, 2006*

Tagállam	Taglétszám		ebből:		Egy tag átlagos kibocsátása	Egy TЭСZ átlagos tag- létszáma	250 millió Ft-os árbevételhez szükséges tagok száma
	összesen	megosz- lása	termé- szetes	jogi			
			személy				
	db, fő	%	db, fő				
Belgium	16 614	5,4	15 193	1 421	56,2	755	18
Csehország	122	0,0	82	40	131,5	31	8
Dánia	402	0,1	402	0	248,5	50	4
Németország	14 725	4,8	14 437	288	57,4	421	17
Görögország	90 728	29,5	90 651	77	3,9	750	251
Spanyolország	105 791	34,4	101 807	3 984	58,5	170	17
Franciaország	32 641	10,6	23 357	9 284	99,6	109	10
Írország	141	0,0	96	45	1 262,4	18	1
Olaszország	19 688	6,4	18 382	1 306	259,3	73	4
Ciprus	2 157	0,7	2 142	15	12,0	308	82
Magyarország	5 332	1,7	5 227	105	7,9	762	126
Málta	713	0,2	705	8	9,7	178	101
Hollandia	5 992	2,0	5 178	814	380,0	285	3
Ausztria	1 439	0,5	1 438	1	85,4	288	12
Lengyelország	1 004	0,3	1 003	1	12,5	126	79
Portugália	6 963	2,3	6 470	493	19,9	99	50
Szlovénia	5	0,0	0	5	580,0	5	2
Szlovákia	18	0,0	17	1	349,8	9	3
Finnország	554	0,2	551	3	65,3	92	15
Svédország	576	0,2	332	244	175,5	72	6
Nagy-Britannia	1 555	0,5	1 482	73	732,2	24	1
Összesen	307 160	100,0	288 952	18 208	68,0	193	15

* Az előzetesen elismert TЭСZ-ek adatait nem tartalmazza a táblázat.

Forrás: Saját szerkesztés az Európai Bizottság, valamint az FVM adatai alapján

2.2.3. Legfontosabb értékesítési csatornáik

A TÉSZ-ek elsősorban friss termékeket értékesítettek 2006-ban (84,5%). A feldolgozó iparnak történő értékesítés 12,1% volt, míg a TÉSZ-ek saját feldolgozás utáni értékesítése mindössze 3,4 százalékot tett ki. A feldolgozó ipari értékesítés Lengyelországban (43,7%), Görögországban (40,0%) és Portugáliában (36,6%) játszott jelentősebb szerepet (13. táblázat).

13. táblázat

A TÉSZ-ek értékesítési csatornái, 2006*

Tagállam	TÉSZ-ek zöldség-gyümölcs kibocsátása	TÉSZ-ek által értékesített tagi áru értéke						
		összesen	ebből:					
			friss piaci termék		feldolgozó ipari célra		TÉSZ által feldolgozott	
			millió euró	%	millió euró	%	millió euró	%
Belgium	933,5	933,5	845,4	90,6	88,1	9,4	0,0	0,0
Csehország	16,0	16,0	12,7	79,1	3,4	20,9	0,0	0,0
Dánia	99,9	97,7	97,7	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Németország	845,2	818,1	766,0	93,6	52,1	6,4	0,0	0,0
Görögország	357,6	282,5	159,7	56,5	113,0	40,0	9,7	3,4
Spanyolország	6 193,9	4 968,2	4 250,4	85,6	669,2	13,5	48,6	1,0
Franciaország	3 252,7	2 919,8	2 465,5	84,4	325,2	11,1	129,1	4,4
Írország	178,0	178,0	178,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Olaszország	5 104,4	4 428,0	3 526,7	79,6	551,5	12,5	349,7	7,9
Ciprus	26,0	26,0	25,4	97,8	0,6	2,2	0,0	0,0
Magyarország	42,0	42,0	32,5	77,4	9,5	22,6	0,0	0,0
Málta	7,0	5,9	4,4	74,4	1,4	24,3	0,1	1,2
Hollandia	2 277,0	1 509,9	1 312,4	86,9	179,8	11,9	17,7	1,2
Ausztria	122,9	122,9	122,5	99,7	0,3	0,3	0,0	0,0
Lengyelország	12,5	12,5	7,1	56,3	5,5	43,7	0,0	0,0
Portugália	138,4	138,4	87,2	63,0	50,7	36,6	0,5	0,4
Szlovénia	2,9	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Szlovákia	6,3	2,9	2,6	92,5	0,2	7,5	0,0	0,0
Finnország	36,2	36,1	36,0	99,6	0,1	0,4	0,0	0,1
Svédország	101,1	101,1	99,9	98,8	1,2	1,2	0,0	0,0
Nagy-Britannia	1 138,6	773,0	686,9	88,9	54,0	7,0	32,1	4,1
Összesen	20 892,0	17 412,6	14 719,1	84,5	2 106,0	12,1	587,5	3,4

* Az előzetesen elismert TÉSZ-ek adatait nem tartalmazza a táblázat.

Forrás: Saját szerkesztés az Európai Bizottság, valamint az FVM adatai alapján

A friss piaci értékesítésen belül a nagykereskedelem volt a legfontosabb felvevő piac (52,1%). A nagykereskedelemhez képest az üzletláncok fele akkora (26,0%), a kiskereskedők mindössze 1,7 százalékos részesedést értek el. Jelentős arányt képviseltek még az egyéb értékesítési lehetőségek is 20,2%-kal. Dániában a friss termékek teljes mennyisége az üzletláncokon keresztül jutott el a fogyasztókhoz. Az áruházláncok szerepe még az ír (91,8%) és a brit (73,6%) TÉSZ-ek számára

kiemelkedő. A 7 véglegesen elismert magyar TЭСZ számára is meghatározó volt az üzletláncok részesedése (49,4%) a nagykereskedelem mellett (45,6%). Hollandiában (75,1%), Belgiumban (63,0%), Franciaországban (60,3%) és Spanyolországban (53,3%) is a nagykereskedelem szerepe a fontosabb. Olaszország esetén az üzletláncok (39,3%) és nagykereskedelem (41,5%) szerepe azonos nagyságrendet képviselt. A kiskereskedőknek történő értékesítés elhanyagolható, egyébként Belgiumban a legmagasabb, de ott is mindössze 8,6 százalékos a részesedése. Az egyéb értékesítés átlagban megközelíti az üzletláncokhoz történő értékesítés volumenét. Kiemelkedően fontos az egyéb értékesítés Svédországban (48,7%), de jelentős még Spanyolországban (29,1%), Franciaországban (26,7%), Görögországban (23,4%), Olaszországban (17,9%) és Hollandiában (17,1%) is (14. táblázat).

14. táblázat

A TЭСZ-ek friss piaci értékesítési csatornái, 2006*

Tagállam	Tagi áru, friss piaci értékesítés piaci szereplők szerint								
	összesen	áruházláncok (közvetlenül)		nagykereskedők/ nagybani piac		kiskereskedők		egyéb	
		millió euró	millió euró	%	millió euró	%	millió euró	%	millió euró
Belgium	845,4	218,4	25,8	532,7	63,0	73,0	8,6	21,3	2,5
Csehország	12,7	5,2	41,3	2,4	19,0	0,4	3,3	4,6	36,4
Dánia	97,7	97,7	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Németország	766,0	249,7	32,6	458,4	59,9	27,7	3,6	30,1	3,9
Görögország	159,7	12,4	7,8	107,7	67,4	2,4	1,5	37,3	23,4
Spanyolország	4 250,4	713,3	16,8	2 266,4	53,3	32,5	0,8	1 238,1	29,1
Franciaország	2 465,5	303,7	12,3	1 487,0	60,3	15,9	0,6	658,8	26,7
Írország	178,0	163,4	91,8	13,0	7,3	1,4	0,8	0,1	0,1
Olaszország	3 526,7	1 386,3	39,3	1 464,1	41,5	45,2	1,3	631,1	17,9
Ciprus	25,4	10,5	41,2	11,8	46,3	0,7	2,7	2,5	9,8
Magyarország	32,5	16,1	49,4	14,8	45,6	0,3	1,0	1,3	4,1
Málta	4,4	0,2	3,4	3,9	89,0	0,3	7,6	0,0	0,0
Hollandia	1 312,4	70,5	5,4	986,2	75,1	31,4	2,4	224,3	17,1
Ausztria	122,5	45,3	37,0	72,7	59,3	4,6	3,7	0,0	0,0
Lengyelország	7,1	0,7	10,5	2,0	27,8	0,0	0,0	4,4	61,7
Portugália	87,2	29,6	33,9	51,8	59,4	1,6	1,9	4,2	4,8
Szlovénia	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Szlovákia	2,6	0,7	28,4	1,5	55,1	0,0	0,0	0,4	16,5
Finnország	36,0	0,1	0,2	35,8	99,4	0,1	0,4	0,0	0,0
Svédország	99,9	1,0	1,0	50,2	50,3	0,0	0,0	48,6	48,7
Nagy-Britannia	686,9	505,7	73,6	102,6	14,9	16,2	2,4	62,4	9,1
Összesen	14 719,1	3 830,6	26,0	7 665,1	52,1	253,7	1,7	2 969,6	20,2

* Az előzetesen elismert TЭСZ-ek adatait nem tartalmazza a táblázat.

Forrás: Saját szerkesztés az Európai Bizottság, valamint az FVM adatai alapján

2.2.4. Pénzügyi alap a működésük támogatására

A véglegesen elismert TЭСZ-ek és a TЭСZ-ek szövetségei 2005-ben 1,3 milliárd euró értékben hoztak létre működési alapokat, amihez az utófinanszírozás során 2006-ban 612,8 millió euró támogatást kaptak, amiből a legtöbbet Spanyolország (175,4 millió euró), Olaszország (145,2 millió euró) és Franciaország (105,2 millió euró) kapta. Az előbbi 3 ország Hollandiával, Belgiummal, Németországgal és Nagy-Britanniával kiegészülve együttesen a működési alapok támogatásának 95 százalékát fedték le (15. táblázat). Magyarország csupán 1,6 millió euró támogatást kapott, ami 0,3 százalékos részesedést jelentett.

15. táblázat

A működési alapok nagysága és támogatása, 2005*

Tagállam	Végleges TЭСZ-ek + TЭСZ-ek szövetségei 2005-ben	Működési alap nagysága	Működési alap támogatása	Működési alapok támogatásának megoszlása
	db	millió euró	millió euró	%
Belgium	9	94,7	40,3	6,6
Csehország	4	1,8	0,6	0,1
Dánia	7	6,7	3,4	0,5
Németország	32	58,4	25,8	4,2
Görögország	66	15,3	7,7	1,3
Spanyolország	481	399,6	175,4	28,6
Franciaország	250	191,9	105,2	17,2
Írország	6	16,5	1,9	0,3
Olaszország	197	279,7	145,2	23,7
Ciprus	5	1,4	0,6	0,1
Magyarország	7	3,5	1,6	0,3
Málta	2	0,4	0,1	0,0
Hollandia	17	137,3	66,9	10,9
Ausztria	5	8,6	4,3	0,7
Lengyelország	4	0,6	0,2	0,0
Portugália	54	10,6	5,0	0,8
Szlovénia	1	0,0	0,0	0,0
Szlovákia	1	0,2	0,1	0,0
Finnország	3	1,0	0,5	0,1
Svédország	8	6,9	3,5	0,6
Nagy-Britannia	65	49,2	24,6	4,0
Összesen	1 224	1 284,3	612,8	100,0

* Az előzetesen elismert TЭСZ-ek adatait nem tartalmazza a táblázat.

Forrás: Saját szerkesztés az Európai Bizottság, valamint az FVM adatai alapján

2.3. Termelői Értékesítő Szervezetek Magyarországon

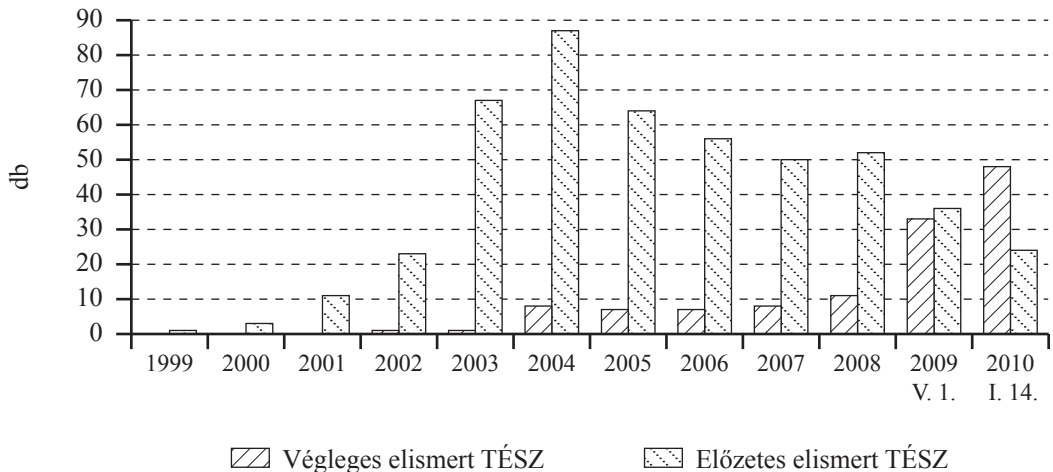
2.3.1. A szervezetek kialakulásának folyamata és főbb jellemzői

Magyarországon az első Termelői Értékesítő Szervezetet 1999-ben ismerte el a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium a 25/1999. (III. 5.) FVM rendelet alapján. A rendelet számos egyéb előírás mellett a minimális taglétszámot 15 főben, a tagok által megtermelt zöldség és gyümölcs értékesítéséből származó várható tárgyévi árbevételt pedig legalább 150 millió Ft-ban határozta meg. Az előzetes elismeréshez minimum 8 tagra és 60 millió Ft-os éves árbevételre volt szükség. A szerveződési folyamat nagyon lassan haladt, 2001 végén mindössze 11 szervezet rendelkezett elismeréssel.

Ebben az időszakban a gazdák fenntartásokkal kezelték a szövetkezést, gondolkodásukban esetenként a TÉSZ és a TSZ (a szocialista rendszer termelőszövetkezete) azonos tartalmat kapott, emellett a szerény állami szerepvállalás sem segítette a szövetkezést. A rendelet lehetőséget teremtett a TÉSZ-ek megalakulásának és működésének támogatására, de erre a célra elkülönített pénzügyi keret csak 2002-ben állt rendelkezésre. A jogi szabályozás sem volt zökkenőmentes, a TÉSZ-ek alapszabályai nem feleltek meg a szövetkezeti törvény követelményeinek, a szövetkezeti törvénynek megfelelő alapszabály pedig nem állt összhangban a TÉSZ-re vonatkozó rendelettel. Az FVM kezdetben nem fogadta el a TÉSZ-ek gazdasági társasági formában történő megalakulását. A jogi helyzet rendezése és a jelentős állami támogatás hatására a csatlakozás előtti évben már 68 TÉSZ működött Magyarországon. 2003-ban a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium prioritásként kezelte a TÉSZ-ek létrehozásának segítését, Németh Imre miniszter a „TÉSZ-ek évének” nevezte a 2003-as évet. 2004 végén számuk megközelítette a százat. 2003-ban és 2004-ben összesen 3,8 milliárd forint támogatást kaptak a TÉSZ-ek.

A 120/2003. (XII. 2.) FVM rendelet a tagok által megtermelt zöldség és gyümölcs értékesítéséből származó minimális tárgyévi árbevételt végleges TÉSZ-ek esetén 250 millió Ft-ra előzetes TÉSZ-ek esetén 125 millió Ft-ra emelte. Szakmai körök szerint már akkor látható volt, hogy nem minden szervezet tud majd megfelelni ennek az előírásnak, sőt az előzetes elismeréshez szükséges minimálisan 125 millió Ft előírásnak sem. Ennek ellenére számuk még 2004-ben is növekedett, és a legmagasabb számot érték el eddigi történetük során. Kijelenthető, hogy a 2003-2005 között szerveződött TÉSZ-ek zöme megkapta a működési esélyt. A kisebbek egy része másik TÉSZ-el egyesült vagy beolvadt, néhány beszüntette tevékenységét. A koncentráció – a gyümölcs- és zöldségforgalmazásban jelentkező erős külföldi konkurencia hatására is – tovább folytatódott, a TÉSZ-ek száma 2005 végére 71-re csökkent, 2006 végén 63 (7 véglegesen elismert és 56 előzetesen elismert), 2007 végén pedig már csak 58 TÉSZ (8 véglegesen elismert és 50 előzetesen elismert) működött Magyarországon.

A 14. ábra szemlélteti a magyarországi TÉSZ mozgalomban résztvevő szervezetek számának évenkénti változását. A 19. mellékletben megtalálható a 2008. január 1-jén, 2009. május 1-jén és 2010. január 14-én elismeréssel rendelkező szervezetek listája.

A TÉSZ-ek számának változása Magyarországon

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján

Közben – mint korábban is jeleztük – változott a nemzeti szabályozás az elismerési rendjét, követelményeit, minimum feltételeit, benyújtandó okiratokat, a tagok demokratikus részvételét a döntéshozatalban, valamint a működéssel, nyilvántartásokkal és ellenőrzésekkel kapcsolatos eljárásokat illetően. Továbbá módosult a működési programok elkészítésével kapcsolatos előírások egy része is [19/2008. (II. 19.) FVM rendeletet].

Az előzetesen és véglegesen elismert TÉSZ-ek együttes forgalma 2003-ban 22,1 milliárd Ft volt, három és félszeresére nőtt a 2002-es forgalomhoz képest. 2004-ben további 53%-kal 34 milliárd Ft-ra emelkedett. 2006-ban volt a legmagasabb 38 milliárd Ft-tal, valamint a fagykárokkal is sújtott 2007. évben is elérte a 33 milliárd Ft-ot. Az összes forgalom ágazati értékesítésen belüli aránya 2005-ig folyamatosan emelkedett, azóta viszont kis mértékben csökkent az értékesítési arány, 2007-ben 18,5% volt. A TÉSZ-ek tagi forgalma 2006-ban meghaladta, míg 2007-ben megközelítette a 30 milliárd Ft-ot. A tagi értékesítés aránya az ágazati értékesítéshez képest nem változott jelentősen 2004 és 2007 között, 15-16% körül stagnált. 2004-ben a TÉSZ-ek által koordinált termelők száma **megközelítette a 24 ezer főt**. 2005-ben a koncentráció eredményeként nemcsak a TÉSZ-ek száma, hanem azok taglétszáma is lecsökkent. A taglétszám nagysága azóta nem változott jelentősen, **2007-ben 20,2 ezer termelőt koordináltak** a TÉSZ-ek. A TÉSZ-ek által koordinált zöldség-gyümölcs termőterület a 2004. évi 25,6 ezer hektárról 2007-re 35 ezer hektárra nőtt (16. táblázat). A 35 ezer hektárból a **gyümölcsösök területe 22 ezer hektárt, a zöldség területe pedig közel 13 ezer hektárt** tett ki.

A TÉSZ-ek (előzetesen és véglegesen elismert) főbb jellemzői

Megnevezés	M.e.	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
A TÉSZ-ek száma*	db	1	4	12	25	69	101	77	64	58
A TÉSZ-ek száma**	db	1	3	11	24	68	95	71	63	58
A TÉSZ-ek által lefedett zöldség-gyümölcs terület	ha	268	1 145	3 320	9 825	25 139	25 640	26 122	29 550	34 929
A TÉSZ-ek taglétszáma	fő	54	362	1 165	4 120	13 450	23 980	20 514	20 494	20 177
A TÉSZ-ek teljes forgalma***	Mrd Ft	0,26	0,88	2,09	6,31	22,10	33,96	32,88	37,98	33,03
A TÉSZ-ek tagi forgalma	Mrd Ft	0,21	0,70	1,62	5,43	20,31	26,24	23,52	30,01	29,49
TÉSZ-ek teljes forgalma/ágazati értékesítés	%	0,17	0,62	1,36	4,51	14,18	20,58	21,95	19,13	18,47
TÉSZ-ek tagi forgalma/ágazati értékesítés	%	0,14	0,49	1,05	3,88	13,03	15,91	15,70	15,12	16,49

* Az adott évben elismeréssel rendelkező TÉSZ-ek száma.

** Az adott év december 31. napján elismeréssel rendelkező TÉSZ-ek száma.

*** A TÉSZ-ek teljes zöldség-gyümölcs forgalma.

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok, valamint a Nemzeti Stratégia (FVM, 2008b), adatai alapján

Magyarország minden jelentősebb zöldség- és gyümölcsstermelő tájain működnek TÉSZ-ek, de a termelői összefogás nem éri el azt a szintet, amit a szakértők (így Erdészné, 2008) szükségesnek tartanak, vagyis 30-40 százalékos értékesítési részesedést.

A cégbírószági éves beszámolók eredmény kimutatásai alapján a 2008. január 1-jén **végleges elismeréssel rendelkező 11 termelői szervezet (véglegesen elismert TÉSZ) és a 47 zöldség-gyümölcs termelői csoport** (előzetes elismerést TÉSZ) értékesítésének együttes nettó árbevétele megközelítette a 43 milliárd forintot 2007-ben. (2006-ban ugyanennek az 58 szervezetnek a forgalma 41,5 milliárd Ft volt.) Fontos hangsúlyozni, hogy az értékesítés nettó árbevétele az elismerés hatálya alá tartozó tagok által előállított termékeken kívül tartalmazza az elismerés hatálya alá nem tartozó tagok által előállított termékeket (pl. burgonya, csemegekukorica), a nem tagok termékeit, valamint az egyéb bevételeket is (pl. tagok részére közösen beszerzett, és a tagok által átvett inputanyagok értéke). A 2007. évi 43 milliárd forint körüli forgalomból 29,5 milliárd forint (69%) a tagi, 13,5 milliárd forint pedig a nem tagi forgalom és az egyéb bevételek voltak.

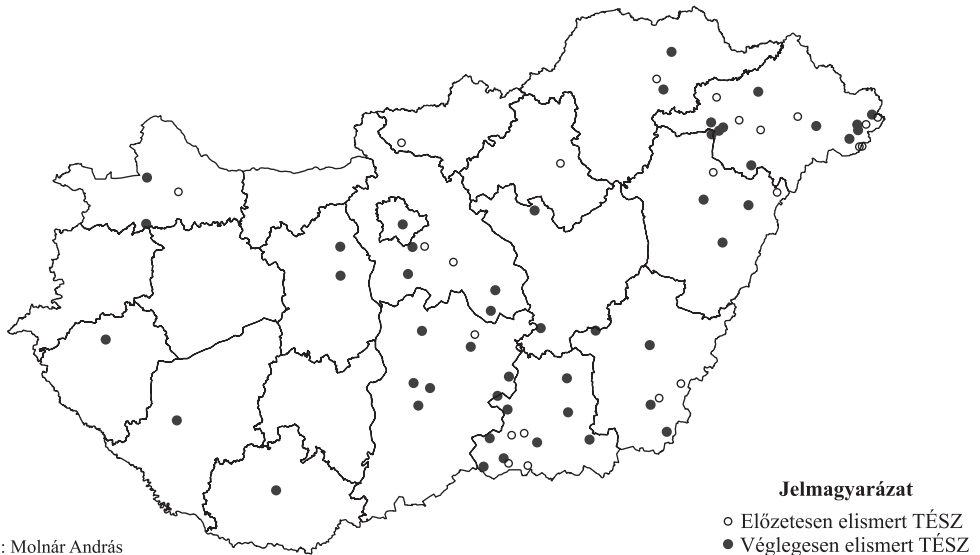
A 11 termelői szervezet értékesítésének nettó árbevétele 2007-ben közel 22 milliárd forint volt. Közöttük a legnagyobb forgalmat (az összes forgalom közel egynegyedét!) a MÓRAKERT Szövetkezet érte el 5,1 milliárd forinttal, a második helyen álló Délalföldi Kertészek Szövetkezetéé is hasonló nagyságrendű (4,6 milliárd Ft) volt, a harmadik legnagyobb forgalmú szervezet a pedig a Dombegyházi EURO TÉSZ volt 2,1 milliárd forinttal. Végso soron **ez a három alföldi termelői szervezet adta az összes szervezet (véglegesen elismert) árbevételének a felét!** A többi termelői szervezet kisebb, 2 TÉSZ teljesített 1,5 és 1,8 milliárd forint között, további 5 szervezet bevétele haladta meg az 1 milliárd forintot. Egy milliárd forint alatt egyedül a HAVITA TÉSZ teljesített (514 millió forint).

A 47 zöldség-gyümölcs termelői csoport (előzetes elismeréssel rendelkező TЭСZ) értékesítésének nettó árbevétele megközelítette a 21 milliárd forintot 2007-ben. Közülük 3 (RÓNA TЭСZ, Józsaи TЭСZ, GRAND COOP TЭСZ) forgalma meghaladta az 1 milliárd forintot, 7 szervezeté 730 és 910 millió Ft közé, további kettőé 500 és 730 millió Ft közé, 10 szervezeté pedig 400 és 500 millió forint közé esett. Gyakorlatilag minden negyedik csoport (szám szerint 11) egyenként csak 250 és 400 millió forint közötti árbevételt teljesített, 14 csoportnak a nettó árbevétele nem érte el a 250 millió forintot.

A 2008. január 1-jén elismeréssel rendelkező termelői szervezetek és zöldség-gyümölcs termelői csoportok **csaknem mindegyike szövetkezeti formában működött** (49 db), mindössze 9 szervezet választotta a korlátolt felelősségű társasági formát. A TЭСZ-ek döntő többsége a két alföldi régióban található. A 15. ábrán az aktuális (2010. január) állapotot mutatjuk be, a TЭСZ-ek területi elhelyezkedése egyébként nem változott érdemben az elmúlt két évben.

15. ábra

A TЭСZ-ek területi elhelyezkedése (2010. január)

Készítette: Molnár András

Forrás: Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján.

Az EU-reform hatására jelentős változások történtek Magyarországon, hiszen 2009. április 30-ig az előzetesen elismert szervezeteknek igazolniuk kellett, hogy teljesítik a végleges elismerés feltételeit. A 2007. évi árbevétel adatok alapján mintegy 35-40 TЭСZ esetében volt meg a végleges TЭСZ, pontosabban a termelői szervezet minősítéshez minimálisan szükséges tagi árbevétel.

2009. május 1-ig a 2008. január 1-jén előzetes elismeréssel rendelkező 47 TЭСZ-ből 22 szerezte meg a végleges elismerést, 4 pedig megszűnt. A termelői szervezetek (a végleges elismert TЭСZ-ek) száma 33-ra emelkedett az FVM nyilvántartása alapján. Az FVM 2008. január 1-je és 2009. május 1-je között 15 új előzetes elismerést adott ki, aminek az eredményeként **2009. május 1-jén 36 TЭСZ rendelkezett előzetes elismeréssel** (zöldség-gyümölcs termelői csoport). Ebből a 69 szervezetből 54 szövetkezetként, 14 kft-ként működött, 1 pedig a részvénytársaság formát választotta.

Ki kell emelni, hogy a 15 újonnan létrejött előzetesen elismert TЭСZ-ből 9 szervezet 3 véglegesen elismert TЭСZ „leány”¹⁰ szervezete, vagyis csak 6 olyan szervezet jött létre, amelyek független a korábban már meglévő szervezetektől. Emellett a TЭСZ-ЭСZ Nonprofit Kft., valamint a DALZA Kft. másodlagos TЭСZ együttműködésékként kapott elismerést. Az FVM-től kapott szóbeli tájékoztatás alapján valamennyi szervezet, amelyiknél 2009. április 30-án lejárt az 5 éves elismerési időszak beadta az FVM-hez a végleges elismerés elnyeréséhez szükséges kérelmet. Elismerésük esetén ezek a szervezetek 2009. május 1-je és 2009. december 31-e közötti időszakra támogatást nem kapnak, mivel a végleges elismert TЭСZ-ek esetén a működési programok támogatása naptári évhez kötött, így elfogadott működési program esetén 2010. január 1-től kaphatnak újra támogatást.

Ha az elismerési folyamat lezárul, akkor valószínűleg csak az önállóan is életképes szervezetek maradnak meg az ágazatban.

Az előbbi gondolatnak némileg ellentmond, hogy 2009-ben több, látszólag sikeres TЭСZ működése veszélybe került. A magyar kormány a [1105/2009. (VII. 6.) Korm. Határozat] a DATЭСZ Zrt.-én keresztül nyújtott mentőövet. Fontos hangsúlyozni, hogy a DATЭСZ Zrt. tulajdonosi köre 2009 tavaszán átalakult, és csak az állami segítségre szoruló szervezetek maradtak benne.

Az FVM 2010. január 14-i TЭСZ listája alapján 48 termelői szervezet és 24 zöldség-gyümölcs termelői csoport mellett 5 másodlagos TЭСZ (zöldség-gyümölcs termelői szervezet társulása) működött. 2009. május 1-je óta 3 zöldség-gyümölcs termelői csoport elveszítette, míg 6 szervezetet megkapta az FVM-től a zöldség-gyümölcs termelői csoport minősítést. A 24 előzetesen elismert TЭСZ-ből 12 szervezet 6 véglegesen elismert TЭСZ „leány” szervezete. A 72 TЭСZ-ből 55 a szövetkezet, 16 a kft., 1 pedig a részvénytársaság formát választotta. Az 5 TЭСZ társulásból 4 kft.-ként, 1 pedig zrt.-ként működik. Össességében a 2008. január 1-jén meglévő 58 szervezetből 48 megkapta a véglegesen elismerést, 3 még előzetes státuszban van, 7 viszont megszűnt. A TЭСZ-ek területi elhelyezkedésének – mint már jeleztük – nem változott jelentősen a 2008-hoz képest.

A következő fejezetben az FVM adatbázisát felhasználva értékeljük a magyarországi TЭСZ-ek a 2007-es évre vonatkozó tevékenységét.

2.3.2. Számuk, taglétszámuk és a szervezetek által koordinált termőterület

Magyarországon 2007-ben 58 TЭСZ működött, amiből 8 rendelkezett végleges elismeréssel. Megyés megbontás alapján Komárom-Esztergom, Veszprém, Vas, Tolna és Nógrád megyében nem működött TЭСZ 2007-ben. A TЭСZ-ek több mint kétharmada a Dél-alföldi és az Észak-alföldi régióban található (17. táblázat).

¹⁰ A véglegesen elismert TЭСZ-szel együttműködésben újonnan megalakuló, azzal közös értékesítési szervezetet létrehozó előzetesen elismert TЭСZ.

A TÉSZ-ek száma és területi megoszlása, 2007

Régió, megye	A TÉSZ-ek száma			A TÉSZ-ek		
	Összesen	ebből:		országos megoszlása	aránya megyén, régión belül	
		előzetesen	véglegesen		előzetes TÉSZ-ek	végleges TÉSZ-ek
	elismert					
db			%			
Pest	5	4	1	8,6	80,0	20,0
Közép-Magyarország	5	4	1	8,6	80,0	20,0
Fejér	2	2	0	3,4	100,0	0,0
Közép-Dunántúl	2	2	0	3,4	100,0	0,0
Győr-Moson-Sopron	2	2	0	3,4	100,0	0,0
Zala	1	1	0	1,7	100,0	0,0
Nyugat-Dunántúl	3	3	0	5,2	100,0	0,0
Baranya	1	1	0	1,7	100,0	0,0
Somogy	2	2	0	3,4	100,0	0,0
Dél-Dunántúl	3	3	0	5,2	100,0	0,0
Borsod-Abaúj-Zemplén	2	2	0	3,4	100,0	0,0
Heves	3	3	0	5,2	100,0	0,0
Észak-Magyarország	5	5	0	8,6	100,0	0,0
Hajdú-Bihar	4	3	1	6,9	75,0	25,0
Jász-Nagykun-Szolnok	3	2	1	5,2	66,7	33,3
Szabolcs-Szatmár-Bereg	12	11	1	20,7	91,7	8,3
Észak-Alföld	19	16	3	32,8	84,2	15,8
Bács-Kiskun	8	8	0	13,8	100,0	0,0
Békés	5	3	2	8,6	60,0	40,0
Csongrád	8	6	2	13,8	75,0	25,0
Dél-Alföld	21	17	4	36,2	81,0	19,0
Ország összesen	58	50	8	100,0	86,2	13,8

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján

Magyarországon a TÉSZ-ek több mint 20 ezer termelőt koordináltak 2007-ben, amelyből a jogi személyek aránya 3 százalékot tett ki.

A TÉSZ tagok csaknem fele (49,2%) 12 db Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei TÉSZ-hez tartozott. A Dél-alföldi régióban 3706, a Nyugat-Dunántúlon 3663 TÉSZ tagot tartottak nyilván. A TÉSZ-ek átlagosan 348 tagot koordináltak, de jelentős különbségek mutatkoztak területi egységenként (18. táblázat).

A TÉSZ-ek taglétszáma Magyarországon, 2007*

Régió, megye	Taglétszám		ebből:		Átlagos taglétszám (fő,db) / TÉSZ
	összesen	megoszlása	természetes	jogi	
	db, fő	%	személy (fő, db)		
Pest	303	1,5	278	25	61
Közép-Magyarország	303	1,5	278	25	61
Fejér	279	1,4	267	12	140
Közép-Dunántúl	279	1,4	267	12	140
Győr-Moson-Sopron	3 492	17,3	3 471	21	1 746
Zala	171	0,8	154	17	171
Nyugat-Dunántúl	3 663	18,2	3 625	38	1 221
Baranya	19	0,1	15	4	19
Somogy	517	2,6	503	14	259
Dél-Dunántúl	536	2,7	518	18	179
Borsod-Abaúj-Zemplén	113	0,6	97	16	57
Heves	166	0,8	152	14	55
Észak-Magyarország	279	1,4	249	30	56
Hajdú-Bihar	1 202	6,0	1 165	37	301
Jász-Nagykun-Szolnok	278	1,4	266	12	93
Szabolcs-Szatmár-Bereg	9 931	49,2	9 845	86	828
Észak-Alföld	11 411	56,6	11 276	135	601
Bács-Kiskun	1 364	6,8	1 233	131	171
Békés	633	3,1	573	60	127
Csongrád	1 709	8,5	1 649	60	214
Dél-Alföld	3 706	18,4	3 455	251	176
Ország összesen	20 177	100,0	19 668	509	348

* A véglegesen és előzetesen elismert TÉSZ-ek adatait együttesen tartalmazza a táblázat.

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján

A TÉSZ-ek 2007-ben 34929 hektár területen koordinálták termelést, amiből 22151 hektár a gyümölcsstermeléshez, 12778 hektár pedig a zöldségtermesztéshez tartozott (19. táblázat). A termőterület három negyede a Dél-alföldi és az Észak-alföldi régióban található. A Dél-alföldi régióban a zöldségtermő területek (55,2%), míg az Észak-alföldi régióban a gyümölcsstermő területek voltak túlsúlyban (67,3%). Az összes zöldség termőterület 66,8%-a a Dél-Alföldön, 28,9%-a pedig az Észak-Alföldön található. A gyümölcs termőterületek 65,6%-a szintén az előbbi 2 régióban fordul elő, de itt már nagyobb szerep jut a Közép-dunántúli (8,3%) és a Dél-dunántúli (8,2%) területeknek is. Győr-Moson-Sopron megye kivételével a Dunántúlon kizárólag gyümölcsstermelést koordinálnak a TÉSZ-ek. A gyümölcssterület 92,9 százalékát a minimum 5 éves ültetvények foglalják el.

A TÉSZ-ek által koordinált termőterület Magyarországon, 2007*

Régió, megye	A TÉSZ-ek területe											A TÉSZ-ek területéből										
	összesen		megoszlása		gyümölcsös			ebből:			zöldség			ebből:			termesztő berendezés alatti					
	ha	%	ha	%	ha	%	ültetvény (min. 5 év)		egyéb		ha	%	szabadföldi		termesztő berendezés alatti							
							ha	%	ha	%			ha	%	ha	%						
Pest	982	2,8	669	68,2	607	90,7	62	9,3	313	31,8	313	100,0	0	0,0	0	0,0						
Közép-Magyarország	982	2,8	669	68,2	607	90,7	62	9,3	313	31,8	313	100,0	0	0,0	0	0,0						
Fejér	1 833	5,2	1 833	100,0	1 762	96,1	71	3,9	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0						
Közép-Dunántúl	1 833	5,2	1 833	100,0	1 762	96,1	71	3,9	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0						
Győr-Moson-Sopron	586	1,7	353	60,3	297	84,1	56	15,9	233	39,7	233	100,0	0	0,0	0	0,0						
Zala	733	2,1	733	100,0	733	100,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0						
Nyugat-Dunántúl	1 319	3,8	1 086	82,4	1 030	94,8	56	5,2	233	17,6	233	100,0	0	0,0	0	0,0						
Baranya	504	1,4	504	100,0	504	100,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0						
Somogy	1 313	3,8	1 313	100,0	1 233	93,9	80	6,1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0						
Dél-Dunántúl	1 817	5,2	1 817	100,0	1 737	95,6	80	4,4	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0						
Borsod-Abaúj-Zemplén	840	2,4	840	100,0	840	100,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0						
Heves	1 374	3,9	1 366	99,4	1 326	97,1	39	2,9	8	0,6	8	100,0	0	0,0	0	0,0						
Észak-Magyarország	2 214	6,3	2 206	99,6	2 166	98,2	39	1,8	8	0,4	8	100,0	0	0,0	0	0,0						
Hajdú-Bihar	2 388	6,8	1 196	50,1	1 060	88,6	136	11,4	1 192	49,9	1 187	99,6	5	0,4	0	0,0						
Iás-Nagykun-Szolnok	1 161	3,3	135	11,6	35	25,9	100	74,1	1 026	88,4	1 026	100,0	0	0,0	0	0,0						
Szabolcs-Szatmár-Bereg	7 744	22,2	6 274	81,0	6 021	96,0	253	4,0	1 471	19,0	1 471	100,0	0	0,0	0	0,0						
Észak-Alföld	11 293	32,3	7 604	67,3	7 116	93,6	489	6,4	3 689	32,7	3 684	99,9	5	0,1	0	0,0						
Bács-Kiskun	7 409	21,2	5 186	70,0	4 924	94,9	262	5,1	2 223	30,0	2 132	95,9	91	4,1	0	0,0						
Békés	4 597	13,2	674	14,7	356	52,8	318	47,2	3 923	85,3	3 923	100,0	0	0,0	0	0,0						
Csongrád	3 465	9,9	1 075	31,0	876	81,5	199	18,5	2 390	69,0	1 625	68,0	764	32,0	0	0,0						
Dél-Alföld	15 472	44,3	6 935	44,8	6 156	88,8	780	11,2	8 536	55,2	7 681	90,0	855	10,0	0	0,0						
Ország összesen	34 929	100,0	22 151	63,4	20 574	92,9	1 577	7,1	12 778	36,6	11 918	93,3	860	6,7	0	0,0						

* A véglegesen és előzetesen elismert TÉSZ-ek adatait együttesen tartalmazza a táblázat.
 Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján

A zöldségterületeken belül a szabadföldi termesztés szerepe a meghatározó (93,3%), a hajtásos termesztés egyedül Csongrád megyében jelentős, ahol a zöldségtermesztésen belül 32 százalékos részt képvisel. A TÉSZ-ek által koordinált hajtított területek 88,8%-a is itt található.

2.3.3. Termékforgalmazásuk és a fontosabb értékesített termékeik

A TÉSZ-ek által értékesített tagi áru értéke 2007-ben megközelítette a 29,5 milliárd Ft-ot, aminek több mint kétharmada friss áruként történő értékesítésből származott. A feldolgozóiparnak történt értékesítésből származó bevétel 32,5 százalékot tett ki, míg a TÉSZ-ek saját feldolgozása elhanyagolható nagyságrendet képviselt (20. táblázat).

20. táblázat

A TÉSZ-ek által értékesített tagi áru értéke Magyarországon, 2007*

Régió, megye	TÉSZ-ek által értékesített tagi áru értéke						
	összesen	ebből:					
		friss piaci termék		feldolgozó ipari célra		TÉSZ által feldolgozott	
	millió Ft	millió Ft	%	millió Ft	%	millió Ft	%
Pest	2 924,3	2 766,3	94,6	158,0	5,4	0,0	0,0
Közép-Magyarország	2 924,3	2 766,3	94,6	158,0	5,4	0,0	0,0
Fejér	1 018,6	16,3	1,6	1 002,3	98,4	0,0	0,0
Közép-Dunántúl	1 018,6	16,3	1,6	1 002,3	98,4	0,0	0,0
Győr-Moson-Sopron	419,8	126,9	30,2	292,9	69,8	0,0	0,0
Zala	482,4	27,2	5,6	455,2	94,4	0,0	0,0
Nyugat-Dunántúl	902,2	154,2	17,1	748,0	82,9	0,0	0,0
Baranya	394,4	176,5	44,7	217,9	55,3	0,0	0,0
Somogy	841,0	357,3	42,5	483,8	57,5	0,0	0,0
Dél-Dunántúl	1 235,5	533,7	43,2	701,7	56,8	0,0	0,0
Borsod-Abaúj-Zemplén	553,9	541,8	97,8	12,1	2,2	0,0	0,0
Heves	713,1	228,3	32	484,8	68,0	0,0	0,0
Észak-Magyarország	1 267,0	770,1	60,8	496,9	39,2	0,0	0,0
Hajdú-Bihar	1 685,4	1 215,2	72,1	470,2	27,9	0,0	0,0
Jász-Nagykun-Szolnok	638,8	239,0	37,4	399,8	62,6	0,0	0,0
Szabolcs-Szatmár-Bereg	3 542,2	1 098,0	31,0	2 444,1	69,0	0,0	0,0
Észak-Alföld	5 866,3	2 552,2	43,5	3 314,2	56,5	0,0	0,0
Bács-Kiskun	4 071,6	3 217,2	79,0	852,6	20,9	1,8	0,0
Békés	2 822,9	793,5	28,1	2 029,4	71,9	0,0	0,0
Csongrád	9 383,4	9 104,8	97,0	278,6	3,0	0,0	0,0
Dél-Alföld	16 277,9	13 115,6	80,6	3 160,6	19,4	1,8	0,0
Ország összesen	29 491,7	19 908,3	67,5	9 581,6	32,5	1,8	0,0

* A véglegesen és előzetesen elismert TÉSZ-ek adatait együttesen tartalmazza a táblázat.

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján

A TÉSZ-ek tagi árbevételének 55 százalékát a Dél-alföldi régió TÉSZ-ei állították elő, ahol különösen fontos Csongrád megye szerepe a 9,4 milliárd Ft tagi árbevétellel. Amíg a Dél-Alföldön a friss piaci értékesítés a meghatározó (80,6%), addig az Észak-Alföldön a feldolgozóipari értékesítés szerepe a nagyobb (56,5%). A dunántúli régiókban szintén a feldolgozóipari értékesítés képvisel magasabb arányt.

A 29,5 milliárd Ft-os tagi forgalom eléréséhez 352 ezer tonna tagi árut értékesítettek a TÉSZ-ek 20. és 21. melléklet). A tagi értékesítés mellett a nem tagi áru mennyisége 31,8 ezer tonnát tett ki, ami további 3,5 milliárd Ft árbevételt biztosított 2007-ben.

A friss piaci értékesítés bevételének meghatározó aránya (84,7%) a belföldi eladásokból származott, hiszen az export 3 milliárd Ft-tal mindössze 15,3 százalékos részesedést ért el (21. táblázat). Fontos hangsúlyozni, hogy a magyar exportőr cégeken keresztül külföldre eladott áru a belföldi értékesítésnél jelenik meg a kimutatásokban.

21. táblázat

A TÉSZ-ek friss piaci értékesítésének iránya Magyarországon, 2007*

Régió, megye	Tagi áru, friss piaci értékesítés				
	összesen	belföldi		export	
	millió Ft	millió Ft	%	millió Ft	%
Pest	2 766,3	2 607,7	94,3	158,6	5,7
Közép-Magyarország	2 766,3	2 607,7	94,3	158,6	5,7
Fejér	16,3	16,3	100,0	0,0	0,0
Közép-Dunántúl	16,3	16,3	100,0	0,0	0,0
Győr-Moson-Sopron	126,9	126,9	100,0	0,0	0,0
Zala	27,2	27,2	100,0	0,0	0,0
Nyugat-Dunántúl	154,2	154,2	100,0	0,0	0,0
Baranya	176,5	176,5	100,0	0,0	0,0
Somogy	357,3	339,2	94,9	18,1	5,1
Dél-Dunántúl	533,7	515,7	96,6	18,1	3,4
Borsod-Abaúj-Zemplén	541,8	302,7	55,9	239,1	44,1
Heves	228,3	116,5	51,0	111,8	49,0
Észak-Magyarország	770,1	419,2	54,4	350,9	45,6
Hajdú-Bihar	1 215,2	1 203,4	99,0	11,7	1,0
Jász-Nagykun-Szolnok	239,0	239,0	100,0	0,0	0,0
Szabolcs-Szatmár-Bereg	1 098,0	795,6	72,5	302,5	27,5
Észak-Alföld	2 552,2	2 237,9	87,7	314,2	12,3
Bács-Kiskun	3 217,2	2 359,5	73,3	857,7	26,7
Békés	793,5	412,1	51,9	381,4	48,1
Csongrád	9 104,8	8 129,8	89,3	975,1	10,7
Dél-Alföld	13 115,6	10 901,5	83,1	2 214,1	16,9
Ország összesen	19 908,3	16 852,4	84,7	3 055,9	15,3

* A véglegesen és előzetesen elismert TÉSZ-ek adatait együttesen tartalmazza a táblázat.

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján

A friss piaci értékesítési csatornákat vizsgálva az áruházláncok és a nagykereskedelem szerepe a legfontosabb. Az előbbi 48,4 százalékos, míg az utóbbi 42,1 százalékos részarányt ért el. A kiskereskedőknek történő és az egyéb értékesítés mindössze 9,5 százalékot képviselt. Az áruházlánci értékesítés Hajdú-Bihar megyében 73,3 százalékot tett ki, továbbá Bács-Kiskun és Csongrád megyében is meghaladta a 60 százalékot. Ezzel szemben a Dunántúlon a nagykereskedelemnek történő értékesítés aránya a jelentősebb (22. táblázat).

22. táblázat

A TÉSZ-ek friss piaci értékesítési csatornái Magyarországon, 2007*

Régió, megye	Tagi áru, friss piaci értékesítés								
	összesen	áruházláncok (közvetlenül)		nagykereskedők/ nagybani piac		kiskereskedők		egyéb	
	millió Ft	millió Ft	%	millió Ft	%	millió Ft	%	millió Ft	%
Pest	2 766,3	202,3	7,3	1 984,8	71,8	148,8	5,4	430,4	15,6
Közép-Magyarország	2 766,3	202,3	7,3	1 984,8	71,8	148,8	5,4	430,4	15,6
Fejér	16,3	0,4	2,2	14,0	86,3	1,9	11,5	0,0	0,0
Közép-Dunántúl	16,3	0,4	2,2	14,0	86,3	1,9	11,5	0,0	0,0
Győr-Moson-Sopron	126,9	50,2	39,5	70,2	55,3	6,6	5,2	0,0	0,0
Zala	27,2	0,0	0,0	27,2	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nyugat-Dunántúl	154,2	50,2	32,5	97,4	63,2	6,6	4,3	0,0	0,0
Baranya	176,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	176,5	100,0
Somogy	357,3	0,0	0,0	332,1	93,0	25,1	7,0	0,0	0,0
Dél-Dunántúl	533,7	0,0	0,0	332,1	62,2	25,1	4,7	176,5	33,1
Borsod-Abaúj-Zemplén	541,8	29,6	5,5	437,3	80,7	74,9	13,8	0,0	0,0
Heves	228,3	93,7	41,0	119,5	52,3	15,2	6,6	0,0	0,0
Észak-Magyarország	770,1	123,3	16,0	556,8	72,3	90,1	11,7	0,0	0,0
Hajdú-Bihar	1 215,2	890,8	73,3	267,7	22,0	56,7	4,7	0,0	0,0
Jász-Nagykun-Szolnok	239,0	7,8	3,3	70,2	29,4	0,0	0,0	160,9	67,3
Szabolcs-Szatmár-Bereg	1 098,0	320,8	29,2	313,8	28,6	17,8	1,6	445,6	40,6
Észak-Alföld	2 552,2	1 219,4	47,8	651,7	25,5	74,5	2,9	606,5	23,8
Bács-Kiskun	3 217,2	2 120,1	65,9	988,0	30,7	86,3	2,7	22,9	0,7
Békés	793,5	125,2	15,8	668,2	84,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Csongrád	9 104,8	5 797,8	63,7	3 086,1	33,9	144,5	1,6	76,4	0,8
Dél-Alföld	13 115,6	8 043,1	61,3	4 742,3	36,2	230,8	1,8	99,3	0,8
Ország összesen	19 908,3	9 638,7	48,4	8 379,2	42,1	577,7	2,9	1 312,7	6,6

* A véglegesen és előzetesen elismert TÉSZ-ek adatait együttesen tartalmazza a táblázat.

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján

A TÉSZ-ek által értékesített **termésmennyiség több mint 70 százalékát a zöldségfélék adják**. A gyümölcsfélék részesedése 25,7%, míg a gombáé 2,1%. Ugyanakkor Pest megyében a gomba részesedése meghaladja az 55 százalékot és az országon belül 87 százalékos részarányt képvisel. Amíg Győr-Moson-Sopron megyében és az Alföldön a zöldségtermelés a meghatározó a gyümölcsstermelés mellett, addig a Dunántúlon a Kisalföld kivételével csak gyümölcsstermelés folyik (22. melléklet). Értékben nézve a gyümölcs (32,1%) és a gomba részesedése (9,0%) magasabb, a zöldségféléké viszont kisebb (58,9%) a mennyiségi arányokhoz képest (23. táblázat).

23. táblázat

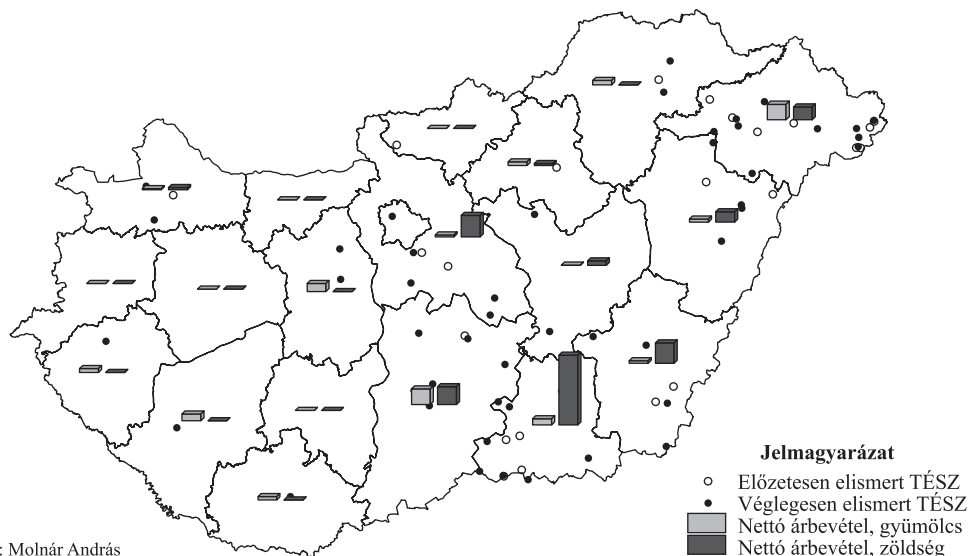
**A TÉSZ és a tagok által önállóan értékesített termék értékének
termékcsoportok szerinti összetétele Magyarországon, 2007***

Régió, megye	Értékesített termék millió Ft	ebből:					
		gyümölcs		zöldség		gomba	
		millió Ft	%	millió Ft	%	millió Ft	%
Pest	2 924,3	241,4	8,3	281,1	9,6	2 401,8	82,1
Közép-Magyarország	2 924,3	241,4	8,3	281,1	9,6	2 401,8	82,1
Fejér	1 018,6	1 018,6	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Közép-Dunántúl	1 018,6	1 018,6	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Győr-Moson-Sopron	419,8	139,6	33,3	280,1	66,7	0,0	0,0
Zala	482,4	482,4	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nyugat-Dunántúl	902,2	622,0	68,9	280,1	31,1	0,0	0,0
Baranya	394,4	394,4	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Somogy	841,0	841,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Dél-Dunántúl	1 235,5	1 235,5	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Borsod-Abaúj-Zemplén	553,9	553,9	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Heves	713,1	456,0	63,9	0,0	0,0	257,1	36,1
Észak-Magyarország	1 267,0	1 009,9	79,7	0,0	0,0	257,1	20,3
Hajdú-Bihar	1 685,4	394,6	23,4	1 290,8	76,6	0,0	0,0
Jász-Nagykun-Szolnok	638,8	61,3	9,6	577,4	90,4	0,0	0,0
Szabolcs-Szatmár-Bereg	3 543,5	1 936,9	54,7	1 606,6	45,3	0,0	0,0
Észak-Alföld	5 867,6	2 392,9	40,8	3 474,8	59,2	0,0	0,0
Bács-Kiskun	4 139,4	1 925,5	46,5	2 213,8	53,5	0,0	0,0
Békés	2 822,9	292,7	10,4	2 530,2	89,6	0,0	0,0
Csongrád	9 394,1	743,1	7,9	8 651,0	92,1	0,0	0,0
Dél-Alföld	16 356,3	2 961,3	18,1	13 395,1	81,9	0,0	0,0
Ország összesen	29 571,5	9 481,5	32,1	17 431,1	58,9	2 658,9	9,0

* A véglegesen és előzetesen elismert TÉSZ-ek adatait együttesen tartalmazza a táblázat. A tagi áru értékesítés és a tagi önálló értékesítés adatait együttesen tartalmazza a táblázat.

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján

**A TÉSZ-ek zöldség és gyümölcserértékesítésből származó
nettó árbevétele megyénként, 2007-ben***

Készítette: Molnár András

* A véglegesen és előzetesen elismert TÉSZ-ek adatait együttesen tartalmazza az ábra.

A zöldség tartalmazza a gomba értékét is.

Forrás: Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján

A 16. ábra az értékesítés területi megoszlásának különbségeit (zöldség-gyümölcs) jól érzékelteti. 2007-ben a gyümölcstermelés kedvezőtlenül alakult a termésmennyiség szempontjából, hiszen mindössze 360 ezer tonna árut sikerült betakarítani az országban, ami a 2005-ös és a 2006-os évek termésmennyiségének a felét sem érte el. A TÉSZ-ek ebből 90,7 ezer tonnát értékesíttek, ami **az országos termelés 25,2 százalékát tette ki**. Mennyiség szempontjából az alma és a meggy a két legjelentősebb gyümölcs. Az alma 25,2 százalékát, míg a meggy 43,1 százalékát forgalmazták a TÉSZ-ek. A szilva és a kajszis részese 13% körül alakult (23. melléklet).

A gyümölcsök részese értéke alapján 20,5 százalékot képvisel a bruttó termelési értékben. A forgalom alapján a meggy (3,5 Mrd Ft) volt a legjelentősebb gyümölcs az almát (3 Mrd Ft) megelőzve. A meggy esetén az országos kibocsátás 44,4 százalékát, míg az alma esetén 20,8 százalékát koordinálták a TÉSZ-ek. A kajszis részese 16 százalékot ért el (24. táblázat). Az alma, a meggy, a kajszis, a bodza és a szilva együttesen a TÉSZ-eken keresztül forgalmazott gyümölcs mennyiség 78,2 százalékát, a forgalmazott gyümölcs érték 82,6 százalékát képviselték.

**A TÉSZ-ek legfontosabb gyümölcs termékei
érték alapján Magyarországon, 2007***

Régió, megye	TÉSZ-ek összesen	Legfontosabb értékesített termékek				
		meggy	alma	kajszi	bodza	szilva
millió Ft						
Pest	241,4	175,8	0,0	0,0	0,0	24,6
Közép-Magyarország	241,4	175,8	0,0	0,0	0,0	24,6
Fejér	1 018,6	504,3	0,0	58,8	379,8	0,0
Közép-Dunántúl	1 018,6	504,3	0,0	58,8	379,8	0,0
Győr-Moson-Sopron	139,6	91,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Zala	482,4	140,1	291,7	0,0	0,0	27,7
Nyugat-Dunántúl	622,0	231,5	291,7	0,0	0,0	27,7
Baranya	394,4	127,0	87,8	0,0	0,0	48,1
Somogy	841,0	135,5	342,0	129,8	0,0	0,0
Dél-Dunántúl	1 235,5	262,5	429,8	129,8	0,0	48,1
Borsod-Abaúj-Zemplén	553,9	0,0	191,2	308,7	0,0	0,0
Heves	456,0	270,8	106,6	0,0	10,3	31,0
Észak-Magyarország	1 009,9	270,8	297,8	308,7	10,3	31,0
Hajdú-Bihar	394,6	224,2	68,4	0,0	0,0	3,7
Jász-Nagykun-Szolnok	61,3	0,0	1,5	0,0	0,0	0,0
Szabolcs-Szatmár-Bereg	1 936,9	589,9	1 241,9	37,4	1,0	4,1
Észak-Alföld	2 392,9	814,1	1 311,8	37,4	1,0	7,9
Bács-Kiskun	1 925,5	1 062,6	292,5	0,0	0,0	183,7
Békés	292,7	191,4	77,3	0,0	0,0	21,0
Csongrád	743,1	0,0	346,2	0,0	0,0	0,0
Dél-Alföld	2 961,3	1 254,0	716,0	0,0	0,0	204,7
Ország összesen	9 481,5	3 512,8	3 047,1	534,6	391,1	344,0
Bruttó termelési érték KSH alapján 2007-ben	46 197,0	7 917,0	14 626,0	3 336,0	n.a.	2 695,0
TÉSZ-ek részesedése (%)	20,5	44,4	20,8	16,0	n.a.	12,8

* A véglegesen és előzetesen elismert TÉSZ-ek adatait együttesen tartalmazza a táblázat.

A tagi áru értékesítés és a tagi önálló értékesítés adatait együttesen tartalmazza a táblázat.

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján, A fontosabb gyümölcsfélék termesztése és felhasználása 2007, KSH

A gyümölcsstermeléssel ellentétben a zöldségtermelés 2007-ben a betakarított összes mennyiség alapján (1,76 millió tonna) átlagos teljesítményt nyújtott. A TÉSZ-ek 255 ezer tonna zöldséget értékesítettek, ami az országos termelés 20,8%-a. Az ország összes paradicsom termésének 54,8%-a került forgalomba a TÉSZ-eken keresztül (124,8 ezer tonna). 20% feletti részesedést ért el az uborka (26,8%) és a zöldborsó (22,3%) forgalmazása (24. melléklet).

A zöldségek mindössze 13,2 százalékot képviseltek a bruttó termelési értékből annak ellenére, hogy a 146,5 Mrd Ft-os termelési értékben nem szerepel a csemegekukorica termelési értéke (13,93 Mrd Ft), hiszen – az előírások szerint – a csemegekukoricát és a burgonyát nem számolják bele a TÉSZ-ek árbevételébe.

25. táblázat

**A TÉSZ-ek legfontosabb zöldségtermékei
az érték alapján Magyarországon, 2007***

Régió, megye	TÉSZ-ek összesen	Legfontosabb értékesített termékek								
		para- dicsom	paprika	uborka	zöld- borsó	vörös hagy- ma	sárga- répa	görög dinnye	fejes káposz- ta	fűszer paprí- ka
		millió Ft								
Pest	281,1	44,9	0,0	28,5	0,0	0,0	39,3	6,1	51,3	0,0
Közép- Magyarország	281,1	44,9	0,0	28,5	0,0	0,0	39,3	6,1	51,3	0,0
Fejér	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Közép-Dunántúl	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Győr-Moson- Sopron	280,1	0,0	15,5	174,5	0,0	61,9	0,0	0,0	0,0	0,0
Zala	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nyugat-Dunántúl	280,1	0,0	15,5	174,5	0,0	61,9	0,0	0,0	0,0	0,0
Baranya	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Somogy	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Dél-Dunántúl	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Borsod-Abaúj- Zemplén	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Heves	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Észak- Magyarország	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Hajdú-Bihar	1 290,8	228,1	124,8	76,2	39,4	99,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Jász-Nagykun- Szolnok	577,4	168,7	14,6	18,4	142,0	19,8	0,0	0,0	0,0	0,0
Szabolcs-Szatmár- Bereg	1 606,6	186,6	398,1	925,8	20,8	0,0	0,0	7,9	0,0	0,0
Észak-Alföld	3 474,8	583,4	537,5	1 020,4	202,2	119,2	0,0	7,9	0,0	0,0
Bács-Kiskun	2 213,8	189,1	332,5	0,0	107,2	486,1	231,0	0,0	65,1	15,3
Békés	2 530,2	956,8	22,4	0,0	931,2	0,0	0,0	450,8	0,0	0,0
Csongrád	8 651,0	2 850,8	3 151,0	92,7	0,0	189,7	200,0	0,0	220,0	159,5
Dél-Alföld	13 395,1	3 996,7	3 505,9	92,7	1 038,5	675,9	431,0	450,8	285,0	174,8
Ország összesen	17 431,1	4 625,1	4 058,9	1 316,1	1 240,6	856,9	470,4	464,9	336,4	174,8
Bruttó termelési érték KSH alapján 2007-ben	132 536,0	16 621,0	43 028,0	5 986,0	5 998,0	4 653,0	5 227,0	7 803,0	5 297,0	1 164,0
TÉSZ-ek részesedése (%)	13,2	27,8	9,4	22,0	20,7	18,4	9,0	6,0	6,4	15,0

* A tagi áru értékesítés és a tagi önálló értékesítés adatai együtt, továbbá véglegesen és előzetesen elismert TÉSZ-ek adatai együttesen szerepelnek a táblázatban.

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján, A fontosabb gyümölcsfélék termesztése és felhasználása 2007, KSH

Érték alapján a **paradicsom és a paprika** a két legfontosabb zöldségféle 4,6 Mrd illetve 4,1 Mrd forgalommal, ez a két termék adja a zöldségforgalomnak közel 60 százalékát! Mindkét terméket főleg a Dél-alföldi TÉSZ-ek forgalmazzák, 86-86 százalékos részarányt képviselve. Az uborka 70 százalékát Szabolcsban állították elő (25. táblázat).

2.3.4. Az igénybe vett támogatások alakulása

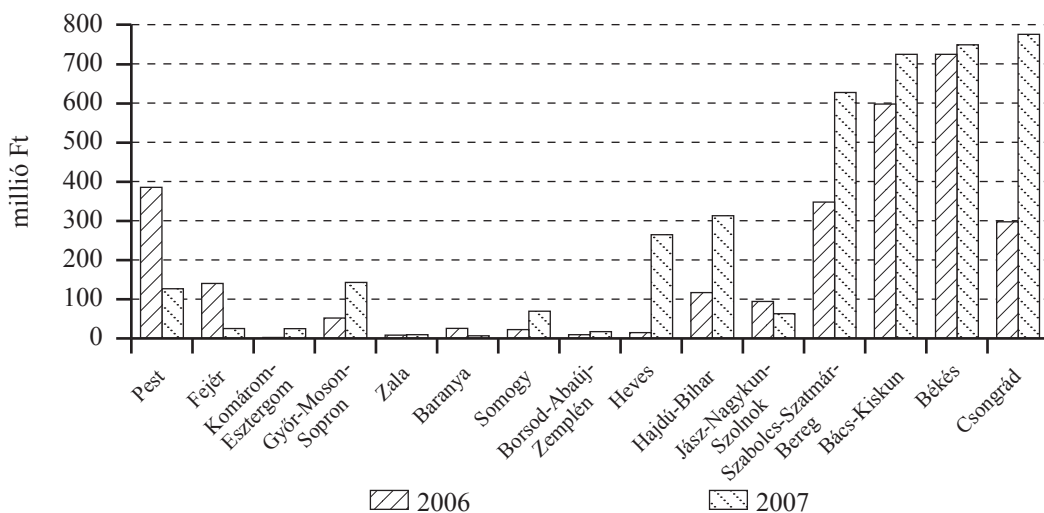
A magyarországi TÉSZ-ek együttesen 2006-ban 2,8 Mrd Ft, 2007-ben 3,9 Mrd Ft támogatást kaptak a TÉSZ szabályozáson keresztül. A véglegesen elismert TÉSZ-ek a működési alapok támogatása mellett feldolgozóipari támogatást vehettek igénybe. (Mint jeleztük, a működési alapból történik a működési program finanszírozása.) 2006-ban 6 véglegesen elismert TÉSZ kapott működési támogatást, közülük hárman feldolgozóipari támogatást (402,4 millió Ft) is igénybe vettek. 2007-ben nyolcan kaptak támogatást a működési alap finanszírozásához, közülük négyen feldolgozóipari támogatást (578 millió Ft) is kaptak. A működési alapokat 2006-ban 393,8 millió Ft, 2007-ben 419,2 millió Ft uniós támogatással egészítette ki az MVH (EU és nemzeti forrás együtt).

Az előzetesen elismert TÉSZ-ek támogatása eltér a véglegesen elismertektől. Elismerési tervük finanszírozásához működési támogatásokat, valamint beruházási támogatásokat kaphatnak. A feldolgozóipari támogatás esetükben is igényelhető volt. 2006-ban 19 előzetesen elismert TÉSZ 397 millió Ft, 2007-ben 13 előzetesen elismert TÉSZ 502,7 millió Ft feldolgozóipari támogatást kapott.

2006-ban 33 előzetesen elismert TÉSZ kapott működési és/vagy beruházási támogatást. A TÉSZ-ek egy csoportja vagy csak működési, vagy csak beruházási támogatást kapott. Működési támogatásra 583,3 millió Ft-ot, beruházási támogatásra 1,06 Mrd Ft-ot fizetett ki az MVH. 2007-ben 45 TÉSZ 487,5 millió Ft működési és 29 TÉSZ 1,9 Mrd Ft beruházási támogatáshoz jutott hozzá. 2007-ben is voltak olyan TÉSZ-ek, amelyek csak az egyik vagy a másik támogatási formát használták fel. A támogatások területi (megyei) megoszlása az áruforgalmazásuknak megfelelően alakult (17. ábra). A támogatások kifizetésének jogcím és területi egység szerinti megbontását a 26. táblázat tartalmazza.

17. ábra

TÉSZ-ek részére folyósított támogatások

Megjegyzés: A véglegesen és előzetesen elismert TÉSZ-ek adatait együttesen tartalmazza az ábra.

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján

A TÉSZ-ek támogatása Magyarországon 2006-ban és 2007-ben*

Régió, megye	Elnyert támogatás, millió Ft		ebből:							
	2006	2007	feldolgozó ipari támogatás, millió Ft		működési alap támogatása, millió Ft		működési támogatás, millió Ft		beruházási támogatás, millió Ft	
			2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007
Pest	385,1	126,5	0,0	0,0	40,9	41,4	48,1	38,7	296,1	46,5
Közép-Magyarország	385,1	126,5	0,0	0,0	40,9	41,4	48,1	38,7	296,1	46,5
Fejér	140,0	25,0	1,7	0,0	0,0	0,0	0,0	10,4	138,3	14,6
Komárom-Esztergom**	2,2	24,7	2,2	24,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Közép-Dunántúl	142,2	49,7	3,9	24,7	0,0	0,0	0,0	10,4	138,3	14,6
Győr-Moson-Sopron	51,8	142,6	0,0	0,0	0,0	0,0	20,8	6,1	31,0	136,5
Zala	8,2	9,3	0,0	0,0	0,0	0,0	6,7	9,0	1,5	0,3
Nyugat-Dunántúl	60,0	151,9	0,0	0,0	0,0	0,0	27,5	15,1	32,5	136,7
Batonya	25,4	6,5	3,4	0,0	0,0	0,0	17,1	6,5	4,9	0,0
Somogy	22,3	69,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	13,7	22,3	55,4
Dél-Dunántúl	47,7	75,7	3,4	0,0	0,0	0,0	17,1	20,3	27,2	55,4
Borsod-Abaúj-Zemplén	9,3	17,1	0,0	0,0	0,0	0,0	7,0	16,0	2,4	1,1
Heves	14,6	264,3	0,0	0,0	0,0	0,0	11,4	14,3	3,2	250,0
Észak-Magyarország	24,0	281,4	0,0	0,0	0,0	0,0	18,4	30,3	5,6	251,1
Hajdú-Bihar	116,7	312,7	37,5	91,9	9,1	2,6	56,2	41,0	13,9	177,3
Jász-Nagykun-Szolnok	94,1	62,8	32,5	26,7	0,0	12,0	42,9	24,1	18,7	0,0
Szabolcs-Szatmár-Bereg	347,5	627,0	84,8	157,2	74,5	78,1	123,9	113,6	64,3	278,0
Észak-Alföld	558,3	1 002,5	154,8	275,9	83,6	92,6	223,0	178,7	96,9	455,3
Bács-Kiskun	597,5	724,3	86,0	125,8	0,0	0,0	156,2	88,0	355,3	510,5
Békés	724,3	748,6	551,3	654,3	47,3	51,5	49,3	34,8	76,5	7,9
Csongrád	297,2	775,3	0,1	0,0	222,1	233,8	43,7	71,2	31,3	470,3
Dél-Alföld	1 619,1	2 248,1	637,3	780,2	269,4	285,2	249,3	194,0	463,0	988,7
Ország összesen	2 836,3	3 935,8	799,5	1 080,7	393,8	419,2	583,3	487,5	1 059,7	1 948,4

* A véglegesen és előzetesen elismert TÉSZ-ek adatait együttesen tartalmazza a táblázat.

** A Komárom-Esztergom megyében található TÉSZ elismerését 2007. június 30-i hatállyal visszavonta az FVM.

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján

2.3.5. A termelők elvárásai az általuk létrehozott szervezettel szemben

A tagi elvárásokat két magyarországi TÉSZ-nél elvégzett kutatás alapján vázoljuk¹¹. Az eredmények a vizsgálatok esettanulmány jellege miatt **nem általánosíthatók az összes TÉSZ-re**, ennek ellenére a két eltérő méretű, a Homokhátságon működő, jellemzően zöldségtermelést koordináló TÉSZ tagjainak gyakorlati válaszait mindenestre elgondolkodtatónak tartjuk.

A szervezetbe történő belépés legfőbb indoka az **értékesítés biztonsága** volt. A második legfontosabb motivációs tényező a **termelési kockázat csökkentése**, a harmadik helyen szerepelt az **inputanyagok közös beszerzésének az igénye**. Közepesnél fontosabb motivációs szerepet játszott a termelés koordinálása a piaci igények szerint, valamint a közösséghez való tartozás igénye is. A természetéstechnológiai szaktanácsadás lehetősége a közepesnél kevésbé fontos indokot játszott a belépéskor. Meglepő, hogy az értékesítési árak kiszámíthatósága csak a 7. motivációs tényező. A környezetbarát termesztési módszerek alkalmazásának lehetősége pedig éppen csak megelőzte az adózási, számviteli tanácsadás igényét (27. táblázat).

27. táblázat

A szövetkezetbe történő belépés indokai

Rang-sor	Motivációs indok	Átlag	Szórás	Relatív szórás	Elem-szám
1.	Értékesítés biztonsága	5,67	1,45	0,26	55
2.	Termelési kockázat csökkenése	4,63	1,83	0,39	52
3.	Inputanyagok közös beszerzése	4,56	1,86	0,41	52
4.	Termelés koordinálása a piaci igények szerint	4,38	2,02	0,46	53
5.	Közösséghez való tartozás igénye	4,30	2,04	0,48	53
6.	Termesztéstechnológiai szaktanácsadás	3,87	1,93	0,50	53
7.	Értékesítési árak kiszámíthatósága	3,77	1,88	0,50	53
8.	Környezetbarát termesztési módszerek alkalmazása	3,58	1,92	0,54	52
9.	Adózási, számviteli tanácsadás	3,48	2,09	0,60	52

Forrás: Dudás és Takácsné (2009)

A TÉSZ-en keresztül értékesítés indokait Bakucs et al. (2008) MÓRAKERT Szövetkezetnél, valamint Dudás (2009b) ZÖLD-TERMÉK Szövetkezetnél kapott eredményei alapján értékeltük. A két szövetkezetnél kapott eredmények azt mutatják, hogy egy TÉSZ a termelő számára is megfelelő mennyiségű áru átvételével, a beszállításkor mutatott rugalmasságával, a megbízhatóságával és a pozitív személyes kapcsolatok meglétével tudja ösztönözni a tagjait a TÉSZ-en keresztüli értékesítésre. A rugalmas és gyors fizetési feltételek és az érvényes szerződések megléte a tagok számára további ösztönző tényezők lehetnek. Az előbbi tényezőknél kevésbé fontos motiváló tényező az ár és a TÉSZ által nyújtott szolgáltatások.

Amíg Nyugat-Európa több országában a TÉSZ-ek meghatározó szerepet töltenek be a termékpálya koordinálásában (értékesített termékek mennyisége alapján), addig Kelet-Európában, ezen belül Magyarországon is alacsony a piaci részesedésük. Az együttműködési hajlandóság alacsony szintjének egyik lehetséges oka a **bizalom hiányára vezethető vissza**.

¹¹ Bakucs et al. (2007, 2008) a Mórakert Szövetkezetet vizsgálta meg, míg Dudás (2009a, 2009b), Dudás és Fertő (2009), valamint Dudás és Takácsné (2009) a ZÖLD-TERMÉK Szövetkezet Hansen et al. (2002) módszere alapján.

Az említett kutatások szerint a bizalom meghatározó szerepet tölt be a csoportkohézió kialakulásában. Ezen belül az érzelmi alapú bizalom gyakorol nagyobb hatást a csoportkohézióra szemben a racionális alapú bizalommal. Megállapították, hogy a csoportkohézió pozitív hatással van a tagság teljesítményére és elégedettségére. Továbbá a tagok teljesítményére és elégedettségére is **az érzelmi alapú bizalom gyakorol nagyobb hatást** szemben a racionális alapú bizalommal.

A TÉSZ-en keresztüli értékesítés legfontosabb motiváló tényezői között szerepelt a **megbízhatóság** és a személyes kapcsolatok szerepe is. A megbízhatóság nem egyenlő a bizalommal, ugyanakkor megléte erősíti a bizalom szerepét, emellett a pozitív személyes kapcsolatok is segítik a bizalom erősödését. Az érzelmi alapú bizalom nagyobb hatása arra utal, hogy a szövetkezés, együttműködés érzelmi alapjai jelenleg erősebbek, mint a szövetkezés kézzel fogható gazdasági eredményei.

A bizalom kialakulásához szükséges, hogy mind a bizalmat adó, mind a bizalmat elnyerő fél tulajdonságai alkalmassá tegyék őket arra, hogy a bizalom kialakuljon közöttük. A bizalmat adó partnert fontos, hogy jellemezze a bizalomra való hajlandóság, emellett a bizalmat kapó félnek rendelkeznie kell a bizalomra méltóság tulajdonságával, azaz megfelelő készségekkel, jóindulattal kell rendelkeznie, valamint a saját céljait össze kell egyeztetnie a kapcsolat által meghatározott közös célokkal (Nagy - Schubert, 2007).

A gyakorlatban fontos, hogy meghatározzuk, melyek azok a tényezők, amelyek befolyásolják és erősíthetik a bizalom szerepét. Fontos, hogy a TÉSZ vezetése betartsa az adott szavát a berendelt áru mennyiségében, minőségi követelményeiben és annak átvételi árában. Ugyanakkor a tagnak is vállalnia kell a megbeszélte áru megfelelő mennyiségben és minőségben történő beszállítását is. Abban az esetben, ha valamilyen probléma merül fel a beszállítással kapcsolatban (mennyiség, minőség, időpont, ár), akkor mindenképpen szükséges azt a feleknek egymás felé jelezni, hiszen **a kölcsönös érdekek alapján a megoldásra törekvés elősegíti az együttműködést**. Az együttműködésben nyert pozitív tapasztalat elősegíti a bizalom kialakulását. A pozitív tapasztalatok hatására a felek megbízható partnereként kezelik egymást, ami a megbízhatóságot erősíti.

2.3.6. A termelői szerveződések fejlődését gátló tényezők

A fejlődést gátló okok sokfélék, és leggyakrabban egymással szorosan összefüggő tényezőkről van szó. **A TÉSZ-ek megerősödését jelentősen nehezíti a nagybani piacokon folyó fekete-kereskedelem**. Bár a nagybani piacok jelentősége általában csökken, minálunk még mindig fontos áruelosztó, terjesztő és információforrás szerepük van (Erdész et al., 2009). A Budapesti Nagybani Piac egymaga kb. 30-35%-kal részesedik a friss zöldség-gyümölcs forgalomból. A nagybani piacokon a gyakorlatban gyakran számla nélkül történik az értékesítés, eredet és minőségvizsgálat nélkül kerül forgalomba az áru. Az átláthatatlan kereskedelem ellen nem történik fellépés, ezért a „nepperek” szabadon dolgozhatnak (Popp et al., 2008). **A TÉSZ-eknek a fekete-kereskedelemmel szemben a szabályokat** (adózás, számvitel, minőség, élelmiszerbiztonság, munkaügy stb.) **betartva kell versenyezni**, ez igen erős versenyhátrányt jelent. Ami különösen sajnálatos: gyakran a TÉSZ tag termelők is a nagybani piacok adta „szabad kereskedelmet” választják pillanatnyi haszonszerzés reményében, így végül önmaguk ellenségeként tevékenykednek.

A TÉSZ-ek egyik legfontosabb kereskedelmi partnerei az **üzletláncok**. A friss piaci értékesítésben a nagykereskedők felé történő TÉSZ értékesítés aránya 42%, az üzletláncok részesedése 48%. Az együttműködés az üzletláncokkal azonban számos nehézséggel jár: az áruházak sok esetben erőfölényüket kihasználva hosszú fizetési határidőket szabnak meg, és nyomott árakat érvényesítenek. A kilistázástól való félelmek miatt a TÉSZ-ek nem tesznek feljelentést. Az áruházláncok különböző jogcímenekén kérnek visszatérítéseket a beszállítóktól, amelynek értéke Magyarországon

2008-ban akár 19% körül alakult (Popp et al., 2008). A **pénzügyi visszatérítési rendszer** jellemzően a polcpénzt, a különböző marketing hozzájárulásokat és a kötelező akcióztatást foglalja magába (Kartali, 2009). A hosszú fizetési határidők miatt a TЭСZ-ek számára jelentős nehézséget okoz a **forgóeszköz finanszírozás** is, egyrészt mert a bankok hitelezési hajlandósága alacsony, másrészt mert a hitelkamat jelentős költségtényező.

A 2005. évi CLXIV törvény (kereskedelmi törvény) alapján az Országos Kereskedelmi Szövetség kidolgozta a **Kereskedelmi Etikai Kódexet**, amelyet 2006. július 4-én írtak alá a szakmai érdekképviseltek, valamint a legnagyobb üzletláncok. A kódex azonban nem szankcionál, megsértéséről mindenki beszél, de a Gazdasági Versenyhivatalhoz (GVH) bejelentés még nem érkezett. A beszállítók jogi úton nem mernek a kereskedelmi láncokkal szemben fellépni, együttműködési kísérlet esetén pedig azonnal a kartellezés gyanújába keverednek (Erdész et al., 2009).

A TЭСZ-ek véleménye szerint a hazánkba beérkező import élelmiszerek hatósági ellenőrzése az exportáruinkhoz képest kevésbé következetes és szigorú, pedig az azonos elbírálás az egyenlő versenyhely miatt is fontos lenne.

Komoly problémát jelent a kertészetben, így a TЭСZ-eknél is az időszakos **foglalkoztatás** kérdése (idénymunka). Az alkalmi munkavállalói könyv nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, mert az alkalmi munkavégzés időkorlátja miatt nem volt alkalmas a mezőgazdasági szezonmunka legalizálására (Popp et al., 2008).

Megemlítendő, hogy a 2010. április 1-jén hatályba lépett új szabályozás (2009. évi CLII. törvény az egyszerűsített foglalkoztatásról) megszüntette az alkalmi munkavállalói könyvet, ennek ellenére az egyszerűsített foglalkoztatás feltételeinek adminisztrációs terhei tovább bonyolódtek. A kertészetben a termelés magas kézimunka igénye, míg a TЭСZ-eknél a „post harvest” tevékenységek munkacsúcsai teszik szükségessé az alkalmi (és időszakos) foglalkoztatást.

2009-ben a TЭСZ-ekbe vetett termelői bizalom erőssége gyengült, ami elsősorban több addig sikeresen működő TЭСZ fizetési nehézségével is magyarázható. A termékeik ellenértékéhez hozzá nem jutó TЭСZ tagok egyéb értékesítési lehetőségeket (másik TЭСZ, felvásárlók, nagybani piac) kerestek. Az addig koordinált termelők egy része újra szabályozatlanul termel.

Magyarországon a TЭСZ tagok kevésbé érzik magukénak a TЭСZ-t jellemzően a szövetkezeti forma és a nagy taglétszámnak (2007-ben 376 tagja volt átlagosan egy szövetkezeti formában működő TЭСZ-nek) köszönhető alacsony tulajdoni hányad miatt. A Kft. alapú TЭСZ esetén a nagyobb volumenben termelők nagyobb tulajdoni részesedés megszerzésével jobban tudják befolyásolni a TЭСZ működésének irányvonalát, jobban érvényesülnek a tulajdonosi érdekek. A szövetkezeti formán belül az egy tag - egy szavazat elv minden termelőt azonos döntési joggal ruház fel, azt is aki minimális forgalmat, azt is aki több tíz millió forintot forgalmat bonyolít le a TЭСZ-en keresztül, pedig a céljaik között jelentős eltérés mutatkozhat.

2009-ben nem hagyható figyelmen kívül, hogy a **pénzügyi- és gazdasági válság** mind a zöldség-gyümölcs szektorra, mind a TЭСZ-ek működésére negatív hatást gyakorolt. A lakosság zöldség-gyümölcs fogyasztásának csökkenő mennyisége mellett a fogyasztói árak is csökkentek, ami miatt a termelők bevétele is lecsökkent. A termelők egy csoportja ezért újra visszatért a nagybani piacokra (a TЭСZ helyett), ahol számla nélkül is értékesíthetnek, minőségi tanúsítványok nélkül. Így a TЭСZ-ek lehetőségei is romlottak az árak stabilizálásában.

További gátló tényezőt jelent, hogy egyes TЭСZ-ek a lehetőségeihez képest túlzott beruházásokat hajtott végre jelentős hitellel az elmúlt években, aminek törlesztő részleteit és kamatait nehéz kigazdálkodniuk. A forint gyengülése pedig a devizában felvett hitelek terét tovább növelte.

Összefoglalás

Hazánk mezőgazdaságában a korábban létező, de a rendszerváltással megszűnt termelési integrációk helyett igazán ütőképes és átfogó integrálásra képes termelői szerveződések kiépülése vontatottan halad, annak ellenére, hogy az agrárpolitika szinte folyamatosan ösztönözi, segíti. E kiadványunk elsődleges célja, hogy átfogó képet adjon a termelő csoportok és a zöldség-gyümölcs ágazat termelői szervezetei révén jelentkező új integrációs folyamatokról, az említett szervezeteknek a mezőgazdaságban betöltött szerepéről, továbbá összegezze a „szakmai közvélemény” álláspontját abban a tekintetben, hogy milyen tényezők segítik, illetve gátolják a termelői szerveződéseknek a fejlődését, gyarapodását.

A számszerű információk a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól (a szervezetek éves jelentései), a Cégbíróságtól (éves beszámolók) és az EU különböző adatközléseiből származnak. Ugyan a legfrissebb adatok megszerzésére törekedtünk, törekvésünk csak részben járt sikerrel.

A tanulmány két nagyobb szerkezeti egységből áll. Az elsőben a termelői csoportokat tárgyaljuk, a másodikban pedig a zöldség-gyümölcs ágazat szervezeteit. A termelői csoportokkal és termelői szervezetekkel kapcsolatos uniós és hazai jogi szabályozást is áttekintettük, és ezekről a szükséges mértékig vázlatos áttekintést közlünk. A hazai szabályozásban az elismerésre és a működésre vonatkozó szabályokat kiemelten kezeltük. A szerveződések gazdasági súlyát több mutatóval, elsősorban a szervezeteken keresztül forgalmazott termékek (mennyiségben, illetve értékben kifejezett) arányával számszerűsítettük.

A legújabb jogi szabályozás a zöldség-gyümölcs ágazat termelői szerveződései tekintetében a megszokottak helyett új elnevezéseket használ, ezek: a „zöldség-gyümölcs termelői csoport” és „termelői szervezet” elnevezések. A „termelői szervezet” úgy tekinthető, mint a korábbi „véglegesen elismert TÉSZ” szinonimája, a „zöldség-gyümölcs termelői csoport” pedig az „előzetesen elismert TÉSZ”. A két szervezet működésében az érdemi különbség, hogy a „termelői szervezet”, **a TÉSZ csak a szakminisztérium által elfogadott működési** programja finanszírozásához kaphat támogatást (például környezetvédelmi fejlesztésekhez). A „zöldség-gyümölcs termelői csoport” jogosult fejlesztési támogatásra, de emellett úgynevezett működési támogatást is kaphat, lényegében az egyéb termelői csoportok támogatási logikája szerint (az árbevétel arányában, csökkenő mértékben). A tagok természetesen – mindkét együttműködési formánál – jogosultak fejlesztési támogatásra és egyéb támogatásokra is (más termelőkhöz képest esetenként előnyösebb feltételekkel).

A legutóbbi szabályozás módosítás új eleme az is, hogy a termelői csoportok esetében bevezette az úgynevezett **minősített elismerés** rendszerét, amely azoknak a csoportoknak kínál egy újabb ciklusra működési támogatásra lehetőséget, melyek már „kifutnak” a mostani rendszerből. Ezek a csoportok csak akkor számíthatnak a minősített elismerésre, ha a **növekedés rendeletben megfogalmazott három követelményéből**, feltételéből (egyesülés más csoporttal, a taglétszám-, illetve az értékesítési volumen meghatározott mértékű növelése) legalább egyet teljesítenek.

Megállapítások, következtetések a termelői csoportok vonatkozásában

1. Az Európai Unióhoz újonnan csatlakozott tizenkét tagországban – átmeneti intézkedésként – lehetséges a termelői csoportok létrehozásának és működésének támogatása 2007-2013 közötti tervidőszakban is. Ezt a lehetőséget – a vidékfejlesztési tervekben lefektetettek alapján – Litvánia kivételével valamennyien ki is használják, az EMVA forrásainak 0,24-2,46 százalékát tervezték erre az intézkedésre. E tekintetben **Magyarország a rangsor harmadik helyét foglalja el (1,36%)**, de másik három országhoz képest (Románia, Észtország és Szlovákia) nem jelentős különbséggel. A tervezett támogatási összegekből **2008 végéig Magyarországon történt a legnagyobb összegű kifizetés** (12,3 millió euró), kétszer annyi, mint az utána következő Lengyelországban (5,3 millió euró).
2. Az NVT keretében meghirdetett, a termelői csoportok megalakulásának és működésének támogatására irányuló intézkedés iránt **kezdetben mérsékelt volt az érdeklődés** (2004-ben csupán 9 db kérelem érkezett be). 2005-ben jelentősen megnőtt a támogatást igénylő szervezetek száma (155 új kérelem), amely lendület 2006-ra alábbhagyott (59 új kérelem). 2007-ben új támogatási kérelmeket már nem lehetett benyújtani, a korábban beérkezett (áthúzódó) elbírálásokkal az év végéig összesen **234 termelői csoport támogatására nyílt lehetőség**.
3. Az ÚMVP hétéves (2007-2013) céljai között 300 termelői csoport támogatása szerepel, amelynek egyharmada új szerveződés lenne. A meghirdetett új intézkedés révén 2007-ben 28, 2008-ban 22 (két év alatt összesen 50) támogatási kérelem érkezett az MVH-hoz, ebből mindössze hármat utasítottak el. Ennek megfelelően **a támogatásban részesíthető csoportok száma 252-re emelkedett 2008-ban** (közülük 244 csoport igényelt támogatást).
4. A támogatásban részesülő csoportok közel **60%-a a növénytermesztési főágazatban** tevékenykedik. Számarányukat tekintve **az összes termelői csoport mintegy harmada a gabona ágazat részese**, őket a rangsorban a baromfitartók (15-16%), az olajosnövény termesztők (12-13%), majd a sertéstartók (10-11%) követik. Ezek együttesen a termelői csoportok közel háromnegyed részét adják.
5. Az **átlagos taglétszám – amely egyébként három év alatt mintegy 8%-kal növekedett** – a növénytermelésben magasabb. 2008-ban az átlagos taglétszám a növénytermelésben 102 termelő volt (ebből természetes személy 87 fő), az állattenyésztésben 45 termelő (ebből természetes személy 38 fő).
6. A termelői csoportok – a tej ágazat kivételével – folyamatosan, három év alatt átlagosan mintegy 30%-kal növelték a mérleg szerinti nettó árbevételüket. Az árbevétel volumene alapján **öt ágazatcsoport szervezetei kiemelkednek: a tej, a baromfi, a gabona, az olajosnövény és sertés**. Jellemzően ezekben az ágazatokban található a legnagyobb áruforgalmat lebonyolító csoportok is. Az egy csoportra jutó árbevétel általában az állattenyésztési csoportoknál magasabb, kiemelkedik – stagnáló teljesítmény ellenére – **a tej ágazathoz tartozó termelői csoportok átlaga, 6 milliárd forint** körüli összeggel. Az árbevételi átlag a sertés- és olajos növény ágazatban egy és kétmilliárd forint közé esik, **a legtöbb ágazatban azonban félmilliárd forint alatt van**.
7. A csoportok együtt három év átlagában 231 milliárd Ft nettó árbevételt értek el, ehhez átlagosan 3,3 milliárd Ft támogatás társult. Saját tőkéjük 2008-ban összesen 10 milliárd forint volt. Minden ágazatban jelentősek a növekedési tartalékok, hiszen a főbb ágazatok közül **az össztermelésből a gabonafélék 12 százalékát, az olajosnövények 29 százalékát, a tej 31 százalékát, a sertés 22 százalékát forgalmazták termelői csoportok a vizsgált három év átlagában**. A bruttó termelési értékhez képest a növénytermelésben tevékenykedő termelői csoportok áruforgalmazása 12-14%, az állattenyésztésben 20-25%, az egész mezőgazdaságot nézve 17-18% (2006-2008).

8. Milyen pénzügyi adatok jellemzők **egy átlagos termelői csoportra**? A magyar mezőgazdaságban egy átlagos termelői csoport évente egy milliárd forint körüli nettó árbevételt ér el (2008. évi adat), 14 millió Ft támogatást vesz igénybe, ebből működési költségre 5,7 millió forintot fordít. Beruházásra, fejlesztésre pedig 18,7 millió forintot költ.
9. Pénzügyi helyzetük értékelése azt mutatja, hogy az árbevétel arányában **elnyert támogatási összegnek átlagosan 41 százalékát a csoport működtetésére fordítják.**
10. Bár vannak regionális különbségek, de nincs olyan régió, amely minden mutató vonatkozásában egyértelműen kiemelkedne. A csoportok számának területi megoszlása alapján a Dél-Dunántúl (különösen Baranya megye) és a két alföldi régió vezet (kiemelkedik Bács-Kiskun megye). Taglétszám alapján az észak- és a dél-alföldi régiók állnak a mezőny elején, e két régióban található az összes csoporttag több mint fele. A taglétszámon belül érthetően mindenütt a természetes személyek aránya magasabb, a legkisebb arány (72%) Fejér megye esetében jelentkezik. A saját tőke a közép-dunántúli és észak-alföldi csoportoknál a legmagasabb.
11. A „szakmai közvélemény” szerint a csoportalapítást elsősorban a támogatás megszerzése motiválja (ártámogatás és egyéb jogcímeznél a tagsághoz kapcsolódó előnyök)! A csoportos értékesítés révén remélhető **értékesítési biztonság** és a nagybani értékesítésből származó **árelőny** ugyan nem **elhanyagolható, de ma még nem elégséges** ösztönző erő. Pozitív kisugárzása van – a még nem tag termelők felé is – a jól működő csoportnak.
12. A termelői körből az idősebb korcsoportok vonzódnak legkevésbé a csoportokhoz, ők a csoportokat még jobbra a szocializmus időszakának szövetkezeteivel azonosítják. Gyakran visszatartó erő a szervező-irányító személlyel szembeni ellenszenv, csakúgy, mint a piaci szereplők közötti tisztességtelen magatartásról érkező hírek. A csoportok a piac viszonylag új szereplői, megítélésük szerint ez hátrány a kereskedelmi szervezetekkel való üzleti kapcsolatokban. A csoporton kívüli boldogulás keresése mellett szóló érv az illegális kereskedelem lehetősége (számla nélkül, gyors, készpénzes értékesítés), de az is, ha a tagok egy része – a belső szabályokat is megszegve – nem a csoporton keresztül, hanem csoporton kívül, más értékesítési csatornákon értékesít.

Megállapítások, következtetések a zöldség-gyümölcs ágazat termelői szerveződéseivel kapcsolatban

1. Az EU 25 tagállamának átlagában a termelői szervezetek állítják elő a zöldség-gyümölcs-áru mintegy 44 százalékát (a ténylegesen értékesített termékek értékének 36 százalékát), közel **egy millió hektár termőterületről**. Az Európai Bizottság azt tűzte ki célul, hogy **2013-ra 60%-ra növekszik a termelői szervezeteken keresztül forgalmazott zöldség- és gyümölcsfélék mennyisége.**
2. A termelői szervezetek áruforgalmazásának aránya az összes termeléshez képest az egyes tagországokban nagyon különböző. Magyarország az EU 25 tagországa között 16-18 százalékos forgalmi részesedésével **az alsó negyedben (a 16. helyen) található**, messze elmaradva az élbolytól (Belgium, Hollandia, Írország), ahol ezeknek a szervezetek az áruforgalmazási részesedése 80-90% körüli! Az új tagországok (EU 10) között elsősorban Magyarországon és Lengyelországban lehetnek fontosak a termelői szervezetek, hiszen az új tagok között ez a két legjelentősebb zöldség-gyümölcs termeléssel rendelkező ország.
3. A legnagyobb átlagos kibocsátással (108,4 millió euró, mintegy 28 milliárd Ft) a holland TÉSZ-ek rendelkeznek, ezek **a magyar átlagnál ötvenszer nagyobbak!** A hollandoktól jelentősen elmaradva a belga TÉSZ-ek következnek 42,5 millió euróval. Az új tagországok szervezetei jóval kisebbek, különösen a lengyeleké (kevesebb, mint egy millió euró a kibocsátási átlag).

4. Magyarországon 2008-ban (január elsejei állapot) **11 termelői szervezet** (véglegesen elismert TÉSZ) és **47 zöldség-gyümölcs termelői csoport** (előzetes elismerést TÉSZ) működött, közülük 9 Kft formában, a többség szövetkezetként, döntő többségük a két alföldi régióban tevékenykedik. 2007. évi nettó árbevételük 43 milliárd Ft volt, amiből közel 29,5 milliárd forinttal részesedett a támogatható tagi áru értéke. Közel 20 ezer termelő áruforgalmazását koordinálják (35 ezer hektár termőterületről, aminek mintegy közel kétharmada gyümölcsös), taglétszámuk 97%-a természetes személy.
5. A TÉSZ-ek által koordinált **termőterület három negyede a két alföldi régióban található**. A Dél-Alföldön a zöldségtermő területek (55,2%), az Észak-alföldön a gyümölcstermő területek vannak túlsúlyban (67,3%). A Dunántúlon Győr-Moson-Sopron megye kivételével kizárólag gyümölcsstermelést koordinálnak a TÉSZ-ek (a gyümölcssterület aránya itt 92,9%). Az áruforgalmazás értéke felől nézve **a dél-alföldi szervezetek teljesítménye kiemelkedő**, hiszen a TÉSZ-ek tagi áruforgalmazásának mintegy 55%-a az övék.
6. Hazánkban az áruforgalmazásukból mintegy **70% a zöldségfélék**, 26% a gyümölcsfélék aránya, a többi pedig gomba. A zöldségfélék 50 százalékát két termék, a paprika és paradicsom adja. A termékek oldaláról nézve az összes **gyümölcsfélék 25 százalékát** (legfontosabb gyümölcs a meggy), **a zöldségfélék 20 százalékát TÉSZ-ek forgalmazzák**.
7. A TÉSZ-ek által értékesített tagi áru értéke 2007-ben megközelítette a 29,5 milliárd Ft-ot. Magyarországon a tagi áru **77%-a friss áruként kerül piacra** (ez kisebb, mint a tagországok átlaga), a feldolgozóipari értékesítés aránya 23%, feldolgozott formában nem értékesítenek árut (a tagországi átlag is csak 3%). A friss áru legnagyobb piacát (Magyarországon közel felét) az áruházláncok jelentik.
8. A TÉSZ-ek támogatására az EU mintegy 610 millió euró pénzügyi forrást ad évente (működési alapok támogatása, 2005. évi adat), ebből **Magyarország csupán 0,3%-kal részesedik**. A hazai TÉSZ-ek 2007-ben 3,9 milliárd Ft támogatást kaptak, ebből 1,9 milliárd Ft beruházási támogatás volt.
9. A nem teljes körű felmérésünk szerint a termelők számára **az értékesítés biztonsága**, a termelési kockázat csökkentése és az inputanyagok közös beszerzéséből származó előny a legfontosabb motiváló tényezők a TÉSZ-hez történő csatlakozásban.
10. A szervezet elsősorban a termelő számára is megfelelő mennyiségű áru átvételével, a beszállításkor tanúsított rugalmassággal, a megbízhatósággal és a pozitív személyes kapcsolattal képes **ösztönözni tagjait** a TÉSZ-en keresztüli értékesítésre. Rendkívül fontos az átvett áru értékének rugalmas és gyors kifizetése, a szervezet által (szerződésben) vállalt egyéb feltételek teljesítése is. A TÉSZ által nyújtott szolgáltatások ma még – talán azért is, mert még nem túl széleskörű szolgáltatásokról van szó – kevésbé fontosak a tagok számára. A szervezetek vezetése pedig azt nehezíti tagjaikkal szemben, hogy a tagok egy része gyakran minimális előnyért is más értékesítési csatornákon (pl. nagybani piac) értékesít.
11. A TÉSZ-ek működését, erőpozícióját javíthatják a másodlagos szervezeteik. Ezek a – földrajzi vagy termék alapon létrehozható – **szervezetek magasabb szintű együttműködésekhez vezethetnek**, amennyiben a kereskedelem közös szervezése a fő mozgató rugó. Kétségtelen, a TÉSZ-ek között is kitapintható bizalmatlanság, valamint a meglévő értékesítési csatornák elvesztésétől való félelem **nem kedvez** a másodlagos szerveződések terjedésének.

A vázolt tények is azt mutatják, hogy termelők szervezettségével messze nem lehetünk elégedettek. A szerveződések fejlesztésében a működő szerveződésekén túl a szakminisztériumra, a mezőgazdasági érdekképviselőkre és magukra a termelőkre is sok és sokféle feladat (meggyőzés-felvilágosítás, ösztönzés a támogatási rendszeren keresztül, a jogi szabályozásban egyszerűsítés, szaktanácsadási rendszer célirányos fejlesztése) hárul.

Irodalomjegyzék

1. Agriculture in the European Union - Statistical and Economic Information 2008 (2009): European Union Directorate-General for Agriculture and Rural Development.
2. Bakucs, L. Z. – Fertő, I. – Szabó, G. G. (2007): The impact of trust on cooperative membership performance and satisfaction in the Hungarian Horticulture. Studies on the Agricultural and Food Sector in Central and Eastern Europe. Volume 44 382-392. pp.
3. Bakucs, L. Z. – Fertő, I. – Szabó, G. G. (2008): Mórakert Cooperative: A successful case of linking small farmers to markets for horticultural produce. In: Csáki, Cs. – Forgács, Cs. (szerk.): Restructuring Market Relations in Food and Agriculture of Central and Eastern Europe: Impacts upon Small Farmers. Budapest: Agroinform Kiadó, 207-249. pp.
4. Banaszak, I. – Beckmann, V. (2008): New Modes of Governance of Cooperative Arrangements in Agricultural Markets. The Case of Polish Producer Groups.
<http://www.ernac.life.ku.dk/Library.aspx> [2009.07.06]
5. Banaszak, I. (2008): Determinants of Successful Cooperation in Agricultural Markets: Evidence from Producer Groups in Poland. In: Strategy and Governance of Networks. Cooperatives, Franchising, and Strategic Alliances. Physica-Verlag HD, 13-26. pp.
6. Bruynis, C. L. – Goldsmith, P. – Hahn D. E. – Taylor W. J. (2001): Critical Success Factors for Emerging Agricultural Marketing Cooperatives. Journal of Cooperation, No. 16. 14-24. pp.
7. Dorgai, L. (szerk.) (2005): Termelői szerveződések, termelői csoportok a mezőgazdaságban. Agrárgazdasági Tanulmányok. AKI. 2005. 4. sz. 106 p.
8. Dudás, Gy. (2009a): A Termelői Értékesítő Szervezetek (TÉSZ) lehetőségei a zöldség-gyümölcs termelők koordinálásában a ZÖLD-TERMÉK Szövetkezet példáján keresztül. PhD értekezés, Gödöllő. 185 p.
9. Dudás, Gy. (2009b): A TÉSZ-en keresztüli értékesítést motiváló tényezők és körülmények. Gazdálkodás, 53 (5) 404-412. pp.
10. Dudás, Gy. – Fertő, I. (2009): The effect of trust on the performance and satisfaction of co-operative members at the 'ZÖLD-TERMÉK' Producer Organization. Gazdálkodás, 23. külöнкиadás (English special edition), 49-55. pp.
11. Dudás, Gy. – Takács-György, K. (2009): Motivation factors for joining fruit and vegetable Producer Organizations (PO) from growers' viewpoint. Hungarian Agricultural Research, 2009. Vol.18, No.2. June 10-15. pp.
12. Dudás, Gy. (2007): The operation of the Producer Organizations in the fruit and vegetable sector in the European Union. Acta Scientiarum Polonium. Oeconomia. 2007. 6 (3) 23-31. pp.
13. Erdész né – Jankuné Kürthy, Gy. – Kozak, A. - Radócz né Kocsis, T. (2009): A zöldség- és gyümölcságazat helyzete. Agrárgazdasági Tanulmányok. AKI. 2009. 7. sz. 137 p.
14. Erdész né – Padisák, G. (2003): Közös Piaci Rendtartások Hazai Alkalmazása, Zöldség-Gyümölcs. Perfekt Gazdasági Tanácsadó, Oktató és Kiadó Részvénytársaság, 2003. 22-23. pp.
15. Erdész né – Radócz né (2000): A zöldség-gyümölcságazat gazdasági hatékonysága, a versenyképesség változása. Agrárgazdasági Tanulmányok. AKII. 2000. 14. sz. 168 p.

16. Erdészné (2008): A hazai zöldség- és gyümölcságazat fejlődési kilátásai. *Gazdálkodás*, LII. (2) 144-151. pp.
17. Európai Bizottság (2007): Reform of the F&V Sector.
http://ec.europa.eu/agriculture/capreform/fruitveg/infopack_en.pdf
18. Felföldi, J. (2005): Termelői értékesítő szervezetek (TÉSZ) a zöldség-gyümölcs ágazatban. Budapest: Szaktudás Kiadó Ház, 143 p.
19. Fodor, Z. (2003): Zöldség-gyümölcs piacszabályozás az Európai Unióban. Megjelent a „Zöldség-gyümölcs termelői szervezet, TÉSZ továbbképzési program előadásainak gyűjteménye” című Magyar Zöldség-Gyümölcs Szakmaközi Szervezet és Terméktanács kiadványában, Budapest. 28-29. pp.
20. FVM (é.n.): Magyarország SAPARD Terve (2000 - 2006). Budapest.
http://www.fvm.hu/doc/upload/200503/sapard_terv.pdf
21. FVM (2004): Nemzeti Vidékfejlesztési Terv az EMOGA Garanciarészleg Intézkedéseire Magyarország. Végleges változat. Budapest.
22. FVM (2007a): Új Magyarország Vidékfejlesztési Program. Budapest.
23. FVM (2007b): A SAPARD Program ex-post értékelése. Budapest.
24. FVM (2008a): Jelentés Magyarország Nemzeti Vidékfejlesztési Tervének 2007. évi megvalósításáról. Budapest.
25. FVM (2008b): A gyümölcs és zöldségpiachoz kapcsolódó fenntartható működési programokra vonatkozó Nemzeti Stratégia.
http://www.fvm.hu/doc/upload/200904/tesz_nemzeti_strategia.pdf
26. FVM (2009a): JELENTÉS Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program végrehajtásának 2008. évi előrehaladásáról. Budapest.
27. FVM (2009b): Nemzeti Vidékfejlesztési Terv 2004-2006 ex-post értékelése: zárójelentés. Budapest.
28. Hansen, M. H. – Morrow Jr, J. L. – Batista, J. C. (2002): The impact of trust on cooperative membership retention, performance, and satisfaction: an exploratory study. *International Food and Agribusiness Management Review* 5, 41-59. pp.
29. Juhász, A. – Kozak, A. (2009): A magyarországi TÉSZ-ek fenntarthatósági profilja: tanulságok és lehetőségek. AKI Jelentés. 2009. Kézirat
30. Kartali, J. (szerk.) (2009): A hazai élelmiszer-kiskereskedelem struktúrája, különös tekintettel a kistermelők értékesítési lehetőségeire. *Agrárgazdasági Tanulmányok*. AKI. 2009. 2. sz. 138 p.
31. Medina, V. (2005): A magyar zöldség-gyümölcs ágazat vizsgálata és ágazati stratégiájának megfogalmazása. PhD értekezés, Budapest. 181 p.
32. Nagy, J. – Schubert, A. (2007): A bizalom szerepe az üzleti kapcsolatokban. *Budapesti Corvinus Egyetem*. 77. sz. Műhelytanulmány. 25 p.
33. Padisák, G. (2002a): A termelői és értékesítő szervezetek helyzete és jövője Olaszországban. *Kertészet és Szőlészet*, 51. (11) 18-19. pp.

34. Padisák, G. (2002b): Termelői értékesítő szervezetek Dániában és Írországbán. *Kertészet és Szőlészet*, 51. (17) 18-19. pp.
35. Popp, J. – Potori, N. – Udovecz, G. – Csikai, M. (szerk.) (2008): A versenyhelyek javításának lehetőségei a magyar élelmiszer-gazdaságban. Budapest: Szaktudás Kiadó Ház, 164 p.
36. Rural Development in the European Union - Statistical and Economic Information: Report 2008 (2008): European Union Directorate-General for Agriculture and Rural Development.
37. Rural Development in the European Union - Statistical and Economic Information: Report 2009 (2009): European Union Directorate-General for Agriculture and Rural Development.

A témakörhöz kapcsolódó fontosabb jogszabályok

1. 1105/2009. (VII. 6.) Kormány Határozat A DATÉSZ Dél-Alföldi Termelői Értékesítő Szervezetek Kereskedelmi és Szolgáltató Zártkörűen Működő Részvénytársaságnak a zöldség-gyümölcs ágazattal összefüggő tevékenységét elősegítő intézkedések előkészítéséről.
2. 1997. évi CXIV. törvény az agrárgazdaság fejlesztéséről.
3. 2009. évi CLII. törvény az egyszerűsített foglalkoztatásról.
4. Csatlakozási szerződés. A Cseh Köztársaság, az Észt Köztársaság, a Ciprusi Köztársaság, a Lett Köztársaság, a Litván Köztársaság, a Magyar Köztársaság, a Lengyel Köztársaság, a Szlovén Köztársaság és a Szlovák Köztársaság csatlakozásának feltételeiről, valamint az Európai Unió alapját képező szerződések kiigazításáról szóló okmány.
5. A Bizottság 2004. évi 817/2004/EK rendelete (2004. április 29.) az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garanciaalpból (EMOGA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról szóló 1257/1999/EK tanácsi rendelet alkalmazására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról.
6. A Bizottság 2006. évi 1320/2006/EK rendelete (2006. szeptember 5.) az 1698/2005/EK tanácsi rendeletben előírt vidékfejlesztési támogatásra történő átmenet szabályainak megállapításáról.
7. A Bizottság 2007. évi 1580/2007/EK Rendelete (2007. december 21.) a gyümölcs- és zöldség-ágazatban a 2200/96/EK, a 2201/96/EK és az 1182/2007/EK rendeletre vonatkozó végrehajtási szabályok megállapításáról.
8. A Bizottság 2008. évi 590/2008/EK rendelete (2008. június 23.) a gyümölcs- és zöldség-ágazatban a 2200/96/EK, a 2201/96/EK és az 1182/2007/EK tanácsi rendeletre vonatkozó végrehajtási szabályok megállapításáról szóló 1580/2007/EK rendelet módosításáról és e rendeletről való eltérésről.
9. A Tanács 1972. évi 1035/72/EGK rendelete (1972. május 18.) a gyümölcs- és zöldségpiac közös szervezéséről.
10. A Tanács 1996. évi 2200/96/EK rendelete (1996. október 28.) a gyümölcs- és zöldségpiac közös szervezéséről.
11. A Tanács 1996. évi 2201/96/EK rendelete (1996. október 28.) a feldolgozott gyümölcs- és zöldségtermékek piacának közös szervezéséről.
12. A Tanács 1996. évi 2202/96/EK rendelete (1996. október 28.) egyes citrusfélék termelői részére közösségi támogatási rendszer bevezetéséről.
13. A Tanács 1999. évi 1257/1999/EK rendelete (1999. május 17.) az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garanciaalpból (EMOGA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról, valamint egyes rendeletek módosításáról, illetve hatályon kívül helyezéséről.
14. A Tanács 2003. évi 1783/2006/EK rendelete (2003. szeptember 29.) az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garanciaalpból (EMOGA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról szóló 1257/1999/EK rendelet módosításáról.
15. A Tanács 2005. évi 1698/2005/EK rendelete (2005. szeptember 20.) az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról.

16. A Tanács 2007. évi 1182/2007/EK rendelete (2007. szeptember 26.) a gyümölcs- és zöldség-ágazat tekintetében különleges szabályok megállapításáról, a 2001/112/EK és a 2001/113/EK irányelv, valamint a 827/68/EGK, a 2200/96/EK, a 2201/96/EK, a 2826/2000/EK, az 1782/2003/EK és a 318/2006/EK rendelet módosításáról, továbbá a 2202/96/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről.
17. A Tanács 2007. évi 1234/2007/EK rendelete (2007. október 22.) a mezőgazdasági piacok közös szervezésének létrehozásáról, valamint egyes mezőgazdasági termékekre vonatkozó egyedi rendelkezésekről („az egységes közös piacszervezésről szóló rendelet”).
18. A Tanács 2008. évi 361/2008/EK rendelete (2008. április 14.) a mezőgazdasági piacok közös szervezésének létrehozásáról, valamint egyes mezőgazdasági termékekre vonatkozó egyedi rendelkezésekről szóló 1234/2007/EK rendelet (az egységes közös piacszervezéséről szóló rendelet) módosításáról.
19. Az FVM 1999. évi 25/1999. (III. 5.) rendelete a zöldség-, gyümölcsstermelői, értékesítő szervezetekről.
20. Az FVM 2002. évi 85/2002. (IX. 18.) rendelete a termelői csoportokról.
21. Az FVM 2003. évi 120/2003. (XII. 2.) rendelete a zöldség-gyümölcs termelői értékesítő szervezeteket érintő nemzeti szabályozásról.
22. Az FVM 2004. évi 81/2004. (V. 4.) rendelete a termelői csoportokról.
23. Az FVM 2004. évi 133/2004. (IX. 11.) rendelete a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv alapján a központi költségvetés, valamint az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap Garancia Részlege társfinanszírozásában megvalósuló, a termelői csoportok létrehozásához és működtetéséhez nyújtott támogatás igénybevételének részletes szabályairól.
24. Az FVM 2005. évi 6/2005. (I. 24.) rendelete a termelői csoportokról szóló 81/2004. (V. 4.) FVM rendelet módosításáról.
25. Az FVM 2005. évi 42/2005. (IV. 29.) rendelete a termelői csoportokról szóló 81/2004. (V. 4.) FVM rendelet módosításáról.
26. Az FVM 2005. évi 67/2005. (VII. 26.) rendelete a 2004. évi nemzeti hatáskörben nyújtott agrár- és vidékfejlesztési támogatások igénybevételének feltételeiről szóló 25/2004. (III. 3.) FVM rendelet módosításáról.
27. Az FVM 2005. évi 97/2005. (X. 28.) rendelete a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályaival összefüggő egyes földművelésügyi ágazati miniszteri rendeletek módosításáról.
28. Az FVM 2005. évi 111/2005. (XI. 29.) rendelete a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv alapján a központi költségvetés, valamint az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap Garancia Részlege társfinanszírozásában megvalósuló, a termelői csoportok létrehozásához és működtetéséhez nyújtott támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 133/2004. (IX. 11.) FVM rendelet módosításáról.
29. Az FVM 2006. évi 25/2006. (III. 31.) rendelete az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap Garancia Részlegéből finanszírozott egységes területalapú támogatásokhoz kapcsolódó 2006. évi kiegészítő nemzeti támogatás igénybevételével kapcsolatos egyes kérdésekről.

30. Az FVM 2006. évi 47/2006. (VI. 22.) rendelete a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv alapján a központi költségvetés, valamint az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap Garancia Részlege társfinanszírozásában megvalósuló, a termelői csoportok létrehozásához és működéséhez nyújtott támogatás igénybevételeének részletes szabályairól szóló 133/2004. (IX. 11.) FVM rendelet módosításáról.
31. Az FVM 2006. évi 51/2006. (VII. 5.) rendelete a dohánytermeléshez kötött nemzeti támogatási jogosultságról.
32. Az FVM 2007. évi 59/2007. (VII. 10.) rendelete az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a termelői csoportok létrehozásához és működéséhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről.
33. Az FVM 2007. évi 95/2007. (IX. 4.) rendelete a termelői csoportokról szóló 81/2004. (V. 4.) FVM rendelet módosításáról.
34. Az FVM 2008. évi 124/2008. (IX. 19.) rendelete a termelői csoportokról szóló 81/2004. (V. 4.) FVM rendelet módosításáról.
35. Az FVM 2008. évi 19/2008. (II. 19.) rendelete a zöldség-gyümölcs termelői csoportok és termelői szervezetek nemzeti szabályozásáról.
36. Az FVM 2008. évi 79/2008. (VI. 24.) rendelete a zöldség-gyümölcs termelői csoportok és termelői szervezetek nemzeti szabályozásáról szóló 19/2008. (II. 19.) FVM rendelet, valamint a termelői csoportokról szóló 81/2004. (V. 4.) FVM rendelet módosításáról.
37. Az FVM 2009. évi 65/2009. (VI. 4.) rendelete a termelői csoportokról szóló 81/2004. (V. 4.) FVM rendelet módosításáról.
38. Az FVM 2009. évi 67/2009. (VI. 9.) rendelete a zöldség-gyümölcs termelői csoportok és termelői szervezetek nemzeti szabályozásáról.
39. Az FVM 2009. évi 69/2009. (VI. 18.) rendelete a zöldség-gyümölcs termelői szervezetek kiegészítő nemzeti támogatásáról.

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat: A termelői csoportok létrehozásának EMVA forrásból tervezett támogatási aránya az összes intézkedésen belül tagállamonként (2007-2013)	13
2. táblázat: A termelői csoportok területegységre (ha) jutó támogatási összege tagállamonként	14
3. táblázat: A termelői csoportok tagjainak száma és megoszlása termékcsoportok szerint (2006-2008).....	20
4. táblázat: Termelői csoportok mérleg szerinti nettó árbevételének átlaga és annak változása termékcsoportonként (2006-2008).....	22
5. táblázat: A termelői csoportok nettó árbevételének aránya a bruttó termelési értékhez viszonyítva (2006-2008)	23
6. táblázat: Termelői csoportok gazdálkodásának főbb adatai (2006-2008 évek átlaga).....	25
7. táblázat: A termelői csoportok gazdálkodásának főbb mutatói egy csoportra vetítve.....	26
8. táblázat: A termelői csoportok saját tőkéjének átlaga termékcsoportonként (2006-2008)	28
9. táblázat: A TЭСZ-ek száma az Európai Unióban, 2006.....	41
10. táblázat: A TЭСZ-ek zöldség-gyümölcs kibocsátása, 2006	42
11. táblázat: A TЭСZ-ek által koordinált termőterület, 2006	44
12. táblázat: A TЭСZ-ek taglétszáma, 2006	46
13. táblázat: A TЭСZ-ek értékesítési csatornái, 2006	47
14. táblázat: A TЭСZ-ek friss piaci értékesítési csatornái, 2006.....	48
15. táblázat: A működési alapok nagysága és támogatása, 2005	49
16. táblázat: A TЭСZ-ek (előzetesen és véglegesen elismert) főbb jellemzői	52
17. táblázat: A TЭСZ-ek száma és területi megoszlása, 2007.....	55
18. táblázat: A TЭСZ-ek taglétszáma Magyarországon, 2007	56
19. táblázat: A TЭСZ-ek által koordinált termőterület Magyarországon, 2007	57
20. táblázat: A TЭСZ-ek által értékesített tagi áru értéke Magyarországon, 2007.....	58
21. táblázat: A TЭСZ-ek friss piaci értékesítésének iránya Magyarországon, 2007	59
22. táblázat: A TЭСZ-ek friss piaci értékesítési csatornái Magyarországon, 2007	60
23. táblázat: A TЭСZ és a tagok által önállóan értékesített termék értékének ermékcsoportok szerinti összetétele Magyarországon, 2007	61
24. táblázat: A TЭСZ-ek legfontosabb gyümölcs termékei érték alapján Magyarországon, 2007	63
25. táblázat: A TЭСZ-ek legfontosabb zöldségtermékei az érték alapján Magyarországon, 2007	64
26. táblázat: A TЭСZ-ek támogatása Magyarországon 2006-ban és 2007-ben	66
27. táblázat: A szövetkezetbe történő belépés indokai.....	67

Ábrák jegyzéke

1. ábra: A termelői csoportok jogi szabályozása Magyarországon 2004-től	9
2. ábra: Termelői csoportok részére kifizetett támogatás (2004-2008)	16
3. ábra: A támogatott termelői csoportok számának alakulása ágazatonként (2006-2008)	19
4. ábra: A támogatott termelői csoportok számának alakulása termékcsoportonként (2006-2008)	19
5. ábra: A termelői csoportok átlagos taglétszámának alakulása termékcsoportok szerint (2006-2008)	21
6. ábra: A termelői csoportok mérleg szerinti nettó árbevétele termékcsoportonként (2006-2008 évek átlaga)	22
7. ábra: Termelői csoportok által értékesített mennyiség aránya az össztermelésből három év (2006-2008) átlagában	24
8. ábra: Termelői csoportok száma régióként (2006-2008)	29
9. ábra: A saját tőke átlagának alakulása régiók szerint (2006-2008)	29
10. ábra: A nettó árbevétel alakulása régiók szerint három év átlagában (2006-2008)	30
11. ábra: Az elnyert támogatás alakulása régiók szerint (2006-2008)	30
12. ábra: A termelői csoportok földrajzi elhelyezkedése és árbevételük	31
13. ábra: A TÉSZ-ek zöldség-gyümölcs kibocsátásának aránya az EU tagállamaiban, 2006-ban	43
14. ábra: A TÉSZ-ek számának változása Magyarországon	51
15. ábra: A TÉSZ-ek területi elhelyezkedése (2010. január)	53
16. ábra: A TÉSZ-ek zöldség és gyümölcserősejtésből származó nettó árbevétele megyénként, 2007-ben	62
17. ábra: TÉSZ-ek részére folyósított támogatások	65

MELLÉKLETEK

Mellékletek jegyzéke

1. melléklet: A termelői csoportok száma és megoszlása termékcsopontonként (2006-2008).....	88
2. melléklet: A termelői csoportok átlagos taglétszáma és a természetes tagok aránya termékcsoportok szerint (2006-2008).....	89
3. melléklet: A termelői csoportok mérleg szerinti nettó árbevétele termékcsopontonként (2006-2008)	90
4. melléklet: A termelői csoportok áruértékesítése a bruttó termelési értékhez képest termékcsopontonként (2006-2008)	91
5. melléklet: A termelői csoportok termékértékesítése a főbb termékcsoportoknál (2006-2008)	92
6. melléklet: A termelői csoportok gazdálkodásának eredményessége az adózás előtti eredmény alapján (2006-2008).....	93
7. melléklet: A termelői csoportok saját tőkéjének alakulása termékcsoportok, ágazatok szerint (2006-2008)	94
8. melléklet: A termelői csoportok főbb pénzügyi adatai ágazatok, főágazatok szerint (2006 - 2008)	95
9. melléklet: A termelői csoportok főbb adatai megyék és régiók szerint, 2006-2008	96
10. melléklet: A termelői csoportok saját tőkéjének alakulása megyék és régiók szerint (2006-2008)	97
11. melléklet: Egy átlagos termelői csoportok főbb pénzügyi adatai megyék és régiók szerint (2006-2008)	98
12. melléklet: A TÉSZ-ek száma az Európai Unióban (2002, 2004, 2006).....	99
13. melléklet: A TÉSZ-ek zöldség-gyümölcs kibocsátása az Európai Unióban (2002, 2004)	100
14. melléklet: A TÉSZ-ek által koordinált termőterület az Európai Unióban (2002, 2004)	101
15. melléklet: A TÉSZ-ek taglétszáma az Európai Unióban (2002, 2004, 2006)	102
16. melléklet: A TÉSZ-ek értékesítési csatornái az Európai Unióban (2002, 2004).....	103
17. melléklet: A TÉSZ-ek friss piaci értékesítési csatornái az Európai Unióban (2002, 2004).....	104
18. melléklet: A működési alapok támogatása az Európai Unióban (2001, 2003, 2005)	105
19. melléklet: A magyarországi TÉSZ-ek listája (2010. január 14.).....	106
20. melléklet: Az értékesített tagi áru mennyisége Magyarországon (2007).....	110
21. melléklet: Az értékesített friss piaci tagi áru az értékesítés irányai szerint Magyarországon (2007)	111
22. melléklet: A TÉSZ és a tagok által önállóan értékesített termésmennyiség termékcsoportok szerinti összetétele Magyarországon (2007)	112
23. melléklet: A TÉSZ-ek legfontosabb gyümölcs termékei mennyiség alapján Magyarországon (2007)	113
24. melléklet: A TÉSZ-ek legfontosabb zöldség termékei mennyiség alapján Magyarországon (2007)	114

A termelői csoportok száma és megoszlása termékcsopontonként (2006-2008)

Megnevezés	A csoportok					
	száma	megoszlása	száma	megoszlása	száma	megoszlása
	db	%	db	%	db	%
	2006		2007		2008	
Gabona	73	31,9	73	31,2	82	33,6
Olajos növény	27	11,8	27	11,5	31	12,7
Cukorrépa	9	3,9	9	3,8	8	3,3
Dohány	3	1,3	3	1,3	2	0,8
Szója	3	1,3	3	1,3	3	1,2
Burgonya	5	2,2	5	2,1	5	2,0
Szőlő-bor	14	6,1	14	6,0	14	5,7
Növénytermesztésben összesen	134	58,5	134	57,3	145	59,4
Tej	8	3,5	9	3,8	10	4,1
Vágómarha	0	0,0	0	0,0	1	0,4
Sertés	25	10,9	25	10,7	25	10,2
Juh	12	5,2	12	5,1	12	4,9
Baromfi	35	15,3	38	16,2	37	15,2
Nyúl	5	2,2	5	2,1	5	2,0
Méz	8	3,5	9	3,8	7	2,9
Hal	2	0,9	2	0,9	2	0,8
Állattenyésztésben összesen	95	41,5	100	42,7	99	40,6
Mindösszesen	229	100,0	234	100,0	244	100,0

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján

A termelői csoportok átlagos taglétszáma és a természetes tagok aránya termékcsoportok szerint (2006-2008)

Megnevezés	A csoport tagjainak					
	átlagos taglétszám	ebből természetes	átlagos taglétszám	ebből természetes	átlagos taglétszám	ebből természetes
	fő, db	%	fő, db	%	fő, db	%
	2006		2007		2008	
Gabona	68	83,6	70	83,2	76	85,1
Olajos növény	130	72,8	136	74,3	131	76,1
Cukorrépa	33	65,1	34	64,4	34	64,4
Dohány	559	96,8	459	96,4	588	96,5
Szója	44	65,2	49	64,9	50	68,0
Burgonya	108	94,8	121	95,4	128	94,8
Szőlő-bor	190	98,2	175	97,7	166	96,9
<i>Növénytermesztésben összesen</i>	103	85,1	102	84,7	102	85,3
Tej	52	58,9	51	59,0	56	68,8
Vágómarha	-	-	-	-	27	77,8
Sertés	35	83,1	39	81,5	41	81,9
Juh	70	93,5	79	92,5	73	93,8
Baromfi	20	74,6	21	73,1	21	72,1
Nyúl	33	92,2	28	86,4	25	86,2
Méz	121	99,7	104	99,6	128	99,4
Hal	27	77,8	30	78,3	30	78,3
<i>Állattenyésztésben összesen</i>	42	85,6	43	84,0	44	84,5
Mindösszesen	78	85,2	77	84,5	79	85,1

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján

A termelői csoportok mérleg szerinti nettó árbevétele termékcsoportonként (2006-2008)

Megnevezés	Mérleg szerinti nettó árbevétel											
	2006				2007				2008			
	összege (millió Ft)	megoszlása (%)	átlaga (millió Ft /csoport)	ebből tagoktól (%)	összege (millió Ft)	megoszlása (%)	átlaga (millió Ft /csoport)	ebből tagoktól (%)	összege (millió Ft)	megoszlása (%)	átlaga (millió Ft /csoport)	ebből tagoktól (%)
Gabona	38 539	20,0	528	84,3	45 959	19,6	630	83,3	51 133	19,3	624	79,0
Olajos növény	27 913	14,5	1 034	85,9	34 016	14,5	1 260	93,4	44 230	16,7	1 427	91,6
Cukorrépa	7 452	3,9	828	88,3	6 195	2,6	688	86,3	1 788	0,7	224	89,6
Dohány	1 284	0,7	428	75,7	1 388	0,6	463	71,6	1 759	0,7	880	69,9
Szója	1 073	0,6	358	89,3	979	0,4	326	91,4	1 231	0,5	410	98,1
Burgonya	2 249	1,2	450	89,2	3 561	1,5	712	62,8	3 564	1,3	713	54,5
Szőlő-bor	3 618	1,9	258	95,1	3 817	1,6	273	92,6	3 226	1,2	230	93,2
Növénytermesztésben összesen	82 127	42,6	613	85,7	95 914	40,9	716	86,6	106 931	40,4	737	84,1
Tej	47 388	24,6	5 923	89,9	53 812	23,0	5 979	92,5	58 315	22,0	5 832	90,7
Vágómarha	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	422	0,2	422	100,0
Sertés	31 096	16,1	1 244	95,2	33 507	14,3	1 340	94,9	40 230	15,2	1 609	94,0
Juh	2 724	1,4	227	87,6	2 583	1,1	215	87,0	2 980	1,1	248	84,1
Baromfi	26 275	13,6	751	91,6	44 686	19,1	1 176	90,5	51 874	19,6	1 402	87,1
Nyúl	1 688	0,9	338	78,2	1 785	0,8	357	79,3	1 725	0,7	345	77,3
Méz	757	0,4	95	86,5	1 134	0,5	126	81,0	1 212	0,5	173	78,8
Hal	824	0,4	412	85,6	1 043	0,4	522	87,4	969	0,4	484	97,2
Állattenyésztésben összesen	110 751	57,4	1 166	91,5	138 550	59,1	1 385	92,0	157 728	59,6	1 593	90,1
Mindösszesen	192 878	100,0	842	89,0	234 464	100,0	1 002	89,8	264 659	100,0	1 085	87,6

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján

A termelői csoportok áruértékesítése a bruttó termelési értékhez képest termékcsoportonként (2006-2008)

Megnevezés	Bruttó termelési érték**						Termelői csoportok nettó árbevétele						A TCS-ok nettó árbevételeinek aránya a BTÉ-hez viszonyítva, %		
	2006		2007		2008		2006		2007		2008		2006	2007	2008
	meg- oszlása, % millió Ft	áron, millió Ft	meg- oszlása, % millió Ft	áron, millió Ft	meg- oszlása, % millió Ft	áron, millió Ft	meg- oszlása, % millió Ft	áron, millió Ft	meg- oszlása, % millió Ft	áron, millió Ft	meg- oszlása, % millió Ft	áron, millió Ft	meg- oszlása, % millió Ft	áron, millió Ft	meg- oszlása, % millió Ft
	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2008
Gabona	396 767	450 404	35,0	596 504	38,5	38 539	20,0	45 959	19,6	51 133	19,3	9,7	10,2	8,6	
Olajos növény	82 933	126 263	9,8	198 559	12,8	27 913	14,5	34 016	14,5	44 230	16,7	33,7	26,9	22,3	
Cukorrépa	23 286	12 884	1,0	5 270	0,3	7 452	3,9	6 195	2,6	1 788	0,7	32,0	48,1	33,9	
Dohány*	1 123	756	0,1	1 422	0,1	1 284	0,7	1 388	0,6	1 759	0,7	114,3	183,6	123,7	
Szőja	4 372	3 901	0,3	6 235	0,4	1 073	0,6	979	0,4	1 231	0,5	24,5	25,1	19,7	
Burgonya	28 168	35 521	2,8	27 481	1,8	2 249	1,2	3 561	1,5	3 564	1,3	8,0	10,0	13,0	
Szőlő-bor	65 499	80 640	6,3	76 301	4,9	3 618	1,9	3 817	1,6	3 226	1,2	5,5	4,7	4,2	
Növénytermesztés összesen	602 148	710 369	55,2	911 772	58,8	82 127	42,6	95 914	40,9	106 931	40,4	13,6	13,5	11,7	
Tej	115 442	131 988	10,3	148 800	9,6	47 388	24,6	53 812	23,0	58 315	22,0	41,0	40,8	39,2	
Vágómarha	26 966	25 918	2,0	26 529	1,7	0	0,0	0	0,0	422	0,2	0,0	0,0	1,6	
Sertés	181 181	163 500	12,7	174 294	11,2	31 096	16,1	33 507	14,3	40 230	15,2	17,2	20,5	23,1	
Juh	12 637	11 942	0,9	10 759	0,7	2 724	1,4	2 583	1,1	2 980	1,1	21,6	21,6	27,7	
Baromfi (liba, kacsza, pulyka, tojás)	186 731	218 709	17,0	255 187	16,5	26 275	13,6	44 686	19,1	51 874	19,6	14,1	20,4	20,3	
Nyúl	3 862	4 432	0,3	3 325	0,2	1 688	0,9	1 785	0,8	1 725	0,7	43,7	40,3	51,9	
Méz***	12 404	12 404	1,0	12 404	0,8	757	0,4	1 134	0,5	1 212	0,5	6,1	9,1	9,8	
Hal***	7 643	7 643	0,6	7 643	0,5	824	0,4	1 043	0,4	969	0,4	10,8	13,6	12,7	
Allattenyésztés összesen	546 866	576 536	44,8	638 941	41,2	110 751	57,4	138 550	59,1	157 728	59,6	20,3	24,0	24,7	
Mindösszesen	1 149 014	1 286 905	100,0	1 550 713	100,0	192 878	100,0	234 464	100,0	264 659	100,0	16,8	18,2	17,1	

* A dohány esetében a nettó árbevétel rendre nagyobb volt, mint az adott évre vonatkozó bruttó termelési érték, ami valószínűleg az előző évekről maradt készletek értékesítésével magyarázható.

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján, valamint a következők szerint: **A BTÉ adatforrása stADAT, KSH, Mezőgazdaság: éves idősoros adatai. ***A megjelölt termékek BTÉ adatai 2005-re vonatkoznak. Mezőgazdasági Évkönyv 2005. KSH 2006.

A termelői csoportok termékvértékesítése a főbb termékcsoportoknál (2006-2008)

Megnevezés	Értékesített mennyiség, tonna		Változás 2006 = 100%	Termés összesen, tonna (országos)		Tcs. értékesítés aránya az összes termésből*, %				
	2006	2007		2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008
Gabona	1 594 530	1 141 152	2 057 096	129,0	14 467 371	9 653 899	16 841 000	11,0	11,8	12,2
Olajos növény	516 169	459 851	504 800	97,8	1 520 561	1 558 513	2 123 399	33,9	29,5	23,8
Cukorrépa	641 072	569 859	172 600	26,9	2 454 225	1 692 801	573 000	26,1	33,7	30,1
Dohány	8 300	8 213	7 221	87,0	9 145	6 339	9 654	90,8	129,6	74,8
Szója	20 076	11 784	16 772	83,5	85 035	53 982	74 143	23,6	21,8	22,6
Burgonya	36 723	41 822	56 034	152,6	564 443	563 135	684 000	6,5	7,4	8,2
Szőlő-bor	51 306	65 999	81 567	159,0	836 934	862 242	915 378	6,1	7,7	8,9
Tej	494 159	602 188	552 233	111,8	1 795 600	1 793 800	1 792 100	27,5	33,6	30,8
Vágómarha	0	0	1 179	0,0	83 578	88 738	87 563	0,0	0,0	1,3
Sertés	119 426	139 467	154 340	129,2	612 889	643 023	620 442	19,5	21,7	24,9
Juh	4 605	4 156	4 703	102,1	24 366	25 153	24 106	18,9	16,5	19,5
Baromfi	151 441	220 850	199 910	132,0	631 539	615 922	645 470	24,0	35,9	31,0
Nyúl	4 046	3 943	3 665	90,6	12 300	13 484	11 893	32,9	29,2	30,8
Méz	77 322	105 945	1 931	2,5	17 319	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Hal	1 682	2 116	1 576	93,7	20 762	21 384	20 071	8,1	9,9	7,9

* Betakarított termés, megtermelt termék összes mennyisége = 100%

Forrás: stADAT táblák, KSH, és a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján saját szerkesztés

A termelői csoportok gazdálkodásának eredményessége az adózás előtti eredmény alapján (2006-2008)

Megnevezés	Mérték- egység	2006			2007			2008		
		Növény- termesztési profil	Állat- tenyésztési profil	Együtt	Növény- termesztési profil	Állat- tenyésztési profil	Együtt	Növény- termesztési profil	Állat- tenyésztési profil	Együtt
Megnevezés	száma	108	74	182	105	85	190	95	66	161
	aránya	80,6	77,9	79,5	78,4	85,0	81,2	65,5	66,7	66,0
	nyeresége	1 041 228	387 524	1 428 752	1 073 426	683 278	1 756 704	776 573	256 958	1 033 531
	átlagos nyeresége	9 641	5 237	7 850	10 223	8 039	9 246	8 174	3 893	6 419
Megnevezés	árbevétel	64 302 873	59 093 048	123 395 921	76 541 567	125 858 099	202 399 666	79 160 295	89 973 349	169 133 644
	egységnyi árbevételre jutó	1,6	0,7	1,2	1,4	0,5	0,9	1,0	0,3	0,6
	nyereség									
	száma	17	15	32	21	9	30	5	9	14
Veszteségesen gazdálkodó csoportok	aránya	12,7	15,8	14,0	15,7	9,0	12,8	3,4	9,1	5,7
	vesztesége	-124 865	-391 972	-516 837	-200 093	-38 993	-239 086	-143 660	-16 780	-160 440
	átlagos vesztesége	-7 345	-26 131	-16 151	-9 528	-4 333	-7 970	-28 732	-1 864	-11 460
	árbevétel	10 306 622	8 082 965	18 389 587	16 791 639	8 362 637	25 154 276	4 160 776	4 683 394	8 844 170
"Nulla eredményt" realizáló csoportok	egységnyi árbevételre jutó	-1,2	-4,8	-2,8	-1,2	-0,5	-1,0	-3,5	-0,4	-1,8
	veszteség									
	száma	9	6	15	8	6	14	45	24	69
	aránya	6,7	6,3	6,6	6,0	6,0	6,0	31,0	24,2	28,3
A csoportok gazdálkodási eredménye	a nyereség összege	916 363	-4 448	911 915	873 333	644 285	1 517 618	632 913	240 178	873 091
	átlagos nyereség	6 839	-47	3 982	6 517	6 443	6 486	4 219	2 266	3 411
	egységnyi árbevételre jutó	1,2	0,0	0,6	0,9	0,5	0,6	0,6	0,2	0,3
	nyereség									

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján

A termelői csoportok saját tőkéjének alakulása termékcsoportok, ágazatok szerint (2006-2008)

Megnevezés	Saját tőke						A saját tőke változása, 2006 = 100%	Saját tőke átlaga, ezer Ft/csoport		
	2006		2007		2008			2006	2007	2008
	ezer Ft	megoszlás, %	ezer Ft	megoszlás, %	ezer Ft	megoszlás, %				
Gabona	2 702 576	32,3	3 609 639	43,1	3 677 460	35,3	37 022	49 447	44 847	
Olajos növény	1 356 932	16,2	2 118 214	25,3	2 149 031	20,6	50 257	78 452	69 324	
Cukorrépa	258 422	3,1	346 679	4,1	162 631	1,6	28 714	38 520	20 329	
Dohány	70 836	0,8	102 305	1,2	74 940	0,7	23 612	34 102	37 470	
Szója	98 929	1,2	108 205	1,3	115 753	1,1	32 976	36 068	38 584	
Burgonya	-31 320	-0,4	-8 253	-0,1	-83 593	-0,8	-6 264	-1 651	-16 719	
Szőlő-bor	307 930	3,7	328 255	3,9	261 793	2,5	21 995	23 447	18 700	
Növénytermesztés összesen	4 764 305	56,9	4 693 533	56,1	6 358 015	61,1	35 555	32 369	43 848	
Tej	2 104 185	25,1	2 550 852	30,5	2 547 110	24,5	263 023	283 428	254 711	
Sertés	363 105	4,3	493 028	5,9	463 489	4,5	14 524	19 721	18 540	
Juh	118 852	1,4	157 056	1,9	121 357	1,2	9 904	13 088	10 113	
Baromfi	846 870	10,1	1 121 213	13,4	724 700	7,0	24 196	29 506	19 586	
Nyúl	31 624	0,4	34 526	0,4	39 937	0,4	6 325	6 905	7 987	
Méz	121 755	1,5	132 308	1,6	110 835	1,1	15 219	14 701	15 834	
Hal	21 689	0,3	29 409	0,4	44 521	0,4	10 845	14 705	22 261	
Állattenyésztés összesen	3 608 080	43,1	3 678 852	43,9	4 052 094	38,9	37 980	35 037	40 930	
Mindösszesen	8 372 385	100,0	8 372 385	100,0	10 410 109	100,0	36 561	33 490	42 664	

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján

A termelői csoportok főbb pénzügyi adatai ágazatok, főágazatok szerint (2006 - 2008)

Megnevezés	Adózás előtti eredmény, ezer Ft			Nettó árbevétel, ezer Ft			Elnyert támogatás, ezer Ft			ebből: működésre felhasznált, ezer Ft			Beruházási, fejlesztési költség, ezer Ft		
	2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008
Gabona	404 442	576 218	462 354	38 539 373	45 958 707	51 132 873	846 528	968 574	1 125 077	186 544	406 442	451 479	3 001 219	839 147	1 214 774
Olajos növény	332 060	115 084	170 255	27 912 752	34 015 623	44 229 800	526 445	471 207	425 706	296 554	299 581	285 675	2 715 288	77 330	21 986
Cukorrépa	175 051	115 340	31 513	7 451 669	6 194 543	1 788 024	162 840	167 917	96 281	60 199	56 907	33 739	58 151	46 000	2 250
Dohány	-68	12 744	5 588	1 283 632	1 388 036	1 759 250	3 148	0	0	3 148	0	0	1 867	15 000	36
Szója	26 897	4 969	9 983	1 072 847	979 076	1 231 011	49 901	33 235	24 349	1 182	523	0	0	5 800	4 182
Burgonya	23 375	24 151	-75 683	2 249 010	3 561 049	3 564 393	55 506	49 984	42 130	24 203	17 225	13 601	33 161	246 720	126 226
Szőlő-bor	43 585	24 827	28 903	3 618 190	3 817 429	3 225 627	95 297	118 010	90 136	62 148	72 634	62 494	11 030	120 000	1 121 571
Növényter- mesztésben összesen	1 005 342	873 333	632 913	82 127 473	95 914 463	106 930 978	1 739 665	1 808 927	1 803 679	633 978	853 312	846 988	5 820 716	1 349 997	2 491 025
Tej	-304 964	335 709	24 376	47 387 517	53 811 572	58 315 097	174 892	198 358	411 694	33 489	64 037	70 336	630 276	929 700	1 728 120
Sertés	146 030	116 517	84 892	31 095 503	33 506 892	40 229 805	459 035	426 129	346 099	153 993	168 967	161 500	71 828	342 200	87 461
Juh	72 392	48 356	15 577	2 723 695	2 583 166	2 980 398	91 904	103 976	78 111	55 356	62 856	61 109	27 904	109 500	4 820
Baromfi	100 085	109 003	55 834	26 274 970	44 685 765	51 874 181	534 757	687 122	648 572	107 622	138 466	180 170	141 654	587 595	241 511
Nyúl	11 246	31 401	35 247	1 687 978	1 785 076	1 725 400	52 670	62 402	36 344	11 601	21 100	16 216	15 212	32 000	1 034
Méz	11 190	7 001	621	757 271	1 133 918	1 212 304	32 975	23 406	25 059	16 466	12 995	17 339	19 062	89 464	1 651
Hal	-8 273	-3 702	22 800	823 905	1 043 206	968 697	28 486	26 994	25 120	15 679	26 568	25 120	1 065	9 000	7 020
Állatte- nyésztésben összesen	27 706	644 285	240 178	110 750 839	138 549 595	157 728 301	1 374 719	1 528 387	1 588 202	394 206	494 989	532 967	907 001	2 099 459	2 071 617
Mind- összesen	1 033 048	1 517 618	873 091	192 878 312	234 464 058	264 659 279	3 114 384	3 337 314	3 391 881	1 028 184	1 348 301	1 379 955	6 727 717	3 449 456	4 562 642

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján

A termelői csoportok főbb adatai megyék és régiók szerint, 2006-2008

Megnevezés	száma		2006		2007		2008		2006		2007		2008		
	2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008
	tag- létszám, db, fő			tag- létszám, db, fő			tag- létszám, db, fő			tag- létszám, db, fő			tag- létszám, db, fő		
	5	6	7	320	207	237	405	207	207	4 025 747	112 867	104 782	6 731 882	84 021	
Közép-Magyarország	5	6	7	320	207	237	405	207	207	4 025 747	112 867	104 782	6 731 882	84 021	
Fejér	10	10	11	701	569	531	829	569	569	10 830 574	170 425	149 696	55 579 726	358 878	
Komárom-Esztergom	7	7	8	275	220	310	247	220	220	4 999 405	96 147	106 257	6 740 168	109 497	
Veszprém	8	8	8	683	635	706	818	635	635	5 337 376	65 201	92 294	3 349 638	102 830	
Közép-Dunántúl	25	25	27	1 659	1 424	1 484	2 078	1 424	1 424	17 367 355	331 773	348 247	65 669 532	571 205	
Győr-Moson-Sopron	10	10	10	563	404	568	573	404	404	10 122 279	163 975	227 509	10 548 672	136 410	
Vas	4	7	7	98	82	161	171	82	82	1 901 089	75 052	118 942	12 459 536	116 722	
Zala	9	9	11	336	231	353	499	231	231	7 667 474	100 205	193 571	9 959 481	246 037	
Nyugat-Dunántúl	23	26	28	997	717	1 082	1 243	717	717	19 690 842	339 232	540 022	32 967 689	499 169	
Baranya	31	31	28	919	746	957	872	746	746	13 422 312	432 393	370 701	15 586 181	267 512	
Somogy	15	15	13	809	614	743	778	614	614	11 545 049	196 221	202 641	14 643 883	153 823	
Tolna	11	11	16	523	442	559	467	442	442	7 652 964	162 815	196 329	11 162 021	211 004	
Dél-Dunántúl	57	57	57	2 251	1 802	2 259	2 423	1 802	1 802	32 620 325	791 429	769 671	41 392 085	632 339	
Borsod-Abaúj-Zemplén	10	10	14	1 527	1 424	1 200	1 082	1 424	1 424	4 551 925	104 869	117 876	6 428 677	231 554	
Heves	6	6	7	501	380	573	642	380	380	4 562 601	95 369	89 336	5 377 797	82 350	
Nógrád	3	3	3	84	59	135	102	59	59	1 023 641	34 035	30 870	2 525 053	25 995	
Észak-Magyarország	19	19	24	2 112	1 863	1 908	2 350	1 863	1 863	10 138 167	234 273	238 082	14 331 527	339 899	
Hajdú-Bihar	19	19	20	2 169	1 849	2 222	2 411	1 849	1 849	58 284 493	279 163	300 621	29 207 071	253 938	
Jász-Nagykun-Szolnok	18	18	18	1 186	924	1 223	970	1 342	924	10 660 749	290 302	241 387	13 449 070	250 185	
Szabolcs-Szatmár-Bereg	8	9	9	2 246	2 087	2 075	1 907	2 087	2 087	5 462 132	72 691	11 298 911	14 805 995	92 378	
Észak-Alföld	45	46	47	5 601	4 860	5 520	4 759	4 860	4 860	74 407 374	642 156	623 593	57 462 136	596 501	
Bács-Kiskun	26	26	26	2 762	2 567	2 893	2 686	2 567	2 567	12 416 639	287 714	317 183	18 011 292	287 802	
Békés	13	13	14	735	552	734	541	552	552	9 646 002	179 748	12 273 001	13 974 316	203 377	
Csongrád	16	16	14	1 374	1 188	1 475	1 284	1 188	1 188	12 565 861	195 192	13 687 948	14 118 820	177 568	
Dél-Alföld	55	55	54	4 871	4 307	5 102	4 511	4 307	4 307	34 628 502	662 654	712 917	46 104 428	668 747	
Ország összesen	229	234	244	17 811	15 180	17 960	15 173	15 180	15 180	192 878 312	3 114 384	3 337 314	264 659 279	3 391 881	

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján

A termelői csoportok saját tőkéjének alakulása megyék és régiók szerint (2006-2008)

Régió, megye	Saját tőke						A saját tőke változása, 2006 = 100%		A saját tőke átlaga, ezer Ft/csoport			
	2006		2007		2008		2006 = 100%	2007	2008	2006	2007	2008
	ezer Ft	megoszlás, %	ezer Ft	megoszlás, %	ezer Ft	megoszlás, %						
Pest	234 293	2,8	315 284	2,8	372 517	3,6	159,0	46 859	52 547	53 217		
Közép-Magyarország	234 293	2,8	315 284	2,8	372 517	3,6	159,0	46 859	52 547	53 217		
Fejér	238 519	2,8	372 634	3,3	2 526 927	24,2	1059,4	23 852	37 263	229 721		
Komárom-Esztergom	252 013	3,0	242 711	2,2	267 289	2,6	106,1	36 002	34 673	33 411		
Veszprém	152 561	1,8	194 205	1,7	181 486	1,7	119,0	19 070	24 276	22 686		
Közép-Dunántúl	643 093	7,7	809 550	7,3	2 975 702	28,5	462,7	25 724	32 382	110 211		
Győr-Moson-Sopron	92 592	1,1	431 593	3,9	443 890	4,3	479,4	9 259	43 159	44 389		
Vas	69 630	0,8	219 069	2,0	50 689	0,5	72,8	17 408	31 296	7 241		
Zala	198 913	2,4	263 410	2,4	182 331	1,7	91,7	22 101	29 268	16 576		
Nyugat-Dunántúl	361 135	4,3	914 072	8,2	676 910	6,5	187,4	15 702	35 157	24 175		
Baranya	1 143 317	13,7	1 369 821	12,3	1 332 105	12,8	116,5	36 881	44 188	47 575		
Somogy	504 408	6,0	548 628	4,9	415 892	4,0	82,5	33 627	36 575	31 992		
Tolna	448 014	5,4	539 148	4,8	424 468	4,1	94,7	40 729	49 013	26 529		
Dél-Dunántúl	2 095 739	25,0	2 457 597	22,1	2 172 465	20,8	103,7	36 767	43 116	38 113		
Borsod-Abaúj-Zemplén	200 088	2,4	252 424	2,3	246 839	2,4	123,4	20 009	25 242	17 631		
Heves	348 939	4,2	501 768	4,5	510 789	4,9	146,4	58 157	83 628	72 970		
Nógrád	48 202	0,6	-4 475	0,0	-3 560	0,0	-7,4	16 067	-1 492	-1 187		
Észak-Magyarország	597 229	7,1	749 717	6,7	754 068	7,2	126,3	31 433	39 459	31 420		
Hajdú-Bihar	2 333 688	27,9	2 705 906	24,3	559 504	5,4	24,0	122 826	142 416	27 975		
Jász-Nagykun-Szolnok	622 916	7,4	846 711	7,6	875 853	8,4	140,6	34 606	47 040	48 659		
Szabolcs-Szatmár-Bereg	247 511	3,0	443 264	4,0	492 474	4,7	199,0	30 939	49 252	54 719		
Észak-Alföld	3 204 115	38,3	3 995 881	35,9	1 927 831	18,5	60,2	71 203	86 867	41 018		
Bács-Kiskun	427 284	5,1	900 252	8,1	846 988	8,1	198,2	16 434	34 625	32 576		
Békés	412 976	4,9	499 937	4,5	514 577	4,9	124,6	31 767	38 457	36 756		
Csongrád	396 521	4,7	481 146	4,3	185 974	1,8	46,9	24 783	30 072	13 284		
Dél-Alföld	1 236 781	14,8	1 881 335	16,9	1 547 539	14,8	125,1	22 487	34 206	28 658		
Ország összesen	8 372 385	100,0	11 123 436	100,0	10 427 032	100,0	124,5	36 561	47 536	42 734		

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján

Egy átlagos termelői csoportok főbb pénzügyi adatai megyék és régiók szerint (2006-2008)

Régió, megye	Adózás előtti eredmény, ezer Ft/csoport		Nettó árbevétel, ezer Ft/csoport		Einyert támogatás, ezer Ft/csoport		Működésre használt támogatás, ezer Ft/csoport		Beruházási, fejlesztési költség, ezer Ft/csoport					
	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2008			
Pest	4 817	9 862	10 116	856 157	961 697	22 573	17 464	12 003	6 272	9 090	7 058	74 644	667	408
Közép-Magyarország	4 817	9 862	10 116	856 157	961 697	22 573	17 464	12 003	6 272	9 090	7 058	74 644	667	408
Fejér	3 300	5 457	4 424	1 083 057	1 177 488	5 052 702	17 043	14 970	32 625	8 191	8 123	8 427	27 531	5 660
Komárom-Esztergom	21 778	-1 745	5 054	714 201	780 906	842 521	13 735	15 180	13 687	4 737	3 650	3 151	4 493	11 286
Veszprém	10 892	7 239	3 655	192 172	389 256	418 705	8 150	11 537	12 854	2 097	2 079	2 345	3 309	10 425
Közép-Dunántúl	10 903	4 011	4 383	694 694	814 211	2 432 205	13 271	13 930	21 156	5 273	4 937	5 062	13 329	8 760
Győr-Ménfőcsanak-Sopron	7 452	16 190	4 799	1 012 228	1 118 985	1 054 867	16 398	22 751	13 641	3 082	6 292	5 628	33 205	3 500
Vás	12 435	6 653	4 767	475 272	1 643 789	1 779 934	18 763	16 992	16 675	1 343	3 203	7 059	6 129	9 393
Zala	5 720	6 048	3 098	851 942	997 400	905 407	11 134	21 508	22 367	2 915	4 781	5 221	14 224	25 000
Nyugat-Dunántúl	7 640	10 112	4 123	856 124	1 218 191	1 177 417	14 749	20 770	17 827	2 714	4 937	5 825	21 069	12 529
Baranya	3 843	2 105	606	432 978	501 388	556 649	13 948	11 958	9 554	1 662	3 614	3 112	8 328	19 747
Somogy	5 666	4 665	4 129	769 670	868 944	1 126 453	13 081	13 509	11 833	4 973	6 643	7 222	39 198	5 611
Tolna	3 062	-1 134	4 326	695 724	669 868	697 626	14 801	17 848	13 188	885	2 692	2 429	18 811	11 136
Dél-Dunántúl	4 172	2 154	2 454	572 286	630 627	726 177	13 885	13 503	11 094	2 384	4 233	3 858	18 475	14 365
Borsod-Abaúj-Zemplén	5 298	7 369	848	455 193	454 471	459 191	10 487	11 788	16 540	1 917	2 077	3 132	763	13 850
Héves	9 074	6 380	6 366	760 434	895 357	768 257	15 895	14 889	11 764	4 847	8 983	6 374	83 959	9 300
Nógrád	-14 217	-296	-432	341 214	497 864	841 684	11 345	10 290	8 665	1 405	2 411	3 698	225	34
Észak-Magyarország	3 409	5 847	2 298	533 588	600 550	597 147	12 330	12 531	14 162	2 761	4 310	4 148	26 950	10 232
Hajdú-Bihar	-8 963	21 563	1 500	3 067 605	3 390 009	1 460 354	14 693	15 822	12 697	10 189	12 392	8 558	58 346	47 496
Jász-Nagykanizsa-Szolnok	13 743	7 048	6 834	592 264	770 776	747 171	16 128	13 410	13 899	6 934	6 028	8 527	39 101	6 446
Szabolcs-Szatmár-Bereg	8 385	8 954	9 709	682 767	1 255 435	1 645 111	9 086	9 065	10 264	5 818	7 618	6 502	60 465	2 611
Észak-Alföld	3 203	13 416	5 115	1 653 497	1 947 458	1 222 599	14 270	13 556	12 692	8 110	8 968	8 152	51 025	22 651
Bács-Kiskun	2 871	6 508	4 363	477 563	553 796	692 742	11 066	12 199	11 069	3 762	4 738	5 868	22 302	18 636
Békés	-286	3 848	3 146	742 000	944 077	1 008 487	13 827	16 394	14 527	4 138	6 176	7 125	46 810	8 526
Csongrád	2 686	1 564	-1 740	785 366	855 497	998 165	12 200	11 413	12 683	6 106	6 425	5 419	30 441	15 636
Dél-Alföld	2 071	4 441	2 465	629 609	733 812	853 786	12 048	12 962	12 384	4 533	5 569	6 077	30 463	15 373
Ország összesen	4 511	6 486	3 578	842 263	1 001 983	1 084 669	13 600	14 262	13 901	4 490	5 762	5 656	29 379	14 741

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján

A TЭСZ-ek száma az Európai Unióban (2002, 2004, 2006)

Tagállam	2002				2004				2006			
	Véglegesen elismert TЭСZ-ek	Előzetesen elismert TЭСZ-ek	TЭСZ-ek szövetségéi	TЭСZ-ek összesen	Véglegesen elismert TЭСZ-ek	Előzetesen elismert TЭСZ-ek	TЭСZ-ek szövetségéi	TЭСZ-ek összesen	Véglegesen elismert TЭСZ-ek	Előzetesen elismert TЭСZ-ek	TЭСZ-ek szövetségéi	TЭСZ-ek összesen
	db	db	db	db	db	db	db	db	db	db	db	db
Belgium	15	1	2	18	15	1	3	19	18	1	4	23
Csehország	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	8	2	0	10	4	6	0	10
Dánia	5	0	0	5	5	0	0	5	8	0	0	8
Németország	35	3	0	38	35	1	0	36	35	2	0	37
Görögország	117	12	0	129	113	18	0	131	121	28	0	149
Spanyolország	586	61	4	651	610	37	4	651	621	25	3	649
Franciaország	309	29	3	341	314	12	4	330	296	8	3	307
Írország	17	3	0	20	16	0	0	16	8	0	0	8
Olaszország	179	4	5	188	221	28	6	255	260	31	10	301
Ciprus	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	6	6	0	12	7	7	0	14
Magyarország	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	8	93	0	101	7	57	0	64
Málta	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	2	0	0	2	4	0	0	4
Hollandia	14	0	0	14	14	0	0	14	21	0	0	21
Ausztria	5	0	0	5	5	0	0	5	5	0	0	5
Lengyelország	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	7	23	0	30	8	63	0	71
Portugália	37	38	0	75	60	15	0	75	70	7	0	77
Szlovénia	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	0	0	0	0	1	0	0	1
Szlovákia	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	0	0	0	0	2	5	0	7
Finnország	6	0	0	6	6	0	0	6	6	0	0	6
Svédország	7	0	0	7	7	0	0	7	8	0	0	8
Nagy-Britannia	72	0	1	73	75	0	0	75	64	0	1	65
Összesen	1 404	151	15	1 570	1 527	235	17	1 779	1 574	240	21	1 835

Forrás: Saját szerkesztés az Európai Bizottság adatai alapján

A TЭСZ-ek zöldség-gyümölcs kibocsátása az Európai Unióban (2002, 2004)

Tagállam	2002										2004																												
	A TЭСZ-ek zöldség-gyümölcs kibocsátása					Egy TЭСZ átlagos kibocsátása					A zöldség-gyümölcs kibocsátása aránya					A TЭСZ-ek zöldség-gyümölcs kibocsátása					Egy TЭСZ átlagos kibocsátása					A zöldség-gyümölcs kibocsátása aránya													
	Véglegesen elismert TЭСZ-ek értéke		Előzetesen elismert TЭСZ-ek		TЭСZ-ek szövetségei		TЭСZ-ek összesen		Egy TЭСZ átlagos kibocsátása		A zöldség-gyümölcs kibocsátása aránya		Véglegesen elismert TЭСZ-ek értéke		Előzetesen elismert TЭСZ-ek		TЭСZ-ek szövetségei		TЭСZ-ek összesen		Egy TЭСZ átlagos kibocsátása		A zöldség-gyümölcs kibocsátása aránya		Véglegesen elismert TЭСZ-ek		Előzetesen elismert TЭСZ-ek		TЭСZ-ek szövetségei		TЭСZ-ek összesen		Egy TЭСZ átlagos kibocsátása		A zöldség-gyümölcs kibocsátása aránya				
millió euró					%					millió euró					%					millió euró					%														
Belgium	1 040,2	63,1	0,5	672,6	736,3	40,9	70,8	857,5	73,0	0,5	666,1	739,6	38,9	80,3																									
Csehország	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	0,0	133,2	23,0	0,9	0,0	23,9	2,4	18,0																									
Dánia	1 65,0	49,8	0,0	0,0	49,8	10,0	30,2	169,3	88,7	0,0	0,0	88,7	17,7	52,4																									
Németország	1 934,0	615,9	30,9	0,0	646,8	17,0	33,4	2 342,0	692,0	10,2	0,0	702,2	19,5	30,0																									
Görögország	3 299,0	362,3	12,0	0,0	374,3	2,9	11,3	3 077,9	405,0	28,8	0,0	433,8	3,3	14,1																									
Spanyolország	10 403,3	3 814,1	52,7	439,0	4 305,8	6,6	41,4	13 343,1	4 401,0	80,3	489,3	4 970,7	7,6	37,3																									
Franciaország	5 987,8	2 730,3	n.a.	2 18,8	2 949,1	8,6	49,3	5 530,0	2 517,0	26,5	322,0	2 865,5	8,7	51,8																									
Írország	225,0	121,5	15,6	0,0	137,2	6,9	61,0	231,0	177,0	0,0	0,0	177,0	11,1	76,6																									
Olaszország	9 842,0	2 833,4	14,0	618,8	3 466,2	18,4	35,2	11 068,1	2 195,4	46,1	1 260,1	3 501,6	13,7	31,6																									
Ciprus	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	0,0	140,7	4,0	1,7	0,0	5,7	0,5	4,0																									
Magyarország	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	0,0	989,0	40,0	61,2	0,0	101,2	1,0	10,2																									
Málta	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	0,0	17,5	3,0	0,0	0,0	3,0	1,5	17,2																									
Hollandia	2 329,0	1 735,7	0,0	0,0	1 735,7	124,0	74,5	2 155,0	1 700,0	0,0	0,0	1 700,0	121,4	78,9																									
Ausztria	440,0	99,1	0,0	0,0	99,1	19,8	22,5	296,7	107,0	0,0	0,0	107,0	21,4	36,1																									
Lengyelország	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	0,0	1 503,7	14,0	5,3	0,0	19,3	0,6	1,3																									
Portugália	1 806,0	79,5	48,6	0,0	128,1	1,7	7,1	1 944,7	108,0	24,7	0,0	132,7	1,8	6,8																									
Szlovénia	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0																									
Szlovákia	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0																									
Finnország	220,0	22,2	0,0	0,0	22,2	3,7	10,1	236,2	28,0	0,0	0,0	28,0	4,7	11,9																									
Svédország	177,0	78,5	0,0	0,0	78,5	11,2	44,4	195,8	88,0	0,0	0,0	88,0	12,6	45,0																									
Nagy-Britannia	1 959,1	1 125,7	0,0	39,1	1 164,8	16,0	59,5	1 780,3	918,0	0,0	0,0	918,0	12,2	51,6																									
Összesen	39 827,4	13 731,3	174,2	1 988,3	15 893,8	10,1	39,9	46 011,6	13 582,1	286,2	2 737,6	16 605,9	9,3	36,1																									

Forrás: Saját szerkesztés az Európai Bizottság adatai alapján

A TЭСZ-ek által koordinált termőterület az Európai Unióban (2002, 2004)*

Tagállam	2002						2004							
	A TЭСZ-ek területe		gyümölcsös		zöldség		A TЭСZ-ek területe		gyümölcsös		zöldség			
	összesen, ha	ültetvény (min. 5 év)	egyéb	összesen, ha	szabad-földi	termesztő berendezés alatti	összesen, ha	ültetvény (min. 5 év)	egyéb	összesen, ha	szabad-földi	termesztő berendezés alatti		
Belgium	36 100	14 307	13 136	1 171	21 793	16 968	4 825	59 117	26 902	23 914	2 988	32 215	27 382	4 833
Csehország	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	6 362	4 197	4 197	0	2 165	2 164	1
Dánia	4 453	1 215	698	517	3 238	3 196	42	4 714	1 531	842	689	3 183	3 140	43
Németország	81 088	32 172	29 603	2 569	48 916	47 646	1 270	74 590	32 348	29 163	3 185	42 241	41 442	799
Görögország	195 427	193 811	150 939	42 872	1 616	149	1 467	103 910	88 872	88 806	66	15 037	14 501	536
Spanyolország	162 794	151 391	142 018	9 373	11 403	10 690	713	184 130	134 439	129 983	4 455	49 691	45 875	3 816
Franciaország	181 772	78 590	72 863	5 726	103 183	100 536	2 647	261 961	104 556	101 036	3 520	157 406	152 109	5 297
Írország	922	120	91	29	802	508	294	691	38	11	27	653	624	29
Olaszország	285 191	177 467	167 952	9 515	107 724	100 948	6 775	411 707	178 123	174 130	3 993	233 584	228 567	5 017
Ciprus	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	1 902	1 837	1 837	0	66	46	20
Magyarország	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	10 661	5 527	5 368	159	5 134	5 003	131
Málta	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	0	0	0	0	0	0	0
Hollandia	37 396	13 773	12 232	1 541	23 622	20 524	3 098	40 177	13 546	11 598	1 948	26 631	22 480	4 150
Ausztria	5 499	4 171	4 171	0	1 328	1 063	265	7 130	5 802	5 652	150	1 328	1 011	317
Lengyelország	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	3 487	208	208	0	3 279	1 704	1 575
Portugália	23 324	16 482	16 339	143	6 842	6 822	20	24 194	8 686	8 487	199	15 508	15 405	103
Szlovénia	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	0	0	0	0	0	0	0
Szlovákia	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	0	0	0	0	0	0	0
Finnország	1 300	618	618	0	682	649	33	1 262	639	120	519	623	589	34
Svédország	4 572	881	851	30	3 691	2 595	1 096	3 511	782	770	12	2 729	2 534	195
Nagy-Britannia	47 348	10 791	8 754	2 037	36 557	34 677	1 881	72 483	12 812	9 246	3 566	59 671	51 033	8 639
Összesen	1 067 187	695 789	620 266	75 523	371 398	346 972	24 426	1 271 987	620 844	595 368	25 477	651 143	615 607	35 536

*Az előzetesen elismert TЭСZ-ek adatait nem tartalmazza a táblázat.

Forrás: Saját szerkesztés az Európai Bizottság adatai alapján

A TÉSZ-ek taglétszáma az Európai Unióban (2002, 2004, 2006)*

Tagállam	2002				2004				2006					
	Taglétszám		Egy tag átlagos kibocsá- tása ezer euró	Átlagos taglé- szám	Taglétszám		Egy tag átlagos kibocsá- tása ezer euró	Átlagos taglé- szám	Taglétszám		Egy tag átlagos kibocsá- tása ezer euró	Átlagos taglé- szám		
	Összesen	Jogi személy			Összesen	Jogi személy			Összesen	Jogi személy				
	db, fő	db, fő	fő/TÉSZ	db, fő	db, fő	fő/TÉSZ	db, fő	db, fő	fő/TÉSZ	db, fő	db, fő	fő/TÉSZ		
Belgium	1 5806	14 809	997	46,5	930	15 176	1 296	44,9	91,5	16 614	1 5193	1 421	56,2	755
Csehország	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	167	57	137,7	21	122	82	40	131,5	31
Dánia	429	429	0	116,1	86	349	0	254,2	70	402	402	0	248,5	50
Németország	19 825	19 566	259	31,1	566	16 194	15 955	42,7	463	14 725	14 437	288	57,4	421
Görögország	100 428	100 395	33	3,6	858	96 854	96 785	4,2	857	90 728	90 651	77	3,9	750
Spanyolország	211 936	211 936	0	20,1	359	234 936	225 914	20,8	383	105 791	101 807	3 984	58,5	170
Franciaország	29 073	21 060	8 013	101,4	93	33 928	25 731	83,7	107	32 641	23 357	9 284	99,6	109
Írország	451	386	65	269,5	27	318	300	18	20	141	96	45	1 262,4	18
Olaszország	85 378	84 185	1 193	40,4	464	21 593	20 437	160,0	95	19 688	18 382	1 306	259,3	73
Ciprus	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	2 029	2 016	2,0	338	2 157	2 142	15	12,0	308
Magyarország	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	5 767	5 669	6,9	721	5 332	5 227	105	7,9	762
Málta	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	482	482	6,2	241	713	705	8	9,7	178
Hollandia	8 777	8 212	565	197,8	627	6 224	5 431	273,1	445	5 992	5 178	814	380,0	285
Ausztria	2 135	2 129	6	46,4	427	2 124	2 116	8	425	1 439	1 438	1	85,4	288
Lengyelország	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	956	956	14,6	137	1 004	1 003	1	12,5	126
Portugália	7 281	6 973	308	10,9	197	8 028	7 524	13,5	134	6 963	6 470	493	19,9	99
Szlovénia	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	0	0	0	0	5	0	5	580,0	5
Szlovákia	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	0	0	0	0	18	17	1	349,8	9
Finnország	680	671	9	32,7	113	690	687	40,6	115	554	551	3	65,3	92
Svédország	798	456	342	98,4	114	715	452	123,1	102	576	332	244	175,5	72
Nagy-Britannia	1 749	1 651	98	666,0	24	1 580	1 535	581,0	21	1 555	1 482	73	732,2	24
Összesen	484 746	472 858	11 888	32,4	342	449 406	427 625	36,3	291	307 160	288 952	18 208	68,0	193

* Az előzetesen elismert TÉSZ-ek adatait nem tartalmazza a táblázat.

Forrás: Saját szerkesztés az Európai Bizottság adatai alapján

A TЭСZ-ek értékesítési csatornái az Európai Unióban (2002, 2004)*

Tagállam	2002										2004									
	TЭСZ-ek zöldség-gyümölcs kibocsátása			TЭСZ-ek által értékesített tagi áru értéke			A tényleges értékesítés aránya			TЭСZ-ek zöldség-gyümölcs kibocsátása			TЭСZ-ek által értékesített tagi áru értéke			A tényleges értékesítés aránya				
	összesen	friss piaci termék	ebből: ipari célra feldolgozott	összesen	friss piaci termék	ebből: ipari célra feldolgozott	%	összesen	friss piaci termék	ebből: ipari célra feldolgozott	%	összesen	friss piaci termék	ebből: ipari célra feldolgozott	%	összesen	friss piaci termék	ebből: ipari célra feldolgozott		
																			millió euró	
Belgium	735,8	735,7	684,5	51,2	0,0	100,0	739,1	618,4	549,7	68,6	0,0	83,7								
Csehország	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	23,0	21,6	17,6	4,0	0,0	0,0								
Dánia	49,8	49,8	49,7	0,1	0,0	100,0	88,7	88,7	88,6	0,1	0,0	100,0								
Németország	615,9	615,9	577,2	38,7	0,0	100,0	692,0	691,8	654,1	37,7	0,0	100,0								
Görögország	362,3	344,9	176,0	168,9	0,0	95,2	405,0	357,2	166,2	180,2	10,8	88,2								
Spanyolország	4 253,1	3 511,6	3 353,6	94,9	63,1	82,6	4 890,3	2 081,8	1 873,4	174,1	34,3	42,6								
Franciaország	2 949,1	2 347,7	2 029,5	36,4	281,9	79,6	2 839,0	2 487,5	2 130,5	301,7	55,3	87,6								
Írország	121,5	108,5	103,6	4,9	0,0	89,3	177,0	172,7	172,7	0,0	0,0	97,6								
Olaszország	3 452,2	3 308,9	2 365,6	471,8	471,5	95,8	3 455,5	3 262,9	2 122,3	745,7	394,8	94,4								
Ciprus	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	4,0	3,9	3,9	0,0	0,0	0,0								
Magyarország	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	40,0	30,6	24,4	5,7	0,5	0,0								
Málta	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	3,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0								
Hollandia	1 735,7	774,4	737,5	36,9	0,0	44,6	1 700,0	880,3	849,8	15,8	14,7	51,8								
Ausztria	99,1	99,0	99,0	0,0	0,0	99,9	107,0	102,3	102,1	0,2	0,0	95,6								
Lengyelország	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	14,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0								
Portugália	79,5	64,9	42,4	22,4	0,1	81,7	108,0	107,8	51,4	56,3	0,2	99,8								
Szlovénia	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0								
Szlovákia	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0								
Finnország	22,2	22,2	21,8	0,4	0,0	100,0	28,0	28,0	27,4	0,6	0,0	100,0								
Svédország	78,5	78,5	76,4	2,1	0,0	100,0	88,0	78,8	77,0	1,8	0,0	89,5								
Nagy-Britannia	1 164,8	1 103,1	1 014,1	81,3	7,6	94,7	918,0	918,0	811,8	67,7	38,6	100,0								
Összesen	15 719,6	13 165,2	11 331,0	1 010,0	824,2	83,8	16 319,7	11 932,3	9 722,9	1 660,2	549,2	73,1								

* Az előzetesen elismert TЭСZ-ek adatait nem tartalmazza a táblázat.
 Forrás: Saját szerkesztés az Európai Bizottság adatai alapján

A TЭСZ-ek friss piaci értékesítési csatornáit az Európai Unióban (2002, 2004)*

Tagállam	2002						2004									
	Tagi árú, friss piaci értékesítés piaci szereplők szerint			Tagi árú, friss piaci értékesítés piaci szereplők szerint			Összesen	árúháziáncok (közvetlenül)	nagykereskedők/ nagybani piac	ebből: kiskereskedők	egyéb	Összesen	árúháziáncok (közvetlenül)	nagykereskedők/ nagybani piac	ebből: kiskereskedők	egyéb
	Összesen	árúháziáncok (közvetlenül)	nagykereskedők/ nagybani piac	ebből: kiskereskedők	egyéb	Összesen										
millió euró						millió euró										
Belgium	684,5	126,6	490,1	64,3	3,5	549,7	132,6	355,9	48,3	13,0						
Csehország	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	17,6	7,3	6,6	0,4	3,3						
Dánia	49,7	33,2	15,6	0,7	0,2	88,6	57,2	30,7	0,4	0,2						
Németország	577,2	135,4	372,7	20,3	48,8	654,1	210,0	373,2	37,9	33,0						
Görögország	176,0	6,7	140,8	3,7	24,7	166,2	7,5	111,3	2,8	44,6						
Spanyolország	3 353,6	482,9	1 125,2	19,8	1 725,8	1 873,4	444,6	1 314,9	17,0	96,9						
Franciaország	2 029,5	297,2	1 112,5	18,9	600,9	2 130,5	229,1	1 237,5	21,0	642,9						
Írország	103,6	83,3	8,8	1,4	10,1	172,7	143,5	28,0	0,6	0,5						
Olaszország	2 365,6	860,8	1 158,1	5,8	340,9	2 122,3	874,7	996,4	14,5	236,8						
Ciprus	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	3,9	0,9	2,9	0,1	0,0						
Magyarország	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	24,4	15,4	4,0	3,3	1,7						
Málta	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0						
Hollandia	737,5	72,9	615,2	23,3	26,1	849,8	49,2	590,4	34,0	176,3						
Ausztria	99,0	27,8	67,1	0,0	4,2	102,1	35,1	63,2	0,0	3,8						
Lengyelország	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0						
Portugália	42,4	14,0	23,4	1,3	3,8	51,4	16,7	29,0	1,3	4,4						
Szlovénia	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0						
Szlovákia	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0						
Finnország	21,8	0,0	21,6	0,0	0,2	27,4	0,1	27,3	0,0	0,1						
Svédország	76,4	0,0	75,9	0,0	0,5	77,0	0,0	48,0	0,0	29,0						
Nagy-Britannia	1 014,1	838,9	107,7	5,1	62,4	811,8	599,9	153,0	1,7	57,2						
Összesen	11 331,0	2 979,7	5 334,6	164,6	2 852,0	9 722,9	2 823,8	5 372,2	183,3	1 343,6						

* Az előzetesen elismert TЭСZ-ek adatait nem tartalmazza a táblázat.

Forrás: Saját szerkesztés az Európai Bizottság adatai alapján

A működési alapok támogatása az Európai Unióban (2001, 2003, 2005)*

Tagállam	2001				2003				2005			
	Működési alappal rendelkező TЭСZ-ek száma 2001-ben	Működési alap nagysága	Működési alap támogatása	Egy TЭСZ-re jutó átlagos támogatás	Működési alappal rendelkező TЭСZ-ek száma 2003-ben	Működési alap nagysága	Működési alap támogatása	Egy TЭСZ-re jutó átlagos támogatás	Működési alappal rendelkező TЭСZ-ek száma 2005-ben	Működési alap nagysága	Működési alap támogatása	Egy TЭСZ-re jutó átlagos támogatás
	db	millió euró	millió euró	millió euró	db	millió euró	millió euró	millió euró	db	millió euró	millió euró	millió euró
Belgium	15	62,6	29,8	1,99	9	76,4	35,8	3,97	9	94,7	40,3	4,48
Csehország	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	7	2,0	0,6	0,09	4	1,8	0,6	0,15
Dánia	5	2,5	1,2	0,25	5	5,2	2,6	0,52	7	6,7	3,4	0,48
Németország	32	38,7	18,1	0,57	33	53,5	24,4	0,74	32	58,4	25,8	0,81
Görögország	54	10,6	5,3	0,10	64	11,0	4,7	0,07	66	15,3	7,7	0,12
Spanyolország	369	217,0	108,5	0,29	435	281,3	129,9	0,30	481	399,6	175,4	0,36
Franciaország	261	151,2	75,6	0,29	257	195,2	93,4	0,36	250	191,9	105,2	0,42
Írország	14	9,5	3,8	0,27	10	21,0	5,6	0,56	6	16,5	1,9	0,32
Olaszország	123	168,4	82,8	0,67	175	247,2	113,3	0,65	197	279,7	145,2	0,74
Ciprus	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	5	1,4	0,6	0,12
Magyarország	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	8	1,2	0,3	0,04	7	3,5	1,6	0,22
Málta	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	2	0,4	0,1	0,07
Hollandia	13	72,1	35,7	2,75	13	130,4	64,3	4,95	17	137,3	66,9	3,93
Ausztria	5	5,5	2,7	0,54	5	7,5	3,5	0,69	5	8,6	4,3	0,86
Lengyelország	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	4	0,6	0,2	0,06
Portugália	31	5,8	2,1	0,07	52	9,3	5,6	0,11	54	10,6	5,0	0,09
Szlovénia	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	1	0,0	0,0	0,00
Szlovákia	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	1	0,2	0,1	0,08
Finnország	1	0,1	0,0	0,03	2	0,7	0,3	0,16	3	1,0	0,5	0,16
Svédország	7	6,3	3,1	0,45	7	6,7	3,3	0,48	8	6,9	3,5	0,43
Nagy-Britannia	57	32,4	27,2	0,48	59	73,9	30,7	0,52	65	49,2	24,6	0,38
Összesen	987	782,5	396,0	0,40	1 141	1 122,4	518,4	0,45	1 224	1 284,3	612,8	0,50

* Az előzetesen elismert TЭСZ-ek adatait nem tartalmazza a táblázat.

Forrás: Saját szerkesztés az Európai Bizottság adatai alapján

A magyarországi TЭСZ-ek listája (2010. január 14.)

Sor szám	TЭСZ neve	Székhely	Elismerés típusa 2008. január 1-jén	Elismerés típusa 2009. május 1-jén	Elismerés típusa 2010. január 14-én
Termelői Szervezetek					
1.	MÓRAKERT Zöldség-Gyümölcs Termelői Értékesítő Szövetkezet	Mórahalom	végleges	végleges	végleges
2.	Délalföldi Kertészek Zöldség-Gyümölcs Termelői és Értékesítő Szövetkezete	Szentes	végleges	végleges	végleges
3.	Dombegyházi EURO TЭСZ Termelői Értékesítő Korlátolt Felelősségű Társaság	Dombegyház	végleges	végleges	végleges
4.	ZÖLD KERT-TЭСZ Zöldség- és Gyümölcs-termelői Értékesítő Szövetkezet	Csenger	végleges	végleges	végleges
5.	Champignon Union Termelői Értékesítő Szövetkezet	Budapest	végleges	végleges	végleges
6.	HAVITA-TЭСZ Zöldség-, Gyümölcs-értékesítő Szövetkezet	Derecske	végleges	végleges	végleges
7.	CIBAKERT TЭСZ Zöldségtermelői Értékesítő Szövetkeze	Nagyrev	végleges	végleges	végleges
8.	CSÁRDA-AGRO Zöldségtermelői Értékesítő Szövetkezet	Mezőberény	végleges	végleges	végleges
9.	FLORATOM-KER Termelői Értékesítő Szövetkezet	Szeged	végleges	végleges	végleges
10.	KISTÉR TЭСZ Termelői Értékesítő Szövetkezet	Kistelek	végleges	végleges	végleges
11.	KISKUNSAGI Kistérségi Zöldség-, Gyümölcs-termelők Értékesítő Szövetkezete	Kiskunfélegyháza	végleges	végleges	végleges
12.	SZAMOSHÁTI Zöldség-, Gyümölcs-termelői- Értékesítő Szövetkezet	Csegöld	előzetes	végleges	végleges
13.	Alföld 2003 Zöldség- és Gyümölcs-termelői Értékesítő Szövetkezet	Hajdúdorog	előzetes	végleges	végleges
14.	Nyír-Kert Zöldség-, Gyümölcs-termelői Értékesítő Szövetkezet	Nyíregyháza	előzetes	végleges	végleges
15.	PENTA FAMILIA Zöldség-, Gyümölcs-termelői Értékesítő Szövetkezet	Nagycserkesz	előzetes	végleges	végleges
16.	Első Magyar Gombabörze Termelői, Értékesítő és Szolgáltató Szövetkezet	Bugyi	előzetes	végleges	végleges
17.	NYÍRFRUCT Termelői és Értékesítő Szövetkezet	Demecser	előzetes	végleges	végleges
18.	Józsai TЭСZ Mezőgazdasági, Zöldség- és Gyümölcs-termelői, -Értékesítő Szövetkezet	Debrecen-Józsa	előzetes	végleges	végleges
19.	BALATON-KER-TЭСZ Zöldség és Gyümölcs-termék Értékesítő Szövetkezet	Böhönye	előzetes	végleges	végleges
20.	KER-TЭСZ Értékesítő Szövetkezet	Nagykörös	előzetes	végleges	végleges
21.	ZÖLD-TERMÉK Termelői Értékesítő Szövetkezet	Üllés	előzetes	végleges	végleges

19. melléklet folytatása

A magyarországi TÉSZ-ek listája (2010. január 14.)

Sor szám	TÉSZ neve	Székhely	Elismerés típusa 2008. január 1-jén	Elismerés típusa 2009. május 1-jén	Elismerés típusa 2010. január 14-én
Termelői Szervezetek					
22.	SZATMÁR-TIBER Zöldség-Gyümölcs Termelők Értékesítő Szövetkezete	Tisztaberek	előzetes	végleges	végleges
23.	Gorzai Paprika Termelői és Értékesítő Szövetkezet	Hódmezővásárhely	előzetes	végleges	végleges
24.	GYÜMÖLCSÉRT Termelői Értékesítő Korlátolt Felelősségű Társaság	Boldogkővára	előzetes	végleges	végleges
25.	ALFÖLD-RÉGIÓ Zöldség-Gyümölcs Termelői Értékesítő Szövetkezet	Kecskemét	előzetes	végleges	végleges
26.	GRAND-COOP TÉSZ Termelői Értékesítő Korlátolt Felelősségű Társaság	Kiskőrös	előzetes	végleges	végleges
27.	FRESH FRUIT TÉSZ Zöldség-, -Gyümölcstermelők Értékesítő Szövetkezete	Kecel	előzetes	végleges	végleges
28.	MEDI-FRUCT Kertészek Termelői Értékesítő Szövetkezete	Medgyesegyháza	előzetes	végleges	végleges
29.	BOTÉSZ Bodzatermelők Értékesítő Szövetkezete	Vál	előzetes	végleges	végleges
30.	RÁBAKÖZI TÉSZ Zöldség-, Gyümölcstermelői Értékesítő Szövetkezet	Páli	előzetes	végleges	végleges
31.	MAKÓKER-TÉSZ Makó Térségi Zöldségtermelők Értékesítő Szövetkezete	Makó	előzetes	végleges	végleges
32.	KER-TÉSZ XXI. Termelői Értékesítő Korlátolt Felelősségű Társaság	Agárd	előzetes	végleges	végleges
33.	PANNONIAFRUCT Zöldség, Gyümölcstermelői és Értékesítő Korlátolt Felelősségű Társaság	Zalaegerszeg	előzetes	végleges	végleges
34.	RÓNA KER-TÉSZ Értékesítő, Zöldség- és Gyümölcstermelést Szervező Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság	Szabadszállás	előzetes	előzetes	végleges
35.	"SZEMTÉSZ" Szerencs-Mezőkövesd Térségi Gyümölcs- és Szőlőtermelői, Értékesítő és Feldolgozó Szövetkezet	Bekecs	előzetes	előzetes	végleges
36.	SZARVASI ZÖLDSÉG TÉSZ Zöldségtermelői Értékesítő és Szolgáltató Szövetkezet	Szarvas	előzetes	előzetes	végleges
37.	DALMO Baranya Megyei Gyümölcs-Termékértékesítő Szövetkezet	Pécs	előzetes	előzetes	végleges
38.	DÜNE-FRUCT Zöldség-, Gyümölcstermelők Értékesítő Szövetkezete	Ásotthalom	előzetes	előzetes	végleges
39.	MATÉSZ Zöldség-, Gyümölcstermelői Értékesítő Szövetkezet	Balkány	előzetes	előzetes	végleges
40.	Hanság-Fertőmenti Zöldség-Gyümölcs Termelői Értékesítő Szövetkezet	Csorna	előzetes	előzetes	végleges
41.	JÁSZ-TÉSZ Térségi Zöldségtermelő és Értékesítő Szövetkezet	Jászapáti	előzetes	előzetes	végleges

A magyarországi TÉSZ-ek listája (2010. január 14.)

Sor szám	TÉSZ neve	Székhely	Elismerés típusa 2008. január 1-jén	Elismerés típusa 2009. május 1-jén	Elismerés típusa 2010. január 14-én
Termelői Szervezetek					
42.	SZATMÁRKERT-HODÁSZ Kereskedelmi és Szolgáltató Szövetkezet	Nyíregyháza	előzetes	előzetes	végleges
43.	VALENTIN-TÉSZ 2002 Zöldség, Gyümölcs-termelők Értékesítő Szövetkezet	Kocsord	előzetes	előzetes	végleges
44.	MEGGY KERT-TÉSZ Zöldség- és Gyümölcs-termelői Értékesítő Szövetkezet	Jánkmajtis	előzetes	előzetes	végleges
45.	ÉSZAK-ALFÖLDI Zöldség-Gyümölcs Termelői Értékesítő Szövetkezet	Debrecen	előzetes	előzetes	végleges
46.	ABO AGRESTIS Alsónémedi Térsége Termelői Értékesítő Szövetkezet	Alsónémedi	előzetes	előzetes	végleges
47.	KÖRÖS-KerTÉSZ Termelői Értékesítő Szövetkezet	Kiskörös	előzetes	előzetes	végleges
48.	NYÁRSAPÁTI GAZDA Értékesítő Szövetkezet	Nyársapát	előzetes	előzetes	végleges
Zöldség-gyümölcs termelői csoportok					
1.	RATÉSZ Rakamazi Almatermelői Értékesítő Szövetkezet	Rakamaz	előzetes	előzetes	előzetes
2.	MAGYAR TERMÉS TÉSZ Termelői Értékesítő Korlátolt Felelősségű Társaság	Pusztatottlaka	előzetes	előzetes	előzetes
3.	KORONATÉSZ Zöldség,- Gyümölcs-termelői, -Értékesítő Szövetkezet	Kerecsend	előzetes	előzetes	előzetes
4.	Nógrád TÉSZ Kft.	Nógrád	-	előzetes	előzetes
5.	Gyulakert Termelői Értékesítő Szövetkezet	Gyula	-	előzetes	előzetes
6.	Kunkert Termelői Értékesítő Szövetkezet	Csengele	-	előzetes	előzetes
7.	Röszkert Termelői Értékesítő Szövetkezet	Röszke	-	előzetes	előzetes
8.	Zsengekert Termelői Értékesítő Szövetkezet	Felsőpakony	-	előzetes	előzetes
9.	Pannonker-TÉSZ Zrt.	Kóny	-	előzetes	előzetes
10.	ALMARÉGIÓ Zöldség- és Gyümölcs-termelői Értékesítő Kft. ("ALMARÉGIÓ" Kft.)	Csenger	-	előzetes	előzetes
11.	BRASSICA Zöldség- és Gyümölcs-termelői Értékesítő Kft. (BRASSICA Kft.)	Gacsály	-	előzetes	előzetes
12.	GREEN STAR TEAM Zöldség- és Gyümölcs-termelői Értékesítő Kft. (GREEN STAR TEAM Kft.)	Őr	-	előzetes	előzetes
13.	GUTHKELED AGRO Zöldség- és Gyümölcs-termelői Értékesítő Szövetkezet (GUTHKELED AGRO Szövetkezet)	Nyírac nád	-	előzetes	előzetes
14.	Szatmári Izek Kft.	Csenger	-	előzetes	előzetes

A magyarországi TÉSZ-ek listája (2010. január 14.)

Sor szám	TÉSZ neve	Székhely	Elismerés típusa 2008. január 1-jén	Elismerés típusa 2009. május 1-jén	Elismerés típusa 2010. január 14-én
Zöldség-gyümölcs termelői csoportok					
15.	Apagy-Tész 2007 Kft.	Napkor	-	előzetes	előzetes
16.	HORTICO Zöldségtermelői Értékesítő Szövetkezet	Mórahalom	-	előzetes	előzetes
17.	Arrabona Szövetkezet	Nyáregyháza	-	előzetes	előzetes
18.	Forrásker-Tész	Forráskút	-	előzetes	előzetes
19.	Finom Gyümölcs Kft.	Monok	-	-	előzetes
20.	Szatmári Kistermelők Szövetkezete	Tisztaberek	-	-	előzetes
21.	PaprikaKert TÉSZ Kft.	Szatymaz	-	-	előzetes
22.	Hajdú Csemege Beszerző és Értékesítő Szövetkezet	Hajdúböszörmény	-	-	előzetes
23.	Hírös Paprika Szövetkezet	Kecskemét	-	-	előzetes
24.	Jutalma Kft.	Nyíregyháza	-	-	előzetes
2008. január 1-je után megszűnt zöldség-gyümölcs termelői csoportok					
1.	Agromarker-2000 Korlátolt Felelősségű Társaság	Nagyatád	előzetes	-	-
2.	Bácska-Dunamelléki Fűszerpaprika-, Zöldség- és Gyümölcsstermelők Termelői Értékesítő Szövetkezete	Fajsz	előzetes	-	-
3.	KÖRÖSKER-TÉSZ Termelők Értékesítő Szövetkezete	Kunszentmárton	előzetes	-	-
4.	SAS-FARM Zöldség-, Gyümölcsstermelői, -Értékesítő Szövetkezet	Hatvan	előzetes	-	-
5.	HEVESTÉSZ Termelői Értékesítő Szövetkezet	Heves	előzetes	előzetes	-
6.	Vajasmenti Szántóföldi Levélzöldség, Hűtő-Konzerv és Szárítóipari Zöldség és Gyümölcs Termelők Termelői Értékesítő Szövetkezete	Dusnok	előzetes	előzetes	-
7.	GYÜMÖLCS UNIÓ Gyümölcsstermeltető és Értékesítő Korlátolt Felelősségű Társaság	Nyírmeggyes	előzetes	előzetes	-
Zöldség-gyümölcs termelői szervezetek társulása					
1.	TÉSZ-ÉSZ Nonprofit Kft.	Budapest	-	-	-
2.	DALZA Kft.	Mórahalom	-	-	-
3.	Fruitmarketing Kft.	Kecel	-	-	-
4.	DATÉSZ Dél-Alföldi Zrt.	Mórahalom	-	-	-
5.	Hortico-Régió 2009. Kft.	Csongrád	-	-	-

Termelői Szervezet = véglegesen elismert TÉSZ.

Zöldség-gyümölcs termelői csoport = előzetesen elismert TÉSZ.

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján

Az értékesített tagi áru mennyisége Magyarországon (2007)*

Régió, megye	A TÉSZ-ek által értékesített tagi áru mennyisége						
	összesen	ebből:					
		friss piaci termék		feldolgozó ipari célra		TÉSZ által feldolgozott	
	tonna	tonna	%	tonna	%	tonna	%
Pest	11 741	10 659	90,8	1 082	9,2	0	0,0
Közép-Magyarország	11 741	10 659	90,8	1 082	9,2	0	0,0
Fejér	7 067	100	1,4	6 967	98,6	0	0,0
Közép-Dunántúl	7 067	100	1,4	6 967	98,6	0	0,0
Győr-Moson-Sopron	4 854	1 436	29,6	3 418	70,4	0	0,0
Zala	6 948	303	4,4	6 645	95,6	0	0,0
Nyugat-Dunántúl	11 802	1 739	14,7	10 063	85,3	0	0,0
Baranya	3 429	1 433	41,8	1 995	58,2	0	0,0
Somogy	8 558	1 989	23,2	6 569	76,8	0	0,0
Dél-Dunántúl	11 987	3 422	28,6	8 564	71,4	0	0,0
Borsod-Abaúj-Zemplén	3 867	3 710	95,9	157	4,1	0	0,0
Heves	5 117	1 956	38,2	3 162	61,8	0	0,0
Észak-Magyarország	8 984	5 665	63,1	3 319	36,9	0	0,0
Hajdú-Bihar	21 705	10 280	47,4	11 425	52,6	0	0,0
Jász-Nagykun-Szolnok	13 413	3 935	29,3	9 478	70,7	0	0,0
Szabolcs-Szatmár-Bereg	51 579	10 859	21,1	40 720	78,9	0	0,0
Észak-Alföld	86 697	25 073	28,9	61 624	71,1	0	0,0
Bács-Kiskun	46 017	26 812	58,3	19 131	41,6	74	0,2
Békés	111 029	17 055	15,4	93 974	84,6	0	0,0
Csongrád	57 480	54 261	94,4	3 219	5,6	0	0,0
Dél-Alföld	214 526	98 128	45,7	116 324	54,2	74	0,0
Ország összesen	352 803	144 787	41,0	207 942	58,9	74	0,0

* A véglegesen és előzetesen elismert TÉSZ-ek adatait együttesen tartalmazza a táblázat.

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján

Az értékesített friss piaci tagi áru az értékesítés irányai szerint Magyarországon (2007)*

Régió, megye	Tagi áru, friss piaci értékesítés		Tagi áru, friss piaci értékesítés				Tagi áru, friss piaci értékesítés piaci szereplők szerint							
	összesen		belföldi		export		áruházláncok (közvetlenül)		nagykereskedők/nagybani piac		kiskereskedők		egyéb	
	tonna	%	tonna	%	tonna	%	tonna	%	tonna	%	tonna	%	tonna	%
Pest	10 659	94,2	10 042	94,2	618	5,8	2 517	23,6	5 333	50,0	1 325	12,4	1 483	13,9
Közép-Magyarország	10 659	94,2	10 042	94,2	618	5,8	2 517	23,6	5 333	50,0	1 325	12,4	1 483	13,9
Fejér	100	100,0	100	100,0	0	0,0	3	3,2	81	81,2	16	15,6	0	0,0
Közép-Dunántúl	100	100,0	100	100,0	0	0,0	3	3,2	81	81,2	16	15,6	0	0,0
Győr-Moson-Sopron	1 436	100,0	1 436	100,0	0	0,0	713	49,6	660	46,0	63	4,4	0	0,0
Zala	303	100,0	303	100,0	0	0,0	0	0,0	303	100,0	0	0,0	0	0,0
Nyugat-Dunántúl	1 739	100,0	1 739	100,0	0	0,0	713	41,0	963	55,4	63	3,6	0	0,0
Baranya	1 433	100,0	1 433	100,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1 433	100,0
Somogy	1 989	1 663	83,6	326	16,4	0,0	0	0,0	1 823	91,7	166	8,3	0	0,0
Dél-Dunántúl	3 422	3 096	90,5	326	9,5	0,0	0	0,0	1 823	53,3	166	4,9	1 433	41,9
Borsod-Abaúj-Zemplén	3 710	3 078	83,0	632	17,0	0,0	137	3,7	2 832	76,3	741	20,0	0	0,0
Heves	1 956	583	29,8	1 373	70,2	0,0	331	16,9	1 454	74,3	171	8,7	0	0,0
Észak-Magyarország	5 665	3 661	64,6	2 004	35,4	0,0	468	8,3	4 285	75,6	912	16,1	0	0,0
Hajdú-Bihar	10 280	10 202	99,2	78	0,8	0,0	6 826	66,4	2 938	28,6	516	5,0	0	0,0
Jász-Nagykun-Szolnok	3 935	3 935	100,0	0	0,0	0,0	300	7,6	2 701	68,7	0	0,0	933	23,7
Szabolcs-Szatmár-Bereg	10 859	8 388	77,2	2 471	22,8	0,0	3 001	27,6	4 425	40,8	320	3,0	3 112	28,7
Észak-Alföld	25 073	22 524	89,8	2 549	10,2	0,0	10 127	40,4	10 065	40,1	837	3,3	4 045	16,1
Bács-Kiskun	26 812	21 531	80,3	5 281	19,7	0,0	19 355	72,2	6 743	25,2	520	1,9	194	0,7
Békés	17 055	11 096	65,1	5 959	34,9	0,0	2 350	13,8	14 704	86,2	1	0,0	0	0,0
Csongrád	54 261	49 508	91,2	4 753	8,8	0,0	35 586	65,6	17 305	31,9	854	1,6	516	1,0
Dél-Alföld	98 128	82 135	83,7	15 993	16,3	0,0	57 291	58,4	38 752	39,5	1 375	1,4	709	0,7
Ország összesen	144 787	123 297	85,2	21 490	14,8	0,0	71 120	49,1	61 303	42,3	4 694	3,2	7 671	5,3

* A véglegesen és előzetesen elismert TЭСZ-ek adatait együttesen tartalmazza a táblázat.

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján

**A TÉSZ és a tagok által önállóan értékesített termésmennyiség
termékcsoportok szerinti összetétele Magyarországon (2007)***

Régió, megye	Értékesített termék tonna	ebből:					
		gyümölcs		zöldség		gomba	
		tonna	%	tonna	%	tonna	%
Pest	11 741	1 827	15,6	3 349	28,5	6 565	55,9
Közép-Magyarország	11 741	1 827	15,6	3 349	28,5	6 565	55,9
Fejér	7 067	7 067	100,0	0	0,0	0	0,0
Közép-Dunántúl	7 067	7 067	100,0	0	0,0	0	0,0
Győr-Moson-Sopron	4 854	818	16,9	4 035	83,1	0	0,0
Zala	6 948	6 948	100,0	0	0,0	0	0,0
Nyugat-Dunántúl	11 802	7 766	65,8	4 035	34,2	0	0,0
Baranya	3 429	3 429	100,0	0	0,0	0	0,0
Somogy	8 558	8 558	100,0	0	0,0	0	0,0
Dél-Dunántúl	11 987	11 987	100,0	0	0,0	0	0,0
Borsod-Abaúj-Zemplén	3 867	3 867	100,0	0	0,0	0	0,0
Heves	5 117	4 167	81,4	0	0,0	950	18,6
Észak-Magyarország	8 984	8 034	89,4	0	0,0	950	10,6
Hajdú-Bihar	21 705	2 968	13,7	18 738	86,3	0	0,0
Jász-Nagykun-Szolnok	13 413	2 898	21,6	10 515	78,4	0	0,0
Szabolcs-Szatmár-Bereg	51 654	20 214	39,1	31 440	60,9	0	0,0
Észak-Alföld	86 773	26 080	30,1	60 693	69,9	0	0,0
Bács-Kiskun	46 556	16 124	34,6	30 431	65,4	0	0,0
Békés	111 029	2 367	2,1	108 662	97,9	0	0,0
Csongrád	57 528	9 447	16,4	48 080	83,6	0	0,0
Dél-Alföld	215 112	27 939	13,0	187 173	87,0	0	0,0
Ország összesen	353 465	90 699	25,7	255 250	72,2	7 515	2,1

* A véglegesen és előzetesen elismert TÉSZ-ek adatait együttesen tartalmazza a táblázat. A tagi önálló értékesítést is tartalmazza a táblázat.

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján

A TЭСZ-ek legfontosabb gyümölcs termékei mennyiség alapján Magyarországon (2007)*

Régió, megye	TЭСZ-ek összesen	Legfontosabb értékesített termékek				
		alma	meggy	szilva	kajszi	bodza
tonna						
Pest	1 827	0	906	337	0	0
Közép-Magyarország	1 827	0	906	337	0	0
Fejér	7 067	0	3 200	0	583	2 502
Közép-Dunántúl	7 067	0	3 200	0	583	2 502
Győr-Moson-Sopron	818	0	446	0	0	0
Zala	6 948	5 721	661	426	0	0
Nyugat-Dunántúl	7 766	5 721	1 107	426	0	0
Baranya	3 429	1 288	624	669	0	0
Somogy	8 558	6 075	862	0	688	0
Dél-Dunántúl	11 987	7 363	1 486	669	688	0
Borsod-Abaúj-Zemplén	3 867	2 447	0	0	1 045	0
Heves	4 167	1 668	1 425	386	0	94
Észak-Magyarország	8 034	4 115	1 425	386	1 045	94
Hajdú-Bihar	2 968	585	1 152	78	0	0
Jász-Nagykun-Szolnok	2 898	35	0	0	0	0
Szabolcs-Szatmár-Bereg	20 214	16 482	2 720	43	435	8
Észak-Alföld	26 080	17 102	3 872	121	435	8
Bács-Kiskun	16 124	4 208	5 293	1 878	0	0
Békés	2 367	1 052	1 078	224	0	0
Csongrád	9 447	3 575	0	0	0	0
Dél-Alföld	27 939	8 834	6 371	2 102	0	0
Ország összesen	90 699	43 135	18 367	4 041	2 751	2 604
Betakarított összes termés KSH alapján 2007-ben (tonna)	359 662	170 900	42 571	30 772	21 734	n.a.
TЭСZ-ek részesedése (%)	25,2	25,2	43,1	13,1	12,7	n.a.

* A véglegesen és előzetesen elismert TЭСZ-ek adatait együttesen tartalmazza a táblázat. A tagi áru értékesítés és a tagi önálló értékesítés adatait együttesen tartalmazza a táblázat.

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján, A fontosabb gyümölcsfélék termesztése és felhasználása 2007, KSH

A TÉSZ-ek legfontosabb zöldség termékei mennyiség alapján Magyarországon (2007)*

Régió, megye	TÉSZ-ek összesen	Legfontosabb értékesített termékek									
		paradicsom	zöldborsó	paprika	görögdinnye	uborka	vöröshagyma	sárgarépa	fejes káposzta	fűszer paprika	
Pest	3 349	309	0	0	132	288	0	453	1 169	0	
Közép-Magyarország	3 349	309	0	0	132	288	0	453	1 169	0	
Fejér	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Közép-Dunántúl	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Győr-Moson-Sopron	4 035	0	0	161	0	2 350	852	0	0	0	
Zala	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Nyugat-Dunántúl	4 035	0	0	161	0	2 350	852	0	0	0	
Baranya	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Somogy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Dél-Dunántúl	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Borsod-Abaúj-Zemplén	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Heves	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Észak-Magyarország	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Hajdú-Bihar	18 738	9 532	685	1 258	0	796	1 181	0	0	0	
Jász-Nagykun-Szolnok	10 515	3 696	2 436	193	0	115	508	0	0	0	
Szabolcs-Szatmár-Bereg	31 440	16 051	358	3 410	389	9 753	0	0	0	0	
Észak-Alföld	60 693	29 279	3 479	4 862	389	10 665	1 689	0	0	0	
Bács-Kiskun	30 431	6 309	1 554	1 662	0	0	4 211	4 158	757	204	
Békés	108 662	75 262	15 690	178	14 341	0	0	0	0	0	
Csongrád	48 080	13 649	0	12 381	0	537	2 195	2 268	2 921	1 786	
Dél-Alföld	187 173	95 220	17 244	14 221	14 341	537	6 406	6 426	3 678	1 990	
Ország összesen	255 250	124 808	20 723	19 244	14 861	13 840	8 946	6 879	4 847	1 990	
Betakarított összes termés KSH alapján 2007-ben (tonna)	1 224 530	227 631	92 772	190 774	163 829	51 659	69 287	78 297	73 012	13 771	
TÉSZ-ek részesedése (%)	20,8	54,8	22,3	10,1	9,1	26,8	12,9	8,8	6,6	14,5	

* A véglegesen és előzetesen elismert TÉSZ-ek adatait együttesen tartalmazza, a tagi árú értékesítés és a tagi önálló értékesítés adatait együttesen tartalmazza a táblázat.

Forrás: Saját szerkesztés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól kapott adatok alapján, A fontosabb gyümölcsfélék termesztése és felhasználása 2007, KSH

